

Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
кафедра цивільного права,
кафедра господарського права

Полтавський юридичний інститут
кафедра цивільного, господарського та екологічного права

КРУГЛИЙ СТИЛ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ цивільного та господарського права

*Збірник матеріалів круглого столу
24 грудня 2015 р.*

Полтава
ТОВ "Фірма"Техсервіс"
2015

УДК 340
ББК Х623
А43

Редакційна колегія:

Гетьман Анатолій Павлович, д.ю.н., професор, академік НАПрНУ, проректор з наукових питань Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Гуторова Наталія Олександрівна, д.ю.н., професор, академік НАПрНУ, директор Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Борисова Валентина Іванівна к.ю.н., проф., член-кор. НАПрНУ, завідувач кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Задохайло Дмитро Вітольдович д.ю.н., проф., завідувач кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Пашков Віталій Михайлович, д.ю.н., доцент, завідувач кафедри цивільного, господарського та екологічного права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Гринько Павло Олександрович, асистент кафедри цивільного, господарського та екологічного права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Олефір Андрій Олександрович, к.ю.н., асистент кафедри цивільного, господарського та екологічного права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

**«Актуальні питання цивільного та господарського права»,
A43 круглий стіл, (2015; Полтава)**

Матеріали круглого столу «Актуальні питання цивільного та господарського права» [Текст]: збірник матеріалів круглого столу, Полтава, 24 грудня 2015 р. / НЮУ ім. Я. Мудрого; [редкол.: Гетьман А.П., Гуторова Н.О. та ін.] – Полтава: ТОВ “Фірма “Техсервіс”, 2015. – 88 с.

ISBN 978-617-7038-37-4

До збірника увійшли матеріали круглого столу викладачів, здобувачів Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (далі – НЮУ ім. Я. Мудрого), Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (далі – ПЮІ НЮУ ім. Я. Мудрого), а також інших викладачів та практичних працівників, що висвітлюють різні актуальні питання цивільного та господарського права в Україні. За зміст публікацій відповідальність несе автор.

УДК 346.22:342.3 (А77)
ББК Х 623.211.84

ISBN 978-617-7038-37-4

- © Національний університет “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”, 2015
- © Полтавський юридичний інститут, 2015
- © ТОВ “Фірма “Техсервіс”, оформлення, 2015

*Батигіна О.М.,
к.ю.н., доц. кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
ПЮІ НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК НАДАНИХ ДЛЯ ВЕДЕННЯ ОСОБИСТОГО СЕЛЯНСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Під правовим режимом земель розуміють встановлений правовими нормами порядок і правила поведінки по відношенню до земель. Оскільки для ведення особистого селянського господарства надається одна із самих цінних категорій земель України, а саме землі сільськогосподарського призначення, то у законодавстві визначені спеціальні правила щодо володіння, користування та розпорядження такими землями.

У різні часи правовий режим земельних ділянок, які надані для ведення особистого селянського господарства досліджувався різними вченими, зокрема В. Лебідь, Д. Кирилук, Т. Коваленко, А. Статівка, В. Уркевич, А. Хвасенко тощо.

Але з огляду на існуючі останні зміни у законодавстві, спрямовані на дерегуляцію та спрощення умов ведення бізнесу, зокрема Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» від 12.02.2015 року № 191-VIII було суттєво змінено правовий режим використання земель наданих для особистого селянського господарства, що і зумовило наявність даного дослідження [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 5 Закону України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 № 742-IV (далі Закону) для ведення особистого селянського господарства використовують земельні ділянки розміром не більше 2,0 гектара, передані фізичним особам у власність або оренду в порядку, встановленому законом [2]. Тобто законодавець звужив коло суб'єктів, яким можуть бути надані землі під особисте селянське господарство лише до фізичних осіб, оскільки господарську діяльність, яка відповідно до ст. 1 Закону України «Про особисте селянське господарство» називається особистим селянським господарством, можуть вести лише фізичні особи.

У ч. 2 ст. 5 Закону визначається, що земельні ділянки особистого селянського господарства можуть бути власністю однієї особи, спільною сумісною власністю подружжя та спільною частковою власністю членів особистого селянського господарства відповідно до закону. Ця частина Закону також підтверджує, що земельні ділянки з призначенням для особистого селянського господарства можуть перебувати у власності лише фізичних осіб.

Так само і в оренду такі земельні ділянки до останніх змін законодавства могли передаватися лише фізичним особам, з огляду на відсутність у законодавстві положень, які б дозволяли юридичним особам вести особисте селянське господарство та використовувати земельні ділянки для інших цілей ніж вести особисте селянське господарство.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про державний земельний кадастр» від 07.07.2011 року № 3613-VI одним із об'єктів державного земельного кадастру є земельна ділянка [3]. Серед відомостей, які включаються до Державного земельного кадастру виділяються відомості щодо цільового призначення земельної ділянки, яке включає в себе вказівку на категорію земель і визначення виду використан-

ня земельної ділянки в межах певної категорії земель (ст. 15). Відповідно до ч. 1 ст. 19 Земельного кодексу України серед категорій земель, які встановлюються за основним цільовим призначенням виділяються і землі сільськогосподарського призначення. Види використання земельної ділянки в межах категорії земель сільськогосподарського призначення визначені у різних статтях Земельного кодексу України, зокрема, ст. 31 – ведення фермерського господарства, ст. 33 – ведення особистого селянського господарства, ст. 34 – сінокосіння та випасання худоби, ст. 35 – садівництво, ст. 36 городництво, ст. 37 – ведення підсобного господарства несіельськогосподарськими підприємствами.

В абз. 2 ч. 5 ст. 20 Земельного кодексу України встановлено, що земельні ділянки сільськогосподарського призначення використовуються їх власниками або користувачами виключно в межах видів використання, встановлених статтями 31, 33-37 цього Кодексу, що виключає можливість передавати земельну ділянку сільськогосподарського призначення певного виду використання в оренду для інших видів використання. А у ст. 91 Земельного кодексу України закріплено обов'язок власника земельної ділянки забезпечувати її використання за цільовим призначенням.

Відповідно до останніх змін Закону України «Про особисте селянське господарство» від 12.02.2012 року, земельні ділянки особистого селянського господарства вже можуть використовуватися не тільки для ведення особистого селянського господарства, а і для здійснення ще додатково двох видів діяльності: для товарного сільськогосподарського виробництва та для фермерського господарства (ч. 3 ст. 5 Закону). Тобто мова йде про розширення для власників та орендарів земельних ділянок видів використання земельної ділянки з видовим призначенням «для ведення особистого селянського господарства».

Також у ст. 33 Земельного кодексу йдеться про можливість передачі фізичними особами і використання земельних ділянок, призначених для ведення особистих селянських господарств юридичним особам України для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства без зміни цільового призначення цих земельних ділянок. Тобто суб'єктний склад використання земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства також є розширеним і тепер він складається не лише з фізичних осіб як учасників особистого селянського господарства, а і юридичних осіб.

Отже, вищевказані положення Закону України «Про особисте селянське господарство» та Земельного кодексу України суттєво змінили правовий режим земель наданих для особистого селянського господарства, оскільки до лютого 2015 року такі землі могли використовуватися без офіційної зміни виду використання в середині категорії земель сільськогосподарського призначення, лише фізичними особами для ведення особистого селянського господарства навіть не зважаючи на те, що за своїми природними властивостями землі для ведення особистого селянського господарства вільно могли використовуватися і для ведення фермерського господарства і для здійснення товарного сільськогосподарського виробництва.

Бойчук Р.П.,

*к.ю.н., доц. кафедри господарського права
ННУ імені Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВЕСТИТОРІВ ВІДПОВІДНО ДО ПРАВА ЄС

Нині, коли наша держава формує власну інноваційну політику, постають питання формування інноваційної та інвестиційної привабливості вітчизняної економіки і створення умов, які змусять працювати як національний, так і іноземний капітал в інтересах України. Об'єктивно існуюча обмеженість інвестиційних ресурсів в економіці потребує створення ефективної законодавчої бази у сфері регулювання діяльності професійних учасників інвестиційного ринку та захисту інвестиційних прав та законних інтересів споживачів їх послуг. Завданням держави є створення сприятливих, прозорих умов здійснення господарської діяльності засобами державного регулювання в рамках закону. Як зазначається в ст. 42 Конституції України, держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності, захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт [1]. Засоби, спрямовані на захист прав споживачів та забезпечення режиму додержання правил економічної конкуренції, залежно від мети, можна поділити на:

1. Превентивні, що застосовуються для уникнення можливих негативних наслідків, обумовлених тією чи іншою економічною ситуацією: встановлення вимог щодо розміру та структури власного капіталу фінансової установи; встановлення вимог щодо ліквідності фінансової установи; диверсифікація фінансових ризиків; обмеження виконуваних операцій; встановлення граничного розміру іноземного капіталу.

2. Протекційні засоби, що вживаються для захисту від загрозливих чинників ситуації, що вже існує, а саме: створення системи гарантування вкладів; формування фінансовими установами резервів на покриття кредитних та інших ризиків і т. п.

3. Антикризові засоби: стандарти прозорості та розкриття інформації, перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності; порядок та терміни подання фінансовими установами інформації про спрямування інвестиційних активів і т. п.

Розвиток і розширення спектра фінансових послуг створюють умови для активного залучення до ринків таких послуг споживачів, які зазвичай не мають достатньої інформації та необхідних знань про особливості та споживчі характеристики фінансових послуг. У процесі вибору послуги зазначені споживачі не завжди можуть оцінити рівень ризиків і можливі наслідки набуття додаткових фінансових зобов'язань та порівняти умови їх надання, що пропонуються інвестиційними компаніями. Як свідчить досвід інших держав, стрімкий розвиток пропозицій ринків фінансових послуг в умовах недостатнього рівня забезпечення захисту прав споживачів може призвести до недовіри до таких ринків і, як наслідок, зниження попиту на запропоновані ними послуги.

Відповідно до статті 415 глави 20 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [2], передбачається співробітництво з метою забезпечення високого рівня захисту прав споживачів та досягнення сумісності між системами захисту прав споживачів. З цієї метою Україна

зобов'язалась поступово наближати своє законодавство до *acquis* ЄС відповідно до Додатка XXXIX до цієї Угоди. Зокрема з такими нормами ЄС, як:

- Регламент (ЄС) № 2006/2004 Європейського Парламенту та Ради від 27.10.2004 про співробітництво між національними органами, відповідальними за виконання законів щодо захисту споживачів (Регламент про співробітництво щодо захисту споживачів). Положення Регламенту мають бути впроваджені протягом 5 років з дати набрання чинності цієї Угодою.

- Директива № 98/27/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 19.05.1998 про постанови суду для захисту інтересів споживачів. Графік: Положення Директиви мають бути впроваджені протягом 3 років з дати набрання чинності цієї Угодою.

- Директива № 2008/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.04.2008 про кредитні угоди для споживачів, яка скасовує Директиву Ради № 87/102/ЄЕС. Положення Директиви мають бути впроваджені протягом 3 років з дати набрання чинності цієї Угодою [3].

- Директива № 2002/65/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.09.2002 про дистанційну торгівлю та фінансові послуги споживачам, яка змінює та доповнює Директиву Ради № 90/619/ЄЕС та Директиви № 97/7/ЄС та № 98/27/ЄС. Графік: Положення Директиви мають бути впроваджені протягом 3 років з дати набрання чинності цієї Угодою [4].

- Директива Ради № 85/577/ЄЕС від 20.12.1985 про захист споживачів щодо контрактів, що укладені поза діловими приміщеннями. Графік: Положення Директиви мають бути впроваджені протягом 3 років з дати набрання чинності цієї Угодою.

- Директива № 97/7/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 20.05.1997 про захист споживачів стосовно дистанційних контрактів – Заява Ради та Парламенту стосовно статті 6 (1) – Комісії стосовно статті 3 (1), перший абзац. Графік: Положення Директиви мають бути впроваджені протягом 3 років з дати набрання чинності цієї Угодою [5].

- Директива № 93/13/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 5.04.1993 про недобросовісні умови у споживчих контрактах. Графік: Положення Директиви мають бути впроваджені протягом 3 років з дати набрання чинності цієї Угодою [6].

Крім того, значний інтерес представляє вивчення особливостей і принципів захисту прав інвесторів в ЄС, особливо існуючий механізм компенсаційних схем захисту прав інвесторів. Директива 97/9/ЄС "Про компенсаційні схеми для захисту прав інвесторів" від 3 березня 1997 року [10] підтверджує, що захист прав інвесторів є важливим аспектом діяльності по гармонізації законодавств країн ЄС. Вказана директива вводить компенсаційні схеми захисту прав інвесторів в усіх державах-членах ЄС і гармонізує їх мінімальні стандарти. Вона також гарантує клієнтам надання інвестиційних послуг інвестиційними фірмами і кредитними установами, вартість яких може бути компенсована при певних обставинах, наприклад, якщо сама фірма або кредитна установа не в змозі повернути гроші або фінансові інструменти, що представляють інтерес для клієнтів. Згідно з Директивою про компенсаційні схеми для захисту прав інвесторів, кожна держава-член ЄС повинна мати одну або більше компенсаційних схем. Перед затвердженням ці схеми мають бути перевірені на предмет відповідності Директиві про компенсаційні схеми для захисту прав інвесторів. Ця Директива зобов'язує інвестиційні

фірми робити внески на підтримку компенсаційних фондів. У разі неможливості виконання фірмою своїх зобов'язань перед клієнтами, інвестори мають право уда-тися до компенсаційної схеми, щоб покрити свої втрати. Директива визначає міні-мальний стандарт компенсацій для інвесторів – таким чином, держави-члени ЄС можуть забезпечувати більший рівень відшкодування на свій розсуд. Державам-членам ЄС надається право самостійно вирішувати питання організації компен-саційних схем і їх фінансування. Вимоги про компенсацію можуть виникнути у разі нездатності інвестиційної фірми виплатити гроші інвесторові або повернути інвестиції в іншій формі. Рішення про виплату компенсації приймається на основі рішення компетентного органу або рішення суду про те, що інвестиційна фірма не здатна виконати свої зобов'язання перед клієнтом. Оскільки існують дуже суворі правила про те, як фірма повинна розпоряджатися інвестиціями, наданими їй ін-весторами, зазвичай нездатність виконувати свої зобов'язання пов'язана з некомпетентністю або шахрайством. Також чітко формулюється, що компенсації не ви-плачуються у разі непередбаченої зміни кон'юнктури ринку, оскільки інвестування завжди пов'язане з певним ризиком для інвесторів. Концепція компенсаційних схем ґрунтується на тому, що, незважаючи на усі заходи по захисту прав інвесто-рів, уникнути ризику втрати грошей неможливо.

У рамках дослідження необхідно відмітити Директиву 2003/6/ЄС Європей-ського парламенту і Ради від 28 січня 2003р. [7] про інсайдерську торгівлю і мані-пулювання ринком (зловживаннях на ринку), яка покликана гарантувати цілісність європейських фінансових ринків і підвищувати міру упевненості інвесторів, за допомогою відвертання зловживань на ринку. Важливо вказати, що зловживання на ринку виникають у випадках, коли інвесторам заподіюється збиток за допо-могою розголошення конфіденційної інформації, спотворення механізму форму-вання ціни на фінансові інструменти, а також поширення неправдивої або такої, що вводить в оману інформації. Положення Статті 2 цієї Директиви зобов'язують держави-члени заборонити усім особам, що володіють інсайдерською (конфіден-ційною) інформацією, використовувати таку інформацію за допомогою її при-дбання або продажу або за допомогою спроби придбання або продажу фінансових інструментів, що мають відношення до інсайдерської інформації. Також відповід-но до Статті 3 Директиви, держави-члени зобов'язані заборонити будь-якій особі розкриття інсайдерської інформації будь-яким третім особам, за винятком випадків, коли таке розкриття робиться в результаті виконання звичайної трудової діяльнос-ті або обов'язків, а також заборонити рекомендувати третім особам або примушу-вати третіх осіб придбавати або продавати фінансові інструменти, що мають від-ношення до інсайдерської інформації. Додатково стаття 5 Директиви передбачає обов'язок держав-членів забороняти будь-якій особі брати участь в маніпулюванні ринком. Проте слід зазначити, що вказані заборони не поширюються на торгівлю власними акціями в програмах зворотного викупу (buy – back programmes), а та-кож на програми стабілізації фінансових інструментів.

Окремого розгляду вимагають підприємства колективного інвестування, що є важливим інститутом, що стоїть на варті захисту прав інвесторів. Підприємства колективного інвестування в перевідні цінні папери (Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities) – це інвестиційні фонди. Інвестиційні фон-ди є спеціально створеними інвестиційними механізмами, які використовуються для збору коштів з інвесторів і подальшого колективного інвестування цих засо-

бів через портфель фінансових інструментів, таких як акції, облігації і інші цінні папери.

Європейська комісія 15 листопада 2006 року опублікувала Білу книгу про оптимізацію системи єдиного ринку для інвестиційних фондів. Модернізована система для інвестиційних фондів пропонує споживачам доступ на прийнятних умовах до професійно регульованих інвестицій. Нововведення, передбачені Білою книгою, гарантують інвесторам розкриття інформації про реальну вартість і діяльність фондів, а також такі нововведення спрямовані на зниження витрат інвесторів і отримання спеціалізованих виплат на території внутрішнього ринку.

13 липня 2009 року Директивою 2009/65/ЄС [8] про координацію законів, підзаконних актів і адміністративних положень, що відносяться до підприємств колективного інвестування в перевідні цінні папери введено поняття "Ключова інформація для інвесторів". Так, в відповідності з положеннями Статті 78, держави-члени зобов'язані вимагати від інвестиційних компаній, а також компаній інвестиційних фондів, що управляють, розробляти документ, що містить ключову інформацію для інвесторів : (а) ідентифікацію підприємства колективного інвестування; (б) опис інвестиційних цілей і інвестиційної політики; (в) відомості про попередню діяльність; (г) можливі витрати і пов'язані з ними витрати; (г) відомості про інвестиційні ризики і винагороди. Такий документ повинен надаватися всім інвесторам для оцінки ними можливих інвестиційних ризиків і ухвалення зважених інвестиційних рішень.

Впровадження положень вищезазначених актів ЄС в національне законодавство повинно сприяти відновленню довіри споживачів інвестиційних послуг в Україні.

Список використаної літератури:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011
3. Директива № 2008/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.04.2008 про кредитні угоди для споживачів, яка скасовує Директиву Ради № 87/102/ЄЕС. Положення Директиви мають бути впроваджені протягом 3 років з дати набрання чинності цією Угодою //Офіційний вісник ЄС, L 133, від 22 травня 2008 р., с. 66–92.
4. Директива № 2002/65/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.09.2002 про дистанційну торгівлю та фінансові послуги споживачам, яка змінює та доповнює Директиву Ради № 90/619/ЄЕС та Директиви № 97/7/ЄС та № 98/27/ЄС. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_b31
5. Директива № 97/7/ЄС Європейського Парламенту та Ради Про захист споживачів стосовно дистанційних контрактів від 20.05.1997 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_245.
6. Директива 93/13/ЄС Ради Європейського Союзу від 5 квітня 1993 р. про несправедливі умови у споживчому договорі // Офіційний вісник ЄС, L 95, від 21 квітня 1993, с. 29–34.

7. Директива 97/9/ЄС "Про компенсаційні схеми для захисту прав інвесторів" від 3 березня 1997 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L00_09:EN:HTML

8. Директива № 2003/6/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС про використання інсайдерської інформації в процесі торгів і маніпулюванні ринком (ринкових махінацій) від 28 січня 2003 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_a68

9. Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС 2009/65/ЄС від 13 липня 2009 р. Про координацію законодавчих, регламентаційних і адміністративних положень, що стосуються підприємств для колективного інвестування в в обігові цінні папери (Директива про підприємства колективного інвестування в цінні папери) (нова редакція) – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/search.html?qid=1449758321285&text=investment%20law&scope=EURLEX&type=quick&lang=en>

Борисова В.І.,

к. юрид. н., професор, зав. кафедрою

цивільного права № 1

НЮУ імені Ярослава Мудрого

член-кореспондент НАПрНУ

ДО ПРОБЛЕМ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ

Одним з найважливіших принципів інституту спадкування за заповітом є свобода заповіту, а це означає, що спадкодавець свідомо робить вибір між можливістю заповідати і можливістю не заповідати спадщину комусь із спадкоємців. Якщо спадкодавець обирає перший шлях, то зміст заповіту він формує на свій розсуд, включаючи до нього різні заповідальні розпорядження, перелік яких на рівні закону не є вичерпним. Однак у будь-якому разі заповідальні розпорядження заповідача повинні відповідати певним вимогам. Так, вони не повинні: викликати незрозумілості чи суперечки після відкриття спадщини; містити положення, що суперечать законодавству; майно може бути заповідане тільки у власність; на спадкоємця, до якого переходить, зокрема, житловий будинок, квартира або інше рухоме чи нерухоме майно, може бути покладено зобов'язання надати іншій особі право користування цим майном або певною його частиною (заповідальний відказ); виникнення права на спадщину в особи, яка призначена у заповіті спадкоємцем, може бути обумовлено наявністю певної умови, як пов'язаної, так і не пов'язаної з її поведінкою (заповіт з умовою). До заповідальних розпоряджень, що врегульовані на рівні чинного законодавства, зокрема, відносяться: розпорядження про призначення спадкоємця (спадкоємців) (ст. 1235 ЦК України) або позбавлення особи права на спадкування; підпризначення спадкоємця (ст. 1244 ЦК України); визначення обсягу спадщини (ст. 1236 ЦК України); призначення виконавця заповіту (ст. 1286 ЦК України); покладення на спадкоємця заповідального відказу (legat - legatum) (статті 1237 – 1239 ЦК України); покладення на спадкоємця інших обов'язків, зокрема, вчинення певних дій немайнового характеру, а також дій, спрямованих на досягнення суспільно-корисної мети (ст. 1240 ЦК України), встановлення сервітуту у заповіті (ст. 1246 ЦК України), тощо.

Кожний з заповідальних розпоряджень має свої особливості і переслідує певну мету. Так, тільки на перший погляд складається враження, що заповідальний відказ, і покладення на спадкоємця інших обов'язків – тотожні за метою. Проте,

якщо дії, що становлять предмет заповідального відказу мають майновий зміст і спрямовані до блага певної особи - спадкоємця, то при покладенні на спадкоємця інших обов'язків, дії спадкоємця набувають немайнового забарвлення, наприклад, розпорядження особистими паперами заповідача, визначення місця і форми здійснення ритуалу поховання заповідача, здійснення необхідного догляду за місцями поховань спадкодавця та вказаних ним осіб, організація, наприклад, експозицій періодичних виставок картин заповідача в місцевому художньому музеї тощо. До того ж ці дії не пов'язані з наданням певної вигоди конкретно призначеній особі, а спрямовані на досягнення загальнокорисної мети незалежно від масштабу створеного цими діями загального блага.

Однією з основних складових змісту заповіту беззаперечно виступає розпорядження щодо призначення спадкоємців, оскільки вчинення заповіту без цього втрачає сенс, оскільки не породжує правонаступництва. Не змінює цього і те, що заповідач може скласти заповіт з негативним змістом, коли один з спадкоємців або кілька з них позбавляються спадкодавцем права на спадкування. Так, заповідач може призначити своїми спадкоємцями одну або кілька фізичних осіб незалежно від наявності у нього з цими особами сімейних, родинних відносин. Навіть знаючи, що певна особа вчинила замах на його життя (за законом вона усувається від права на спадкування), заповідач може призначити її своїм спадкоємцем (абз.2 ч.1 ст. 1224 ЦК України). Він може призначити своїми спадкоємцями і таких учасників цивільних відносин як юридичних осіб, державу Україна, АРК, територіальні громади, іноземні держави та інших суб'єктів публічного права. Проте слід відмітити, що правова регламентація закликання до спадкування за заповітом юридичних осіб та інших правосуб'єктних колективних утворень характеризується на сьогодні наявністю прогалин і суперечностей.

Заповідач може позбавити права на спадкування будь-яку особу з числа спадкоємців за законом, окрім осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, проте чинність заповіту щодо цих осіб встановлюється на час відкриття спадщини (ч.3 ст. ст. 1235 ЦК України). Це пов'язано з тим, що коло спадкоємців за заповітом визначається саме на момент відкриття спадщини, а не на день складення заповіту. Тому і у разі смерті особи, яка була позбавлена заповідачем права на спадкування до смерті самого заповідача, позбавлення її такого права втрачає чинність, а діти (внуки) цієї особи мають право на спадкування на загальних підставах.

Разом із тим, слід враховувати і те, що на відміну від ЦК УРСР 1963 року, за яким заповіт укладався одноосібно фізичною особою і визначав правову долю майна після смерті заповідача, тобто носив суто особистий характер, чинний ЦК України передбачив можливість вчинення спільного заповіту - заповіту подружжя щодо майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності, майна, що набуто подружжям за час шлюбу (ч.3 ст. 368 ЦК України, ч.1 ст.60 СК України). Право спільної сумісної власності майна подружжя означає, що частки жінки і чоловіка як співвласників в праві на спільне майно не визначені і кожен з них вважається власником усього цього майна. Однак, при цьому жінка і чоловік не втрачають права скласти заповіт щодо майна, яке належить кожному з них на праві особистої приватної власності.

Закріплення на рівні закону заповіту подружжя по-різному оцінюється як науковцями, так і практиками. Якщо одні з них погоджуються з тим, що юридичний сенс заповіту подружжя полягає в тому, що той з подружжя, який пережив

іншого, продовжує жити у звичному для нього майновому середовищі, то інші навпаки вважають, що конструкція такого заповіту містить істотні обмеження інтересів того подружжя, який пережив іншого. Між тим, на наш погляд, не можна не помітити того, що запровадження цього виду заповіту пов'язано з процесом гармонізації законодавства України з законодавством Європейського Союзу і поглибленням міжнародної інтеграції. Так, спільний заповіт передбачений і в інших країнах світу, зокрема в Німеччині. Мета заповіту подружжя – спростити порядок переходу майна, що належить йому на праві спільної сумісної власності, після смерті як одного з них, так і після смерті останнього. До того ж, для подружжя існує альтернативний шлях вирішення долі майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності, на випадок смерті кожного з них. Так, по-перше, дружина і чоловік мають право скласти заповіт на свою частку у праві спільної сумісної власності подружжя до її визначення та виділу в натурі (ч.2 ст. 67 СК України). Причому ні цивільне, ні сімейне законодавство не вимагають при складенні цього заповіту визначення часток у праві спільної сумісної власності, хоча у разі поділу майна, яке є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, частки майна дружини та чоловіка є рівними, якщо інше не визначено домовленістю між ними або шлюбним договором (ч.1 ст. 70 СК України). По-друге, подружжя може укласти і спадковий договір предметом якого може бути майно, яке належить йому на праві спільної власності, а також майно, що є особистою власністю будь-кого з подружжя. Причому цим договором може бути встановлено, що в разі смерті одного з подружжя спадщина переходить до другого, а в разі смерті другого з подружжя його майно переходить до набувача (ст. 1306 ЦК України). Таким чином, подружжя має само обрати той чи інший шлях вирішення проблеми спадкування майна, яке належить йому на праві спільної сумісної власності, рахуючись з тими чи іншими життєвими обставинами.

Заповіт подружжя – односторонній правочин, тобто дія однієї сторони – спадкодавця-подружжя, яка представлена двома особами – чоловіком і жінкою, і спрямована на те, щоб у випадку смерті одного з них частка померлого подружжя перейшла до другого з подружжя і тільки у випадку смерті останнього з них право на спадкування набули особи, визначені подружжям у заповіті.

Бударна В.О.,

здобувачка кафедри господарського права

НЮУ імені Ярослава Мудрого

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Інвестиційна політика є складовою частиною економічної політики держави. Інвестиційна політика – це важливий важіль впливу як на економіку країни, так і на підприємницьку діяльність та її господарюючих суб'єктів.

Доктринальне, під інвестиційною політикою держави розуміється комплекс цілеспрямованих заходів щодо створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання з метою поживлення інвестиційної діяльності, підйому економіки, підвищення ефективності виробництва і вирішення соціальних проблем.

Основною метою інвестиційної політики є створення оптимальних умов для активізації інвестиційного потенціалу.

Основними напрямками інвестиційної політики виступають заходи з організації сприятливого режиму для діяльності вітчизняних та іноземних інвесторів, збільшення прибутковості і мінімізації ризиків в інтересах стабільного економічного і соціального розвитку, підвищення життєвого рівня населення.

Результат здійснення інвестиційної політики оцінюється в залежності від обсягу залучених в розвиток економіки інвестиційних ресурсів.

Держава може впливати на інвестиційну активність за допомогою амортизаційної політики, науково-технічної політики, політики щодо іноземних інвестицій тощо.

Амортизаційна політика держави встановлює порядок нарахування і використання амортизаційних відрахувань. Здійснюючи відповідну амортизаційну політику, держава регулює темпи і характер відтворення, і в першу чергу, швидкість оновлення основних фондів. Правильна амортизаційна політика держави дозволяє підприємствам мати достатні інвестиційні кошти для простого і певною мірою для розширеного відтворення основних фондів.

Під науково-технічною політикою держави розуміється система цілеспрямованих заходів, що забезпечують комплексний розвиток науки і техніки, впровадження їх результатів в економіку країни. Науково-технічна політика є складовою частиною інноваційної політики та передбачає вибір пріоритетних напрямків у розвитку науки і техніки та всіляку підтримку держави в їхньому розвитку.

На сьогодні економіка України потребує припливу іноземних інвестицій. Це викликано практично повною відсутністю фінансування з коштів державного бюджету, відсутністю достатніх коштів у суб'єктів господарювання, розвитком загальної економічної кризи і спадом виробництва, великим зносом устаткування на підприємствах обладнання та іншими причинами. Дійсно, іноземний капітал, залучений у національну економіку і використовуваний ефективно, з одного боку, робить позитивний вплив на економічне зростання, допомагає інтегруватися у світову економіку, а з іншого боку, залучення іноземних інвестицій накладає певні зобов'язання, створює різноманітні форми залежності країни, викликає різке зростання зовнішнього боргу тощо. Таким чином, іноземні інвестиції можуть мати неоднозначні наслідки для національної економіки.

У зв'язку з цим, природно, ставиться питання про розширення технічної допомоги, спрямованої на поглиблення використання власних ресурсів, підвищення кваліфікації національних кадрів, а вже потім про залучення інвестицій у вигляді кредитів. Мова йде про те, що спочатку необхідно навчитися ефективно використовувати свої фінанси, а потім приймати іноземний капітал у свою економіку.

Відсутність суттєвої конкуренції з боку національних підприємств, дешева робоча сила, ринок дешевої сировини і великий ринок споживання, і, найголовніше, високий відсоток прибутку, у багато разів перевищує середню прибутковість в країнах зі зрілою ринковою економікою, роблять вітчизняну економіку, на перший погляд, привабливою для іноземних підприємств.

Однак, незважаючи на це, іноземні інвертори некладають свої капітали в українську економіку. Основними причинами цього є: 1) нестабільність економічної та політичної ситуації; 2) недосконале і суперечливе законодавство; 3) відсутність реальних пільг і привілеїв для іноземного капіталу; 4) нестабільність національної валюти; 5) непередбачуваність змін у податковому законодавстві.

При цьому, державні заходи щодо залучення іноземних інвестицій можна звести, по-перше, до зниження темпів інфляції, ризиків для іноземних інвесторів і забезпечення гарантованих виплат за зовнішніми боргами.

По-друге, удосконалення податкового законодавства в частині забезпечення пільг для інвесторів.

Однак необхідно пам'ятати, що інвестиційна політика держави тісно пов'язана з амортизаційної політикою, науково-технічною політикою, політикою щодо іноземних інвестицій тощо. Всі вони є складовими частинами економічної та соціальної політики держави, повинні впливати з неї і сприяти її реалізації.

Основними принципами інвестиційної політики є: цілеспрямованість, ефективність, багатоваріантність, системність, гнучкість, готовність до освоєння ресурсів, регульованість дій, комплексність і соціальна, екологічна економічна безпека.

Возна В.О.,

аспірант НЮУ імені Ярослава Мудрого

ОСНОВНІ СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ГОСПОДАРСЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Стаття 3 чинного Господарського кодексу України визначає види господарських правовідносин, а саме: господарсько-виробничі, внутрішньогосподарські та організаційно-господарські, де в останніх правовідносинах органи місцевого самоврядування виступають як суб'єкт наділений господарською компетенцією. Таким чином, розглядаючи більш детально господарську компетенцію органів місцевого самоврядування у організаційно-господарських правовідносинах можна поділити таку компетенцію за двома напрямками:

- організаційно-засновницькі повноваження:
 - заснування комунальних унітарних підприємств;
 - заснування господарських товариств;
- організаційно-господарські повноваження органів місцевого самоврядування як регулятора господарської діяльності на території відповідної громади. До цього напрямку можна віднести повноваження щодо:
 - планування та програмування;
 - встановлення та/або регулювання цін тарифів на енергопостачання, регулярні пасажирські автобусні перевезення тощо;
 - встановлення розміру місцевих податків та зборів;
 - комунальні закупівлі,
 - надання дозволів на розміщення зовнішньої реклами,
 - утилізації сміття,

Відповідно до ст. 81 Цивільного кодексу України органи місцевого самоврядування мають право створювати юридичні особи публічного права. Таким чином у статті 78 чинного Господарського кодексу України зазначено, що компетентні органи місцевого самоврядування є засновниками комунальних унітарних підприємств, які діють на праві господарського відання (комунальне комерційне підприємство) або на праві оперативного управління (комунальне некомерційне підприємство). Також стаття 79 Господарського кодексу України вказує, що засновниками і учасниками господарського товариства можуть бути суб'єкти господарювання та інші учасники господарських відносин, зазначені у ст. 2 цього кодексу,

а ними є органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності [2; 1].

Разом з тим, вимоги ст. 19 Основного закону України, а саме «Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» встановлює вимоги до законодавчої техніки викладення цих повноважень щодо визначення правового статусу органів публічної влади, зокрема, органів місцевого самоврядування та їх компетенції.

Так, Задохайло Д. Д. зазначає, що до обсягу поняття правового статусу слід віднести також і формування відповідного органу публічної влади, визначення його внутрішньої структури, а також підстав та порядку юридичної відповідальності.

В свою чергу, компетенція органу державної влади, на його думку, має включати в себе визначення:

- предмету відання;
- функцій;
- завдань та інших підстав здійснення повноважень;
- кола повноважень;
- процесуальної форми здійснення повноважень [4].

В свою чергу, під «повноваженнями» саме органів місцевого самоврядування у юридичній літературі розуміють закріплені нормами муніципального права та обов'язки за територіальними громадами, виборними та іншими органами місцевого самоврядування, посадовими особами, необхідні для здійснення завдань та функцій органів місцевого самоврядування на своїй території. У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» не зазначається ані поняття «повноваження», ані «компетенція» органів місцевого самоврядування та відмінність цих понять одне від одного. Науковці розуміють під «компетенцією» складну правову категорію, до структури якої входять не лише права і обов'язки, а й предмет відання, тобто сфери місцевого життя, в межах яких діє компетентний орган.

Також, як зазначає Джабраїлов Р. А. в окремих дослідженнях наводилась класифікація компетенції міської ради за критерієм відношення до суб'єктів, що управляються з боку міської ради. Зокрема, А. М. Серебряков та В. А. Устименко за цим критерієм розподіляли компетенцію міської ради на три групи:

- загальна компетенція – коли управлінська дія розповсюджується на необмежену кількість суб'єктів;
- галузева компетенція – коли управлінська дія розповсюджується на суб'єктів господарювання певної галузі (галузей) народного господарства;
- спеціальна компетенція – коли управлінська дія справляється на конкретний, обумовлений законодавством, суб'єкт і тими способами, які обумовлені законодавством України [3].

Так, Джабраїлов Р. А. вказує, що Господарський кодекс України визначає, що господарська компетенція органів місцевого самоврядування реалізується від імені відповідної комунальної установи. До установ, як правило, відносять організації, які виконують культурні, освітянські, спортивні, наукові, виховні, медичні, та інші функції. Сфера їх діяльності є некомерційне господарювання, оскільки

досягнення соціального ефекту становить їх основну мету, а здійснення підприємницької діяльності дозволяється, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, якої вони були створені, та сприяє досягненню [3].

Тому, з точки зору удосконалення законодавчої техніки, вважаємо за необхідне виділити із ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» повноваження муніципальних органів в економічній сфері. Якщо бути послідовним та виконати вимоги ст. 19 Конституції України, то слід передбачити обов'язковість визначення наступних елементів:

- по-перше, сформувати механізм реалізації повноважень власника – територіальної громади за умови повного врахування існуючих публічних інтересів;

- по-друге, більш детально регламентувати відносини унітарного комунального підприємства, створення і управління ним, а також відносини корпоративного управління господарських товариств, в яких є участь, з боку територіальної громади;

- по-третє, слід особливо ретельно врегулювати повноваження органів публічної влади – місцевого самоврядування, стимулювання та контролю щодо процесів за комерційною господарською діяльністю на територіях сіл, селищ та міст;

- по-четверте, удосконалити реалізацію податково-бюджетних відносин, нормативно-правове забезпечення яких потребує деталізації та систематизації. Важливим, як уявляється, є базовий розподіл названих відносин на блоки:

- а) адміністрування податків і зборів;

- б) ті чи інші видатки;

- по-п'яте, детальнішої законодавчої регламентації потребують також відносини пов'язані із залученням зовнішнього фінансування, зокрема, кредитні відносини, що спрямовуються на покриття видатків і покриття проектів.

Названі види суспільних відносин за участю органів місцевого самоврядування слід визнати актуальними для активізації законодавчої діяльності. Відсилення до джерел господарського законодавства не завжди є юридично продуктивним. Слід врахувати вимоги Основного Закону відносно того, що повноваження і процедура здійснення їх на підставі ст.19 Конституції України мають бути безпосередньо передбачені в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні», а в свою чергу, Господарський кодекс України для цього має містити більш детальну регламентацію органів місцевого самоврядування, як учасників господарських правовідносин, і як суб'єкта організаційно-господарських повноважень.

Список використаної літератури:

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : від 16.01.2003 року № 436-4. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua>

2. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : від 16.01.2003 № 435-IV. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua>

3. Джабраїлов Р. А. Господарська правосуб'єктність міста: теорія і практика: монографія / Р. А. Джабраїлов; НАН України. Ін-т економіки правових досліджень. – Донецьк: Вид-во «Нойлідж», 2010. – 455с.

4. Задахайло Д. Д. Функції Уряду України в економічній сфері: модернізація конституційно-правового забезпечення / Д. Д. Задахайло. – Х. : Юрайт, 2013. – 112 с. – (Серія «Наукові доповіді»; вип. 9).

Врублевська К.М.,

*аспірант кафедри господарського права
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ПРАВОВІ ФОРМИ ІННОВАЦІЙНОГО ІНВЕСТИВАННЯ

В сучасних умовах розвитку ринкової економіки на теренах України все більшої актуальності набувають питання правового забезпечення нових господарських інститутів, до яких у тому числі належить інноваційне інвестування. Правове регулювання інноваційно-інвестиційного комплексу є одним із визначальних та пріоритетних цілей розвитку правового господарського порядку в Україні. Інвестиційний механізм формування майнової основи господарювання в умовах розбудови економіки інноваційного типу потребує відповідної господарсько-правової інституалізації основних правових форм передачі інноваційного продукту до промислового використання.

Актуальність зазначеної теми зростає за рахунок того, що на сучасному етапі розвитку господарсько-правової науки окремо досліджуються інститути «інноваційної діяльності» та «інвестиційної діяльності», а проблематика інвестиційно-інноваційного комплексу господарських відносин і відповідно господарсько-правового регулювання ще тільки на початку наукової розробки. Тому необхідним є розгляд «інноваційного інвестування» як комплексного механізму економічної політики держави, що надасть змогу господарюючим суб'єктам підвищити спроможність конкурувати не лише на внутрішньому ринку, а й на міжнародній економічній арені.

На сьогодні інвестування слід розглядати як важливий елемент ринкового та економічного обороту поряд з організацією виробництва й реалізацією товарів і послуг. Разом з цим, на сьогодні не є розвинутою відповідна законодавча база, зокрема, стоїть питання законодавчої систематизації й кодифікації інвестиційного законодавства, проте й досі йому не була приділена належна увага в юридичній науці. У той же час, розвиток законодавства у сфері регулювання інвестиційних відносин потребує вивчення його стану, зокрема, відповідність цілям задіяних правових засобів.

При цьому, формування національної економіки сучасного типу на засадах тотального запровадження інновацій є пріоритетним завданням державної економічної політики в економічній сфері. Впровадження інновацій до складу виробничих фондів вітчизняних суб'єктів господарювання повинно призводити до якісного оновлення їх технологічного рівня та забезпечити сталу конкурентоспроможність українських товарів. Як свідчить досвід господарювання, такого результату можливо досягти лише при запровадженні до стратегічних галузей вітчизняної економіки передових технологій в якості основного різновиду інноваційного продукту.

Наслідком недосконалості окремих положень законодавства України та неузгодженості нормативних актів є відсутність дієвого правового регулювання зазначених вище суспільних відносин. Такий стан законодавства створює додаткові перешкоди в функціонуванні цих відносин в практиці здійснення господарської діяльності.

Тому, особливо актуальним є питання необхідності наукових досліджень у цій сфері, задля вдосконалення правового забезпечення державного впливу на суспільні відносини, пов'язані з обігом технологій в сучасних економічних умовах.

Світовий досвід, в тому числі і країн, що розвиваються та країн з перехідною економікою, підтверджує зниження долі сировини, а нерідко і трудових ресурсів в загальній вартості продукції, що випускається, а конкурентоздатність сьогодні забезпечується не стільки капіталовкладеннями, скільки інноваційною та творчою діяльністю. Це обумовлює високий рівень потреб у новітніх технологіях.

Слід підкреслити, що серед всіх видів інновацій саме технологія виступає в якості єдиного об'єкту, функціонування якого безпосередньо пов'язано із переробкою певної сировини або із забезпеченням нових властивостей безпосередньо у кінцевому товарі, що в цілому дозволяє підвищувати конкурентоздатність відповідного суб'єкта господарювання, а в окремих випадках – забезпечувати перехід національної економіки до більш високих технологічних укладів і виробничої бази.

Як відомо, технологія є специфічним інноваційним продуктом, який наділений здатністю змінити суспільні, у тому числі й економічні відносини, займає центральне місце у всій системі інноваційних об'єктів, потенційно наділений здатністю приносити максимальний інноваційний ефект від свого втілення до виробничого сектору національної економіки України.

Варто зауважити, що для повного, узгодженого та системного правового забезпечення функціонування національної інноваційної системи необхідним є створення комплексного нормативно-правового акту, що визначив би правові засади функціонування інноваційної діяльності. Таким актом може стати Інноваційний кодекс України. Адже численні нормативно-правові акти у сфері інноваційного права на сьогодні перебувають у розібраному стані. Внутрішньо неузгоджений правовий матеріал не дозволяє забезпечити повномасштабне регулювання суспільних відносин, що пов'язані з інноваційними процесами.

Менш радикальним вектором реформування законодавства у цій сфері може стати внесення відповідних змін до Господарського кодексу України. Так, задекларований Господарським кодексом України, перелік основоположних об'єктів, на підставі яких можуть функціонувати суб'єкти господарювання, не містить в собі жодного інноваційного об'єкту, а тим паче самої технології. Враховуючи потенціал та значення технології, інтерес до її розповсюдження, доцільним було б доповнити Господарський кодекс України главою в якій слід детально розкрити поняття та правові форми трансферу технологій, організаційно-правові, процедурні та інші засади господарсько-правового забезпечення цих процесів.

Важливою проблемою залишається відсутність на законодавчому рівні чітко визначених форм інноваційного інвестування. Зокрема, у Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» відповідні норми мали місце. Разом з цим, вони з часом були просто виключені замість того, щоб розкривати їх сутність та деталізувати відповідні положення у інших нормативно-правових актах.

Неабияку роль у цих процесах має відіграти їх належне договірне забезпечення. В якості основних договірних форм, які використовуються при створенні інноваційної продукції, застосовуються договір на виконання науково-дослідних робіт та договір на виконання дослідно-конструкторських і технологічних робіт. Ці два договори утворюють єдиний договірний тип, є консенсуальними, взаємними і оплатними.

Видається за можливе виділити окремий договір інвестування в інновації, об'єктивність існування якого заснована на принципі свободи договору.

Окреслене коло питань слід віднести до перспектив наукових досліджень у вказаній сфері. На доктринальному рівні, а потім – і на законодавчому – необхідно визначити правові форми інноваційного інвестування. Необхідною також є розробка класифікації договорів, предметом яких є передача інноваційного продукту та розробка класифікації договорів інноваційного інвестування. До останніх зокрема слід відносити договори на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт, спрямованих на розробку інноваційної продукції; договори про відчуження (придбання) виключних прав на використання або ліцензійні договори про використання готових результатів інтелектуальної діяльності; договори поставки нового обладнання, яке використовується при виробництві інноваційних продуктів; договори комерційної концесії; договори підяду на виготовлення дослідних зразків інноваційних виробів, робіт з установки нового обладнання, нових технологічних ліній і т. д.; договори оренди нового устаткування, яке використовується при виробництві інноваційних продуктів, у тому числі договір фінансової оренди (лізингу).

Говорун О.В.,

*здобувач кафедри господарського права
НІОУ імені Ярослава Мудрого*

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВА СУТНІСТЬ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Ідея саморегулювання діяльності суб'єктів правовідносин отримала свій розвиток ще в науці радянського права. Зокрема, А. Ф. Черданцев вважав, що в системі права є своєрідний механізм саморегулювання, наявність якого обумовлює існування в ній зв'язків управління, координації. Більш того, багато авторів саму систему права розглядали як суб'єктивну за своєю природою конструкцію, яка, будучи обумовленою економічним ладом суспільства, все ж безпосередньо вибудовується волею людини, виступає продуктом його свідомої творчості [1]. В ті часи, у науці цивільного права була висловлена точка зору, згідно якої стосовно організації (упорядкування) економічних (господарських) зв'язків можна говорити про владно-організаційну і координаційну діяльність органів управління, тобто, про державне регулювання та діяльності господарських організацій з упорядкування взаємин у договірній формі [2, с. 27]. Іншими словами, мова йшла про саморегулювання цивільних правовідносин на підставі договору.

У сучасній юридичній літературі простежується тенденція широкого розуміння саморегулювання. Так, Ю. А. Тихомиров зазначає, що «наявність загальних ознак правового механізму економічного саморегулювання дозволяє виявити їх, по суті справи, у всіх видах організацій... Найбільш яскраво саморегулювання проявляється в широкій сфері управління справами економічної організації» [3]. До форм саморегулювання вчений відносить використання інститутів прямої демократії в територіальному масштабі, місцеве самоврядування, способи виробничого самоврядування, корпоративне самоврядування, асоціативне самоврядування [4]. Таким чином, Ю. А. Тихомиров виходить з того, що саморегулювання можливо не тільки в рамках якоїсь організації; до саморегулювання слід віднести процеси, що відбуваються в громадянському суспільстві та виражаються в участі

у прийнятті рішень, що мають іноді форму певних правил поведінки. В. В. Долинська вважає, що приватне, в першу чергу цивільне, право дає форми економічного саморегулювання практично у всіх своїх інститутах [5]. Термін «саморегулювання» вживається російськими вченими і для визначення ролі права в регулюванні економічних відносин: «Регулятивна функція цивільного права полягає в наданні учасникам регламентованих відносин можливостей їх самоорганізації, саморегулювання» [6, с. 48].

Відмінними рисами правового саморегулювання (як форми індивідуального правового регулювання) є рівноправне становище суб'єктів, автономія їх волі і самостійна майнова відповідальність, а також відсутність втручання з боку держави. Ще одним важливим критерієм є самостійність прийняття рішень суб'єктами правовідносин відповідно до принципів права. Вважаємо, що саморегулювання здійснюється не тільки на умовах об'єднання суб'єктів підприємницької або професійної діяльності в саморегульовані організації. У цивільному праві, на наш погляд, можна виділити саморегулювання, здійснюване: а) всередині юридичної особи; б) за допомогою юридичної особи – саморегулювальної організації; в) на підставі господарсько-правового договору. Як економісти, так і юристи в рамках діяльності саморегулювальних організацій виділяють добровільне, делеговане і змішане саморегулювання. Добровільне саморегулювання передбачає встановлення і підтримання правил учасниками системи без будь-якого схвалення або спеціального захисту з боку держави. Делеговане саморегулювання передбачає, що держава передає певні функції з регулювання ринку (наприклад, ліцензування учасників ринку) організації саморегулювання, встановлює загальні обмеження і права діяльності подібних організацій. При змішаному саморегулюванні саморегульованим організаціям передається тільки частина функцій, в той час як за державою залишаються тільки деякі повноваження, головним чином примусового характеру, тобто, повноваження щодо притягнення до відповідальності за недотримання стандартів.

Окремі питання організаційно правової форми, функціонального навантаження, порядку створення та функціонування таких організацій, дійсно передбачені в Законах України «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)», «Про кредитні спілки», «Про недержавне пенсійне забезпечення» тощо.

Крім того, в Україні також існують спеціальні закони, які регулюють функціонування окремих професій, зокрема, Закон України «Про нотаріат», «Про адвокатуру», «Про аудиторську діяльність», «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» тощо.

Однак зазначенні організації можуть набувати статусу самоврядних організацій, як правило, з метою захисту інтересів своїх членів. Таким організаціям також можуть бути делеговані державою повноваження щодо регулювання певного виду ринку, розроблення і впровадження правил поведінки на таких ринках та/або сертифікації його фахівців, стягнення обов'язкових платежів зі своїх членів, консультативні права у відносинах з органами держави та деякі інші. Таке делегуван-

ня повноважень не є обов'язковим, що не сприяє розвитку публічно-приватного партнерства – партнерства влади, громадськості та суб'єктів господарювання.

Важливим є те, що для країн які знаходяться в перехідному періоді до ринкової економіки саморегулювання найчастіше вводиться «зверху» (шляхом прийняття спеціальних законів) замість або на додаток до вже діючого державному регулюванню, зокрема ліцензуванню.

В Україні, як і у більшості країн СНД, при переході до ринкових відносин регулювання ринку за інерцією зберігалося за державою, що вилилося в регулювання ринку через засоби, що передбачені ст. 12 ГК, а сам: ліцензування, патентування і квотування; сертифікація та стандартизація; застосування нормативів та лімітів; регулювання цін і тарифів; надання інвестиційних, податкових та інших пільг; надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

Тому створювані в цих умовах об'єднання підприємств перетворювалися на потужні лобістські структури, що відстоюють інтереси своїх груп. Досвід реального саморегулювання ринку в різних сферах діяльності практично був та залишається відсутнім. На сьогодні таке регулювання не відповідає реальним інтересам споживачів товарів/послуг, оскільки і засоби регулюючого впливу держави, і об'єднання підприємств не гарантують, в першу чергу, споживачам необхідний рівень якості і не несуть правової і фінансової відповідальності за можливу шкоду.

Список використаної літератури:

1. Черданцев А. Ф. Системообразующие связи права // Советское государство и право. – 1974. – № 8 – С. 10 – 17
2. Клейн Н. И. Организация договорно-хозяйственных связей. М., 1976. – 92 с.
3. Тихомиров Ю. А. Право и экономическое саморегулирование // Законы России: опыт, анализ, практика. – 2009. – № 2. – С. 3 – 6
4. Тихомиров Ю. А. Право и саморегулирование // Журнал российского права. – 2005. – №9. – С. 86 – 96
5. Долинская В. В. Частноправовые формы и методы экономического саморегулирования // Законы России: опыт, анализ, практика. – 2009. – №2. – С. 22 – 30
6. Гражданское право: Учебник: В 4 т. Т. 1: Общая часть / Отв. ред. Е. А. Суханов. 3-е изд. М., 2004.- 720 с.

Греков Є.А.,

*к.ю.н., доцент кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
ПЮІ НІОУ ім. Я. Мудрого*

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ У ВІДПОВІДНОСТІ З ВИМОГАМИ ЄС

Набрання чинності Законом України «Про електронну комерцію» започаткувало новий етап розвитку законодавства України у сфері регулювання механізмів електронної торгівлі. За оцінками фахівців, зміст положень вказаного закону можна розглядати лише як мінімально можливе та дуже обережне втручання у сферу реалізації товарів дистанційним способом, яке нормативно зафіксувало існуючу ситуацію інтернет-торгівлі без запровадження суттєвих новацій у цій сфері, у тому числі йдеться й про невиконання мінімального рівня вимог, встановлених нормами законодавства ЄС. Проте, безпосередньо у ЄС не припиняється законотворча

робота з удосконалення механізмів дистанційного онлайн продажу товарів, що, враховуючи перспективи економічної інтеграції України у європейський економічний простір, ставить нові виклики перед нашою державою в аспекті розвитку цивільного та господарського законодавства в даній сфері.

Для більш детальної ідентифікації таких викликів та привернення уваги на увагою спільноти до них в межах даної доповіді пропонується розглянути ключові аспекти пропозицій Єврокомісії щодо договорів дистанційного онлайн продажу товарів, які знайшли відображення у фінальному проекті Директиви Європейського парламенту та Ради «Щодо деяких аспектів, що стосуються договорів онлайн та інших дистанційних продажів товарів» від 12.09.2015 року. Приведення національного законодавства України у сфері електронної торгівлі у відповідність з сучасними нормативними вимогами ЄС з урахуванням перспективних напрацювань створить передумови для входження національними товаровиробниками до ринків продажу товарів у ЄС.

У меморандумі до вказаного проекту директиви в обґрунтуванні причин та цілей її прийняття наголошується на необхідності усунення ключових, пов'язаних з договірним правом, бар'єрів, що перешкоджають міжнародній торгівлі, зменшенні невпевненості продавців і споживачів через складність нормативного регулювання цієї сфери і оптимізації витрат, понесених фірмами, через наявні відмінності у договірному праві.

За статистикою, наведеною у меморандумі, з 55 % від загальної кількості споживачів у ЄС, що укладали договори купівлі-продажу товарів через Інтернет, лише третина скористалася можливістю купівлі товарів онлайн з іншої країни співдружності. Наведена статистика є показовою і для України в аспекті розуміння того, що незабезпечення можливостей захисту прав іноземних споживачів товарів на рівні, який існує у їх країні, зробиє вкрай складним просування товарів на ринки цих країн.

Стосовно змісту положень розглядуваного проекту директиви, то, в першу чергу, слід наголосити на їх гармонізуючій правовій природі. Тобто положення директиви мають бути впроваджені у національне законодавство за механізмом обрання якого залежить від правової системи конкретної країни, але з обов'язковим дотриманням рівня гарантій, що у ній встановлені для сфери її дії.

Основну увагу в проекті приділено встановленню змісту прав споживачів товарів, на які поширює дію директива, зокрема, встановлені критерії відповідності товару умовам договору, визначені вимоги до якості та властивостей товару, його супровідних документів та інструкцій, звільнення від прав третіх осіб, встановлені строки пред'явлення претензій до продавця, права споживача у разі невідповідності товару встановленим вимогам, обов'язки продавця щодо оплати повернення товару, критерії вибору між ремонтом та заміною, критерії обчислення зниження ціни, підстави припинення договору за ініціативою споживача та відповідальність продавця тощо.

Так, наприклад, статтею 12 проекту Директиви встановлюється правило за яким зменшення ціни товару має бути пропорційним до зменшення в цінності товарів, які були отримані споживачем в порівнянні з цінністю, яку б мали товари у разі їх відповідності умовам договору. Наведене положення у разі імплементації мало б позитивний ефект і в національній правозастосовній практиці, яка не має

чіткої практики реалізації права на зменшення ціни товару у разі його невідповідності за якісними показниками.

Серед інших, можна виокремити, положення проекту Директиви, якими встановлюється мінімальний гарантійний строк у два роки (ст. 14 проекту), максимальний 14-денний строк для повернення вартості товару у разі припинення договору за ініціативою споживача та обов'язок продавця оплатити вартість зворотної доставки товару (ст. 13 проекту) тощо.

На жаль, розширений аналіз даних положень не може бути надано у даних тезах доповіді, враховуючи формальні вимоги до них, що не обмежує можливості широкої дискусії безпосередньо в межах заходу. При цьому, слід наголосити, що в Україні створено нормативну основу для впровадження сучасних та перспективних вимог європейського законодавства у сфері електронної комерції, і можливості, пов'язані з цим, залежать тільки від якості та результативності діяльності з вдосконалення національного цивільного та господарського законодавства у цій сфері.

*Гринько П.О.,
ас. кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
ПЮІ НІОУ імені Ярослава Мудрого*

ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕРЕВАЖНИХ І СЕКУНДАРНИХ ПРАВ

Історія існування переважних прав, як і секундарних, багатовікова, особливості правової природи цих прав, як зазначає С.І. Шимон, залишають достатній простір для наукових пошуків [1, с. 58], що зайвий раз підтверджується відсутністю єдності в поглядах дослідників на їх правову природу.

Так, В.П. Грибанов [2, с. 295] та група інших вчених відносять зазначені права до окремого виду суб'єктивних прав. Сучасні вітчизняні правники В.І. Крат і В.В. Боднар вважають так само. Але якщо В.І. Крат виходить з того, що переважне право – це таке суб'єктивне цивільне право, яке надає його носієві можливість пріоритетно перед іншими особами набутти іншого або здійснити існуюче суб'єктивне право. Воно виникає разом із певним суб'єктивним правом та перебуває в пасивному стані до настання юридичних фактів, передбачених в законі або договорі; спрямовується на набуття інших майнових та немайнових прав або розв'язання (вирішення) колізії цивільних прав; реалізується, як правило, за участю іншого суб'єкта, внаслідок чого носій переважного права може набутти суб'єктивне цивільне право; захищається шляхом переведення прав та обов'язків, набутих третьою особою всупереч перевагам, які має суб'єкт переважного права, на нього [3, с. 3, 84], то В.В. Боднар відносить ці права не тільки до особливих і виняткових суб'єктивних прав учасника цивільних відносин з певним статусом, а й до юридично недосконалих прав – до певної аномалії в цивільному праві [4, с. 20, 13, 25].

Щодо правової сутності переважності прав існують різні точки зору. Так, Л.В. Кузнецова наполягає на тому, що переважність визначає не зміст правової можливості особи, а те, як наділений правом суб'єкт може діяти. Характеризуючи «преважність» вона відносить її не до змісту переважного права, а до його здійснення [5, с.32]. В.С. Єм наполягає на тому, що переважні права дають своїм носіям перевагу над іншими суб'єктами, маючи особливий, винятковий характер,

оскільки виходять за межі принципу рівності суб'єктів цивільних відносин [6, с. 126].

Розмірковуючи над тим, чи можна переважне право вважати секундарним, слід зазначити, що на наш погляд, переважні і секундарні права дійсно схожі, але не рівнозначні категорії. Ми підтримуємо точку зору тих авторів, які вважають, що переважне право – це суб'єктивне право, яке закріплюється на рівні закону у випадку визнання інтересу суб'єкта цивільного права найбільш важливим і таким, що потребує додаткових правових гарантій.

Особливість переважних і секундарних прав можна охарактеризувати наступним чином. По-перше, якщо переважному праву як суб'єктивному праву завжди відповідає обов'язок іншої сторони, тобто здійснення цього права потребує узгодженої поведінки його носія з іншими суб'єктами, то цього не можна сказати про секундарні права, оскільки інтерес уповноваженої особи, що є носієм такого права, задовольняється за рахунок її одностороннього волевиявлення.

По-друге, якщо особливістю переважного права є те, що воно реалізується, як правило, за участю іншого суб'єкта, внаслідок чого носій переважного права може набути нове суб'єктивне цивільне право, то секундарне право реалізується за волею його носія, а інша особа знаходиться у стані перетерпівання наслідків його реалізації.

По-третє, зміст переважного права зводиться або до можливості укладення договору, що слід розглядати як елемент правоздатності, або до можливості примусового здійснення права вимоги.

По-четверте, на відміну від переважних прав, наслідком реалізації яких є набуття його носієм речових, зобов'язальних, виключних, корпоративних прав, секундарні права існують переважно у відносних правовідносинах, тобто правовідносинах активного типу.

По-п'яте, якщо для переважних прав характерним є такий спосіб захисту як переведення на особу, що має переважне право, прав і обов'язків за здійсненням договором, то, виходячи з того, що секундарному праву не кореспондує обов'язок, його захист полягає не у примусі зобов'язаної особи до виконання її обов'язків, а у перетерпіванні нею наслідків реалізації цього права уповноваженою стороною.

З огляду на вищенаведене, видається сумнівним відносити переважні права до секундарних прав. Секундарне право – це особлива суб'єктивна можливість, а переважне право – суб'єктивне право. До того ж для здійснення переважного права як самостійного суб'єктивного права необхідна, за правило, узгоджена поведінка носія переважного права та інших суб'єктів правовідношення.

Список використаної літератури:

1. Шимон С. Правова природа переважних прав (набуття) як суб'єктивних цивільних прав [Текст] / С.Шимон // Юридична Україна. – 2012. – № 1. – С. 58-63.
2. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав. М.: Статут, 2000. – 295 с.
3. Крат В.І. Переважні права: цивільно-правовий аспект [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / В.І. Крат; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого – Х.: [б. в.], 2007. – 218 с.
4. Боднар В.В. Переважні права в цивільному праві України: монографія / В.В. Боднар. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. – 234 с.

5. Кузнецова Л.В. Преимуществовые права в гражданском праве России [Текст] : [монограф.] / Л.В. Кузнецова . – М.: Ось-89, 2007. – 336 с.

6. Российское гражданское право : Учебник. В 2т. Т.П Обязательственное право [Текст] /Отв. ред. Е.А. Суханов. – М. Статут, 2010. – 958 с.

Гриценко Г.Г.,

*ас. кафедри цивільного, господарського
та екологічного права*

ПЮІ НЮУ імені Ярослава Мудрого

НОВАЦІЯ СОЛІДАРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Актуальність вивчення новації солідарних зобов'язань зумовлена відсутністю спеціальних положень у чинному цивільному законодавстві та поширеністю у судовій практиці мирових угод, які опосередковують новацію зобов'язання одним із солідарних боржників.

Досі питання щодо *можливості новації за участю одного із солідарних боржників* не викликало сумнівів ні у науковців (В.Голевінський, І.М.Трепідін, Ф.Бернгейт, Й.Колер, В.А.Белов, С.В.Сарбаш, А.А.Павлов, І.С.Тімуш), ні у законодавців (ст. 1281 ФЦК, ст.435 ЦК Японії). Спори точилися тільки щодо того, чи треба згода інших солідарних боржників, чи останні звільняються від боргу в солідарному зобов'язанні та в якому розмірі. Зокрема, одні науковці вважають, що згода інших боржників потрібна [1, с.212; 2, с.738], а інші вважають – ні [3, с.77, 78]. Проте, нещодавно два дослідники почали наполягати на обов'язковому погодженні новації з іншими співборжниками. Б.Е.Кензєєв стверджує, що новація за участі одного з боржників буде породжувати наслідки тільки для нього самого, відповідно такий боржник втратить право на регрес до інших співборжників [4, с.140]. Д.В.Трут мотивує це тим, що заміна зобов'язання повинна відбуватися між тими ж сторонами, тоді як один із солідарних боржників – це ще не вся сторона. Крім того, у разі подібної новації становище інших боржників значно погіршиться, так як у них залишиться борг за солідарним зобов'язанням і не буде права на регрес до боржника, який вийде із зобов'язання шляхом новації [5, с.76]. На нашу думку, вказані науковці не враховують особливості структури солідарного зобов'язання, тобто наявності у кожного із співучасників самостійних прав (обов'язків) кожного на єдиний предмет зобов'язання. Ця модель дозволяє забезпечити певну самостійність кожного із солідарних боржників (кредиторів) із протилежною стороною. Тому новація солідарного зобов'язання за участю одного боржника означає не його «випадіння» із солідарного зобов'язання, а зменшення боргу для всіх боржників (якщо боржник новував лише частину предмету зобов'язання) або взагалі звільнення їх від боргу (якщо боржник новував все зобов'язання). Відповідно часткова новація солідарного зобов'язання за участю одного боржника не може погіршити становище інших боржників, позбавивши їх права на регрес до такого боржника, бо він залишиться у солідарному зобов'язанні доти, доки кредитор не отримає виконання у повному обсязі. Навпаки, такий боржник отримає право на регрес до своїх співборжників у тій частині, на яку він новував солідарне зобов'язання. Адже він фактично звільнив інших боржників від боргу. У зв'язку із наведеним вважаємо доцільним доповнити ч.3 ст.542, ч.4 ст.543 ЦК України, прирівнявши новацію за своїми наслідками до виконання солідарного зобов'язання. До того ж доповнити ст.604 ЦК України нормою, яка пропонувалася ще у п.1714 Проекту Цивільного

Уложення Російської Імперії: *«Якщо один із солідарних боржників за договором з кредитором прийняв на себе зобов'язання замість солідарного, то інші боржники звільняються від солідарного зобов'язання».*

А от при активній солідарності постає питання, чи може кредитор без згоди інших співкредиторів новувати зобов'язання та в якому розмірі – в цілому чи тільки у «своїй» частині. Д.В.Трут з наведених вище міркувань заперечує можливість новації за участю лише одного із солідарних кредиторів. Інші автори допускають новацію одним із солідарних кредиторів, проте поширюють її тільки на його частку в предметі зобов'язання [6, с.225; 7, с.67]. Вони посиляються на те, що нове зобов'язання може бути менш цінним для інших кредиторів, або позбавленим тих забезпечень, якими був забезпечений первісний борг. Французький вчений М.Плянйоль тримається тієї ж думки, бо за ідеєю представництва солідарний кредитор не може вийти за межі повноважень, наданих йому іншими кредиторами. Інакше вважав І.П.Чиріхін: новація припинить все зобов'язання в цілому, бо є фактом, який діє безпосередньо на його предмет, а не пов'язаним із особою одного з боржників чи кредиторів. На нашу думку, ніяких взаємних повноважень у солідарних кредиторів немає, тому і вийти за їх межі неможливо. Вести мову про погіршення становища інших співкредиторів теж не доречно, бо вони не стають стороною у новому зобов'язанні. Навпаки, виходячи із того, що кожен із солідарних кредиторів має окреме право на весь предмет солідарного зобов'язання, останнє зобов'язання повністю припиниться. Їх колишній співкредитор отримує право вимоги у новому зобов'язанні (тобто певний «еквівалент» предмету солідарного зобов'язання), а вони отримують право регресу до нього. Слід наголосити, що таке право вони отримали б і у разі звичайного виконання зобов'язання. У цьому сенсі можна стверджувати, що новація аж ніяк не погіршує їх становища. У зв'язку із наведеним вважаємо за доцільне доповнити ст. 604 ЦК України таким реченням: *«Якщо один із солідарних кредиторів за договором з боржником встановив зобов'язання взаємн солідарного, то інші кредитори втрачають право вимоги до боржника і отримують право вимагати належне від колишнього співкредитора».*

Із новацією старого солідарного зобов'язання припиняються і всі його забезпечення (ст.1690 Цивільного закону Латвії). Вони можуть бути збережені лише щодо майна особи, яка зобов'язалася за новим боргом (ст.1280 ФЦК). Це не якась особливість солідарного зобов'язання і навіть без закріплення у ЦК України слідує із положень теорії зобов'язального права. На підтвердження наводимо приклад із судової практики. Так, у касаційному провадженні ВГСУ розглядалася справа № 5023/088/12 за позовом Прокурора Київського району м.Харкова в інтересах держави в особі ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» в особі філії АТ «Укрексімбанк» в м.Харкові до ТОВ «Курязький завод силікатних виробів» (поручителя) про стягнення 39 217 595,89 грн. Постановою від 31.07.2012 року ВГСУ підтримав висновки суду апеляційної інстанції, що «при мировій угоді [яка затверджувалася судом у справі про банкрутство основного боржника] відбувається новація зобов'язання – попереднє зобов'язання змінюється новим, яке припиняє не тільки основне попереднє зобов'язання, але й інші додаткові зобов'язання, пов'язані із основним; та мирова угода є підставою для виникнення нових грошових зобов'язань, умови і порядок яких закріплюється в угоді, є правильним і відповідає положенням закону та матеріалам справи» [8].

Таким чином, запропоновані зміни до ч.3 ст.542, ч.4 ст.543, ст.604 ЦК України дозволять удосконалити правове регулювання новації солідарних зобов'язань та уникнути спірних питань на практиці.

Список використаної літератури:

1. Новицкий И.Б., Лунц Л.А. Общее учение об обязательствах. – М.: Юр.лит., 1950. – 418 с.
2. Аномалії в цивільному праві України: Навч.-практ. посібник / Відп. ред. Р.А.Майданик. – К.: Юстиніан, 2007. – 912 с.
3. Павлов А. А. Некоторые вопросы прекращения солидарных обязательств // Очерки по торговому праву: сб. науч. трудов/ Под ред. Е. А. Крашенинникова – Ярославль: ЯрГУ, 2006. – Вып. 13. – с. 70-81
4. Кензеев Б.Э. Исполнение обязательств с множественностью лиц: дисс...к. ю. н. / 12.00.03 / Борис Эрдниевич Кензеев. – Волгоград, 2011. – 167 с.
5. Трут Д.В. Цивільно-правові зобов'язання з множинністю осіб : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Трут Дмитро Володимирович. – К., 2014. – 235 с.
6. Голевинский В. О происхождении и делении обязательств.– Варшава: Типография Осина Бергера, 1872. – 302 с.
7. Анненков К. Система русского гражданского права: Права обязательственные. Т. 3 / Анненков К. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – С.-Пб.: Тип. М.М. Стасюлевича, 1901. – 495 с.
8. Постанова Вищого господарського суду України від 31.07.2012 року у справі № 5023/088/12 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/25581835>

Давидюк О.М.,

*к.ю.н., доц. кафедри господарського права
ННУ імені Ярослава Мудрого*

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ОБІГУ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМІ ЇЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО
КОНСТРУЮВАННЯ**

Сучасний економічний стан виробничого сектору національної економіки України свідчить про необхідність кардинального оновлення виробничих потужностей суб'єктів господарювання та стимулювання виробників товарної продукції до запровадження технологій більш високого технологічного укладу. Однією із основних перепон на цьому шляху є недосконале правове регулювання суспільних відносин пов'язаних із створенням, передачею прав та втіленням технологій, що ґрунтується на тих правових категоріях які не відповідають сучасним економічним вимогам та недієздатних принципах державного впливу.

Серед основних проблем формування адекватної державної політики та створення передумов розвитку ринкових механізмів саморегуляції сфери обігу технологій є недосконалі фіксація в чинному законодавстві України самого поняття технології, її складових та їх правової природи.

Для всіх очевидним є той факт, що чинне законодавство України не задовольняє вимог і очікувань суб'єктів господарювання які мають намір пов'язати свою власну господарську діяльність із відносинами пов'язаними із створенням, передачею прав та втіленням технологій. Саме тому, основоположним завданням

правової науки є розробка та імплементація тих концептуальних положень, які дозволять забезпечити активізацію трансферу технологій в нашій країні.

В юридичній науці, в «класичному» вигляді технологія являє собою об'єкт правового регулювання, що поєднує в собі інформаційну та матеріальну складову і дозволяє дійти висновку про її відокремленість від іншого масиву об'єктів господарських правовідносин.

Ці властивості нерозривно поєднані та витікають з її власної природи Технологія (а особливо фундаментальні та високі) здатна внести докорінні зміни до пануючого способу виробництва, що в свою чергу визначено здатністю технології виробляти продукцію/товари наділені високою конкурентоздатністю та/або високими або й навіть унікальними споживчими властивостями. Втілення технології до певного виробничого процесу здійснюється з метою покращення результативності і підвищення економічних показників функціонування конкретних виробничих процесів. Зазначений об'єкт в її інформаційному, а особливо матеріальному втіленні, є дуже схожим на звичайний товар чи послугу, а її характеристики проявляються лише після безпосереднього застосування.

Це вимагає нормативного закріплення відповідних критеріїв розмежування, за допомогою яких з'явиться можливість виокремити технологію з проміж звичайних технічних пристроїв та устаткування. Виходячи з того, що найбільшу цінність технології складають результати її функціонування, такими є наступні положення: 1) при втіленні технології до певних виробничих процесів створюється можливість отримати результат (у вигляді товарів чи послуг), що наділений споживчими властивостями які не були відомі (чи не досяжні) раніше; 2) в результаті використання (втілення) технології створюється товари чи послуги, що наділені споживчими властивостями які значно переважають за своїми якісними характеристиками аналогічні об'єкти, що вже створюються в національній економіці; 3) в результаті функціонування та використання технології створюються об'єкти, що в свою чергу наділені властивостями технології (тобто результат її функціонування – створення нових технологій).

Юридичною наукою вже давно обґрунтована позиція, що певні форми матеріального втілення технології можуть бути використані в господарському обороті в якості окремих матеріальних (майнових) об'єктів господарських правовідносин.

В першу чергу, це технологія в якості відокремленої, цілісної, закритої системи верстатів, приладів, приборів, іншого устаткування і механізмів, що поєднані між собою єдиним технологічним призначенням – виробництво товарів/надання послуг і безпосередньо пов'язані із переробленням певної сировини в кінцевий результат її функціонування. Такому об'єкту, на нашу думку, найбільш притаманна назва – технологічна лінія. Необхідність її правової регламентації визначена тим, що технологія це відносно закрыта система складових, що взаємодіє з оточуючим середовищем лише через необхідність залучення енергії (рушійної сили) та постійної передачі інформації про хід протікання внутрішніх процесів, до особи, що здійснює управління нею. Цим визначена і цілісна зв'язаність складових механізмів, які становлять собою відокремлену і інтегровану їх сукупність, що і являє собою технологічну лінію.

В другу чергу, здатність виступати матеріальним втіленням технології в господарському обороті має експериментальне її конструювання (дослідний чи пробыний зразок). Такий об'єкт не завжди буде схожий на технологічну лінію, оскільки

може і не бути наділений її специфічними властивостями, але при цьому є технологією за своєю природою та функціональним призначенням.

На жаль ні чинне законодавство України ні юридична наука майже не приділяють увагу цьому об'єкту. В той же час з точки зору розробника технологій саме він може уособлювати собою вінець його творчої діяльності та вже містить в собі всі основні технологічні рішення та інтелектуальні результати і внаслідок цього потребує правової охорони на рівні технології у цілому.

Враховуючи абсолютний «правовий вакуум» у цьому питанні, автору вбачається за доцільне запропонувати власне визначення експериментального конструювання технології, розкрити його зміст та навести визначальні характеристики, наступним чином:

Експериментальне конструювання технології це матеріалізована форма інформаційного втілення технології, створена суб'єктами трансферу технологій в процесі її комерціалізації, є працездатною та придатною для проведення подальших технологічних робіт і випробувань, або доведення до промислового використання.

Ознаки експериментального конструювання технології:

1) Являє собою систему приладів, машин, механізмів устаткування, обладнання, поєднаних між собою матеріально-просторовим та функціональним призначенням;

2) Спрямована на досягнення мети технології (1) при її використанні у виробничих процесах утворюється можливість отримати результат (у вигляді товарів чи послуг), що наділений споживчими властивостями які не були відомі (чи не досяжні) раніше; 2) в результаті її використання створюються товари чи послуги які наділені споживчими властивостями які значно переважають за своїми якісними характеристиками аналогічні об'єкти, що вже створюються в національній економіці; 3) в результаті її функціонування створюються об'єкти, що в свою чергу наділені властивостями технології);

3) Є результатом комерціалізації інформаційного втілення технології;

4) Є працездатною (дозволяє досягти визначеної мети існування);

5) Є придатною для проведення подальших робіт із доведення до можливості використання в межах цілісного майнового комплексу суб'єкта господарювання, або ж до проведення подальшої інтелектуальної роботи по покращенню її властивостей та основних економічних показників функціонування.

На нашу думку, всі перелічені ознаки та властивості експериментального конструювання технології мають бути відображені в положеннях чинного законодавства України, зокрема і в спеціальному Законі України «Про технології в Україні», що має бути прийнято для упорядкування правового регулювання у цій сфері суспільних відносин.

*Дашкова К.С.,
студентка господарсько-правового
факультету
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ АНТИКОНКУРЕНТНИХ УЗГОДЖЕНИХ ЯК ВИДУ ПОРУШЕНЬ АНТИМОНОПОЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Домовленість між конкурентами в усьому світі відносять до найсерйозніших порушень у сфері захисту економічної конкуренції. Шкідливі наслідки такої домовленості цілком очевидні. Вони шкодять споживачам і завдають збитків економіці держави. Конкурентний процес діє лише тоді, коли конкуренти встановлюють ціни незалежно один від одного. Органи захисту конкуренції всього світу посилюють зусилля для переслідування картельних домовленостей як у самій країні, так і на міжнародному рівні, оскільки картельні домовленості є прямим порушенням принципів конкуренції. Картелі – це секретні домовленості між суб'єктами господарювання з приводу встановлення цін або обмеження виробництва, розподілу ринку за територіальним принципом, усунення з ринку або обмеження доступу на ринок інших суб'єктів господарювання тощо.

У законодавстві різних країн світу не склалось єдиного підходу до розуміння природи картельної змови. Так, у США, Канаді, Ізраїлі картельна змова – це злочин, і за нього передбачена кримінальна відповідальність як для компаній-учасниць змови, так і для їхніх посадових осіб. Відповідно до законодавства Австралії, картельна змова – це правопорушення, за яке передбачена цивільно-правова відповідальність. У Німеччині та більшості країн ЄС – картельна змова – це адміністративне правопорушення. У Бразилії природа картельної змови має гібридний характер – це водночас і адміністративне правопорушення, і злочин.

Боротьба з картелями є дуже складним завданням. В українському законодавстві картельні змови мають назву антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання, під якими розуміються узгоджені дії, які стосуються встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів; обмеження виробництва ринків товарів, техніко-технологічного розвитку, інвестицій або встановлення контролю над ними; усунення з ринку або обмеження доступу на ринок (вихід з ринку) інших суб'єктів господарювання, покупців, продавців; застосування різних умов до рівнозначних угод з іншими суб'єктами господарювання, що ставить останніх у невідгдане становище в конкуренції та інші. Їх перелік не є вичерпним.

Для виявлення антиконкурентних узгоджених дій (картелю) АМКУ необхідно отримати докази існування змови між відповідними суб'єктами. Для цього органами АМКУ використовується низка основних повноважень, зокрема, дослідження ринків, проведення перевірок суб'єктів господарювання та інші передбачені законодавством повноваження. Проте, як показує практика, застосування конкурентного законодавства та використання основних повноважень не є достатнім інструментом для отримання доказів порушення. Довести факт вчинення картельної змови надзвичайно складно, оскільки картельні домовленості рідко фіксуються письмово, а здійснюються переважно в усній формі. Картельна змова може відбуватися навіть за відсутності прямої комунікації між суб'єктами господарювання. Суб'єкти можуть формально домовитися про одчасне встановлення певних цін і утримання них на однаковому рівні.

У процесі боротьби із картельними змовами, законодавцем було прийнято позитивну європейську та американську практику застосування програми пом'якшення відповідальності, зокрема, в Україні разом із прийняттям у 2001 році Закону України «Про захист економічної конкуренції» також було запроваджено інститут «Leniency». Так, у ч. 5 ст. 6 Закону про захист конкуренції передбачено, що особа, яка здійснила антиконкурентні узгоджені дії, але раніше за інших учасників цих дій добровільно повідомила в Антимонопольний комітет України про порушення та надало інформацію, що має суттєве значення для прийняття рішення у справі, звільняється від відповідальності, передбаченої законодавством. Разом з тим, за системою «Leniency» в Україні за останні 10 років було звільнено від відповідальності лише кілька порушників (в основному установи державної влади), а картельні справи не були резонансними справами. На думку фахівців, причини низької ефективності системи «Leniency» в Україні, криються в основному у відсутності кримінальної відповідальності за участь в картелі, низьких сумах штрафів, що накладаються.

Хоча в Законі України «Про захист конкуренції» розмір штрафу може складати до 10% доходу від реалізації товарів за попередній фінансовий рік, треба враховувати той факт, що на підприємствах не завжди ведуть чесну бухгалтерію, і незаконно отримані прибутки складають більше десяти відсотків загального доходу суб'єкта господарювання.

Отже можна зробити висновок, що боротьба з картельними змовами є дуже складним і актуальним завданням для нашої країни. Для реальної боротьби з картелями існує необхідність допрацювання антимонопольного законодавства України в частині доповнення поряд з поняттям антиконкурентні узгоджені дії, поняття картельні змови, адже загроза для конкуренції, яку несуть картельні змови, непорівнювана з загрозою для конкуренції, яку несуть інші різновиди антиконкурентних узгоджених дій. Картельні змови є значно серйознішими правопорушеннями. Очевидною є і необхідність розширення повноважень АМКУ, в частині наділення їх повноваженнями щодо проведення оперативно-розшукових заходів у справах про порушення антимонопольного законодавства України. Поряд із цим, вбачається необхідність у створенні спеціального органу з питань протидії картелям. Окрім вищезазначеного, безперечним елементом покращення національного законодавства в боротьбі із картельними змовами також є питання санкцій, які на сьогодні, не є ефективними, й відіграють заохочувальну роль в створенні картельних змов. Від значимості санкцій за картель прямо залежить ефективність антикартельної політики держави загалом.

Науковий керівник: к.ю.н., ас.Швидка Т.І.

*Денисов А.І.,
аспірант кафедри господарського права
НЮУ ім. Ярослава Мудрого*

ТРАЄКТОРІЇ ВЗАЄМОДІЇ ЕЛЕМЕНТІВ ЦИКЛУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Стабільний розвиток конкурентоздатної вітчизняної економіки можливий лише завдяки широкому використанню сучасних досягнень науки при виробництві товарів та наданні послуг.

Враховуючи низьку конкурентоздатність вітчизняних товарів та економічну і політичну кризу в Україні, створення інноваційної економічної системи стає життєво важливим питанням.

Отже необхідним є модернізація вітчизняного господарсько-правового забезпечення інноваційної системи держави з метою збільшення ефективності роботи останньої.

Важливим завданням нашої держави є забезпечення національної технологічної безпеки. При цьому важливо те, що технологічна безпека держави як система складається з забезпечення безпеки окремих інноваційних процесів.

Інноваційний процес зараз часто розглядається як статичне явище. Однак слід зазначити, що інноваційний процес є динамічним явищем, як правило досить гнучким чи навіть нестабільним. Необхідно досліджувати таку динаміку виходячи з потреб господарсько-правового регулювання.

Крім того, при дослідженні інноваційного процесу як системного явища, як правило звертають увагу на окремі його стадії, залишаючи поза увагою зв'язки між такими стадіями.

Для найбільш повного ж аналізу інноваційного процесу необхідно вивчити чітку послідовність окремих стадій, звертаючи особливу увагу на специфіку зв'язку між ними. Як уявляється, мова має йти про необхідність формування концепції траєкторій інноваційного процесу. Справа в тому, що на кожній окремій стадії інноваційного процесу можуть бути задіяні різні суб'єкти. Наприклад, вітчизняна дослідницька установа розробляє новий фармацевтичний засіб, але сировина для нього створюються закордонними приватними виробниками (на цій стадії інноваційний процес покидає межі вітчизняної інноваційної системи), після цього виробництво цього засобу може здійснюватись на державному чи приватному підприємстві (отже існує альтернатива), використовуватись такий інноваційний продукт буде державою, а крім того відбуватиметься реалізація інноваційного продукту за кордон та населенню. Отже, як бачимо, кожній стадії інноваційної діяльності може відповідати окремий суб'єкт чи група суб'єктів. Крім того, можливим є й відсутність окремих стадій інноваційного процесу взагалі. Наприклад, вітчизняне підприємство може розробляти нові інновації, однак не доводити справу до виробництва, а реалізовувати ідеї за кордон.

Пропонується надати наступне визначення інноваційної траєкторії – кінцевої конфігурація поєднання окремих елементів (стадій) інноваційного циклу різної правової природи в єдиний інноваційний процес.

Також пропонується ввести поняття інноваційний ланцюг – певна стабільна інноваційна траєкторія, що використовується для одного інноваційного процесу протягом значного часу. Такий ланцюг може бути усталеним (траєкторія не змінюється) чи варіативним (траєкторія може змінюватись на окремому етапі чи етапах, однак такі постійні зміни відбуваються стабільно).

Також існують певні типові інноваційні конфігурації – інноваційна траєкторія, притаманна значній кількості інноваційних процесів у певній сфері.

Необхідним вбачається створити певну класифікацію інноваційних траєкторій з метою можливості більш деталізовано як вивчати, так і надавати нормативно-правове забезпечення окремим видам інноваційних траєкторій.

Залежно від постійності існування можна виокремити: постійно діючі інноваційні траєкторії – траєкторії, що існують протягом значного проміжку часу

(більше 3 років); тимчасові інноваційні траєкторії – траєкторії, що існують протягом значного проміжку часу (менше 3 років); разові інноваційні траєкторії – траєкторії, що використовуються лише один раз для одного єдино разового інноваційного процесу.

Залежно від частоти використання можна виокремити: типові технологічні траєкторії – притаманні значній кількості інноваційних процесів; групові технологічні траєкторії – існують у певній відносно невеликій групі інноваційних процесів; індивідуальні технологічні траєкторії – існують лише у одного інноваційного процесу.

Відповідно до наявності перетину інноваційним процесом кордону України можна виокремити: національні інноваційні траєкторії – весь інноваційний процес здійснюється на території України; зовнішні інноваційні траєкторії – весь інноваційний процес здійснюється за межами території України; змішані інноваційні траєкторії – частина інноваційного процесу здійснюється на території України, а частина за її межами.

Залежно від кількості суб'єктів, що здійснюють контроль інноваційного процесу можна виокремити: моносуб'єктні інноваційні траєкторії – такий суб'єкт лише один; бісуб'єктні інноваційні траєкторії – таких суб'єктів два; полісуб'єктні інноваційні траєкторії – існує багато суб'єктів, кожен з яких контролює певний етап інноваційного процесу (або навіть декілька з таких суб'єктів контролює один етап).

Залежно від присутності всіх етапів інноваційного процесу у конкретній траєкторії можна виокремити: повні інноваційні траєкторії – в них присутні всі етапи інноваційного процесу; неповні інноваційні траєкторії – в них відсутні певні етапи інноваційного процесу.

Залежно від типовості використання інноваційної траєкторії: типова інноваційна траєкторія – структура цих інноваційних траєкторій притаманна даній сфері економіки ті не має яскраво-виражених специфічних рис; специфічні інноваційні траєкторії – структура цих інноваційних траєкторій є специфічною і різко відрізняється від тих, що використовуються у даній сфері економіки.

Окремо слід зазначити, що необхідним вбачається розгляд інноваційної траєкторії у контексті державного фінансування. Так, саме окрема технологічна траєкторія має виступати умовою цільового державного фінансування певного виробництва.

Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна дійти висновку, що необхідно більш ретельно аналізувати динамічний аспект інноваційного процесу. Також вбачається доцільним затвердити на доктринальному рівні поняття інноваційної траєкторії та розробити її класифікацію. Крім того, з метою більш ефективного забезпечення державою національної технологічної безпеки, необхідно внести відповідні положення у ЗУ «Про основи національної безпеки України». Крім того, вбачається доцільним доповнити ЗУ «Про основи національної безпеки України» визначенням технологічної безпеки і основними положеннями щодо неї. Необхідно розробити спеціальний нормативно-правовий акт (наприклад, ЗУ «Про основи національної технологічної безпеки»), що дозволяв би на більш спеціальному рівні надати правову регламентацію відносинам, пов'язаним з забезпеченням технологічної безпеки та що містив би основні положення, які необхідні для ефективної діяльності держави у цій сфері (зокрема, положення щодо інноваційної траєкторії

та її класифікацію). Вбачається доцільною також думка про необхідність створення Інноваційного кодексу України, з метою концентрації норм, що регулюють відносини пов'язані з інноваціями у одному нормативно-правовому акті з метою подолання прогалин та уникнення розпорошення норм права.

Слід зазначити, що формування інноваційної траєкторії (як окремої, так і створення типової конфігурації для певної сфери) є важливим інструментом інноваційної політики держави. Тому необхідно надати цьому інструменту належне нормативно-правове забезпечення з метою ефективного його використання.

Виходячи з важливості детального регулювання відносин пов'язаних з функціонуванням технологічної траєкторії, вбачається доцільним розробити примірне договірне господарсько-правове забезпечення взаємодії суб'єктів, що утворюють такі траєкторії в стандартних інноваційних відносинах. Зокрема, потрібно розробити цілий ряд Типових договорів, що регулювали б відносини у певних сегментах інноваційної траєкторії.

Крім того вбачається необхідним стимулювати створення об'єднань суб'єктів в різних організаційно-правових формах, що мають утворювати такі інноваційні траєкторії інноваційної діяльності в межах національної інноваційної системи. Це стосується як вже існуючих форм, що не достатньо розвинуті (технологічні парки), так і форм, що майже не представлені у нашій державі (інноваційні холдингові групи, венчурні фонди тощо)

Задихайло Д.В.,

д.ю.н., проф., завідувач кафедри господарського права

НІОУ імені Ярослава Мудрого,

ПИТАННЯ НАДГАЛУЗЕВОЇ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО МАКРОЕКОНОМІЧНЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Політико-правовий феномен «державна політика» не отримав в законодавчому забезпеченні діяльності держави адекватну його значенню і ролі правову інституціалізацію.

Феномен «державна політика» є лише окремою ланкою складного діалектичного взаємозв'язку між державою та суспільством, де можна виділити і політику суспільства або його політичних складових щодо держави (адже згідно із ст. 5 Конституції України, носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ), а також політику держави щодо суспільства, враховуючи цілу низку функціональних завдань держави щодо останнього.

Формування та реалізація державою окремої політики в тій чи іншій сфері суспільних відносин поступово набуває законодавчого закріплення. Разом з тим, зміст поняття «політика держави» може бути репрезентовано щонайменше у двох контекстах.

По-перше, в якості інформаційного продукту, що містить певну концепцію державного управління у визначеній сфері суспільних відносин. Такий інформаційний продукт має отримати необхідну форму та відповідати визначеним критеріям якості та правилам організації змісту, що дозволяє використовувати такий продукт як відносно стандартизований інструмент управління.

По-друге, враховуючи широке коло видів діяльності держави що мають бути синтезованими у процесі створення такого інформаційного продукту і тим більше його практичної реалізації, а також контролю ефективності відповідного управлінського впливу, слід визнати що формування та узгодження змісту державної політики утворює собою достатньо автономний та специфічний тип управлінських відносин. Особливо це стосується процесів створення Концепцій, Доктрин, Стратегій діяльності держави, їх прийняття в межах визначених механізмів апаратної роботи та контролю за реалізацією. Адже сама реалізація державної політики відбувається шляхом застосування власної владної компетенції органами держави, і є значною мірою врегульованою в межах адміністративного, господарського, фінансового та інших галузей права і законодавства.

Таким чином, порядок формування економічної політики держави, її система, якість виконання відповідних документів, підстави їх скасування та модернізації, відповідальність за порушення встановленого порядку формування та реалізації їх положень мають отримати власний законодавчо забезпечений механізм.

Положення економічної політики держави мають бути обов'язково трансформовані в засоби її господарсько-правової політики. Це є необхідною умовою ефективності модернізації господарського законодавства і самих відносин господарювання, а відтак і ефективності функціонування національної економіки.

Сьогодні ж між положеннями економічної політики держави та правовим господарським порядком відсутня з'єднуюча їх ланка – господарсько-правова політика. Без неї концептуальна, програмна діяльність держави виявляється мало-ефективною, адже господарсько-правові засоби впливу, а не тільки регулювання, не отримують прямого функціонального призначення.

В цих умовах основний тягар виконання державних програм покладається на організаційні та ресурсні заходи, які зазвичай виявляються малоефективними. Цілеспрямовані ж зміни у складі правового господарського порядку, якщо вони здійснюються кваліфіковано, забезпечують позитивний розвиток господарських відносин. В той же час таке завдання потребує особливої категорії спеціалістів, що мали б забезпечити названу ланку в процесі формування та реалізації державної політики. Ця діяльність полягає у кваліфікованому «перекладі» комплексу економічних завдань та заходів на мову правових форм та засобів реалізації господарсько-виробничих та організаційно-господарських відносин, що формують зміст правового господарського порядку в цілому.

Слід констатувати, що ціла низка економічних за своєю природою відносин залишається за межами предмету господарсько-правового регулювання, виходячи з існуючого розподілу між аграрним, екологічним, фінансовим, адміністративним, а також цивільним та трудовим правом та законодавством. Разом з тим, економічна система як цілісний об'єкт правового регулювання часто потребує від законодавця саме комплексного підходу, інтеграції різногалузевого нормативного матеріалу. Відтак, міжгалузева інтеграція може бути визначена як систематизація нормативно-правового масиву, що спрямована на забезпечення повноти та ефективності реалізації політики держави, у визначеній сфері суспільних відносин шляхом необхідної для цього функціональної його структурованості, формування спільних цілей та відповідного їм комплексу правових засобів. Процеси формування міжгалузевих нормативно-правових комплексів мають сприяти процесам внутрішньосистемної правової уніфікації самих правових засобів, створенню но-

вих механізмів їх взаємодії у відповідності до завдань політики держави, а також сприяти створенню реальних комплексних міжгалузевих інститутів, що можуть отримати форму відповідних міжгалузевих джерел законодавства.

Макроекономічна політика держави своєю діяльністю впливає на стан агрегатних показників функціонування економіки через корекцію різноманітних мікропроцесів, що в свою чергу, визначають стан сукупного платоспроможного попиту, сукупних заощаджень та накопичень інвестиційних ресурсів, динаміки зростання конкурентоздатності товарів та послуг, масштабів експортно-імпоротної діяльності, рівня безробіття та якості трудових ресурсів тощо. Така політика враховує також загальні властивості національного економічного організму, такі, як технологічний рівень виробництва, стан монополізації внутрішніх ринків, ступінь інтегрованості у світову економіку, особливості циклічних процесів в вітчизняній економіці тощо.

В цілому ряді випадків законодавець лише встановлює можливість застосування тих чи інших макроекономічних регуляторів та конкретні органи держави, в компетенцію яких входить використання відповідних повноважень. Здійснення макроекономічного регулювання національної економічної системи зачіпає суспільні інтереси підприємців, споживачів, працівників, інвесторів, імпортерів, експортерів, громадян, що мають заощадження в банківських депозитах, суб'єктів господарювання, що планують власну діяльність на перспективу тощо, для яких необхідність детальної законодавчої урегульованості усіх аспектів такої діяльності держави є беззаперечною. Така визначеність може бути обґрунтована не тільки конституційно-правовими вимогами забезпечення законності в діяльності держави. Фактичними резонами такої постановки питання є також антикорупційні аспекти, вимоги унеможливлення прямого використання макроекономічного регулювання на користь тих чи інших груп суб'єктів господарювання тощо. Все це має сприяти відповідальному використанню владних повноважень держави в сфері економіки.

З рештою, суспільство має право поставити під свій контроль названу сферу діяльності держави, зробити публічну макроекономічну владу в її особі кінцево-кінцем зрозумілою, прозорою, відповідальною, зробити її ефективним учасником функціонування національної економічної системи в інтересах Українського народу.

Відтак, у складі економічної політики держави особливого суспільного та правового значення набуває макроекономічна політика, що призначена забезпечити вплив держави на економічну систему на рівні агрегатних показників її функціонування.

Макроекономічна політика держави як ядро її економічної політики фокусує в собі значну частину напрямів та механізмів останньої зокрема, грошово-кредитної, валютної, інвестиційної, бюджетної, податкової, зовнішньоекономічної, антиінфляційної, політики зайнятості тощо, з метою досягнення стану макроекономічної рівноваги в національній економічній системі.

За чинного законодавства України засоби і механізми макроекономічного регулювання розподілені за їх галузевою приналежністю між господарським, бюджетним, податковим, природоресурсним, аграрним законодавством, що зашкоджує системному їх застосуванню. Значна частина правової регламентації засто-

сування цих засобів та механізмів міститься у підзаконних нормативно-правових актах, всупереч вимогам ст. 19 Конституції України.

В зв'язку з цим, можна запропонувати створити єдиний системний полігалузевий нормативно-правовий комплекс, що забезпечив би системне функціонування механізму державного макроекономічного регулювання в режимі законності. Тому пропонується законодавчою формою його практичної реалізації саме комплексну кодифікацію законодавства в сфері макроекономічного державного регулювання національної економіки.

Задихайло Д.Д.,

*к.ю.н., ас. кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
ПЮІ НЮУ імені Ярослава Мудрого,*

СУБ'ЄКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ: ЗАКОНОДАВЧА ТЕХНІКА ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Як уявляється, на загальнотеоретичному рівні слід виходити з того, що поняття правовий статус органу держави за обсягом є таким, що окрім його компетенції, включає в себе визначення місця цього органу в системі органів публічної влади, як з позицій розподілу державної влади, так і взаємодії між ними. До обсягу поняття правовий статус слід віднести також і порядок формування відповідного органу публічної влади, визначення його внутрішньої структури, а також підстав та порядку юридичної відповідальності.

В свою чергу, компетенція органу державної влади, як уявляється, має включати в себе визначення: предмету відання; функцій; завдань та інших підстав здійснення повноважень; кола повноважень; процесуальної форми здійснення повноважень.

Важливо зазначити, що функції органу держави, як уявляється, займають центральне місце для формування змісту компетенції. Адже, саме функції, відповідного органу державної влади, з однієї сторони, через визначення основних напрямів його діяльності, що мають передбачати досягнення необхідних суспільно значимих результатів, фактично розкривають динамічний аспект предмету відання. З іншої сторони, досконалість у визначенні функцій, як сутнісного елементу компетенції, дає можливість уточнити її прикладний аспект шляхом формування на їх основні кола завдань як категорій операційного порядку. В свою чергу, це слугує необхідною базою для визначення кола необхідних і достатніх для реалізації таких завдань – відповідних повноважень та процесуальних форм їх здійснення.

Таким чином, вважаємо, що функції, їх повне і точне викладення, є обов'язковою складовою законодавчої фіксації змісту компетенції органів держави. Інша справа, що викладення в законі тільки кола функцій не може вважатися достатнім для законодавчого забезпечення ефективної та безконфліктної діяльності державних органів. Як уявляється, це справедливо не тільки для адміністративного законодавства, але і для рівня конституційної регламентації.

Розширення функцій і відповідного кола повноважень органів державної влади є безперечним трендом в розвитку їх законодавчого і в тому числі господарсько-правового забезпечення. Разом з цим, об'єктивним процесом, що має в своїй основі загострення основних соціальних, економічних, екологічних, демографічних

та інших проблем людства, яке переживає етап глобалізації суспільного життя, відбувається і ціла низка патологічних перетворень в державі під відомими діагнозами бюрократизації, корупції і навіть криміналізації окремих державних органів. Саме тому зростає соціально-політична ціна забезпечення конституційної законності в діяльності держави та її органів. Одним з напрямів забезпечення такої законності є необхідність запровадження нових вимог саме до законотворчої діяльності держави в процесі якої створюється відповідне законодавче забезпечення функціонування окремих її органів. Інструментальна досконалість таких джерел законодавства, що визначається їх узгодженістю в системному форматі має забезпечувати не тільки технократичну ефективність діяльності публічної влади, але і запровадити більш високі стандарти законності, додержання або відхід від вимог якої має бути негайно кваліфіковано, зафіксовано і припинено. Саме можливість правової кваліфікації відходу від принципи законності в діяльності органів держави вимагає перегляду стану застосування ключових засобів законодавчої техніки що використовуються для цього.

Відповідно до цього існує нагальна проблема встановити порядок використання тих засобів законодавчої техніки, що вже застосовані в ст. 19 Конституції України, а саме «на підставі», «в межах повноважень», «у спосіб», таким чином, щоб підвищити ефективність законодавчого регулювання саме в контексті створення більш високих стандартів законності в діяльності публічної влади.

Зміст ст. 19 Конституції України, хоча в першу чергу і скерований на створення правового механізму забезпечення конституційної законності, водночас являє собою і методологічну основу для законотворчого моделювання конфігурації правового положення та порядку діяльності будь-якого органу публічної влади. Саме в цьому сенсі законодавець має виходити із необхідності в системній єдності використання трьох типів правових засобів: юридично визначених підстав діяльності; юридично визначених повноважень щодо такої діяльності та їх меж; юридично визначених способів реалізації повноважень.

Слід визнати, що в свою чергу зміст кожного з названих правових засобів потребує доктринального тлумачення. Так, виникає питання відносно підстав діяльності органу державної влади. Звичайно, що ними можуть виступати як перелік визначених юридичних фактів, що безпосередньо «включають» виникнення публічно-правових відносин за участю такого органу, але також в якості названої підстави може виступати і закріплений функціональний обов'язок того чи іншого органу публічної влади. Такі функціональні обов'язки, що розкривають державно-суспільне призначення органів публічної влади мають бути пов'язані із забезпеченням або досягненням певного якісного стану життєдіяльності суспільства, зокрема в господарській, соціальній, екологічній тощо, сферах. Зрозуміло, що держава та її органи діють в умовах функціонування відкритих соціальних систем, що знаходяться в процесі свого розвитку і активної взаємодії. Саме тому, формально-юридичне визначення усіх параметрів діяльності держави та її органів, як це було б можливо в межах жорстких закритих систем, у вищезазначених умовах практично не є реальним. У протилежному випадку або корекція нормативно-правового забезпечення діяльності органів публічної влади мала б бути оперативно-перманентною, що вкрай складно, або такі органи будуть діяти в умовах власної хронічної юридико-функціональної недостатності.

Саме тому використання двох типів юридично зафіксованих підстав діяльності органів публічної влади дозволяє забезпечити гнучкість реакції держави на мінливе, а часто непередбачуване соціальне середовище. Забезпечення законності в цьому випадку буде залежати від досконалості законодавчої техніки, що має використовуватись для формалізації названих типів юридичних засобів. В цьому сенсі перелік юридичних фактів виникнення підстав для управлінської діяльності органів держави має бути реальною сучасною систематизацією тих типових дій або суспільно значимих подій, діяльність органів держави щодо яких, забезпечуючи її ефективність на даному етапі розвитку суспільства.

В той же час, чітке і повне викладення функціональних обов'язків відповідного органу публічної влади надає юридичні підстави для діяльності держави в умовах нових, незвичайних тенденцій в суспільному розвитку, забезпечуючи превентивність та гнучкість в застосуванні державного впливу. Саме такий дуалістичний характер нормативно-правового закріплення підстав діяльності органів публічної влади у сукупності із їх системною ув'язкою із повноваженнями та засобами можуть забезпечити знаходження функціонування цих органів в режимі конституційної законності. Важливо підкреслити також, що визначення функцій як інструменту формування підстав діяльності органу публічної влади знаходиться так би мовити на стороні суб'єкта управління, а визначення переліку юридичних фактів – на стороні об'єкта управління, враховуючи також і те, що в ідеалі між цими двома видами правових інструментів має бути логічний кореспондуючий зв'язок.

Другим правовим засобом – інструментом забезпечення конституційного правового порядку згідно із ст. 19 Конституції України визначено «межі повноважень». Як уявляється, фіксація повноважень органу публічної влади, як правовий засіб, є складною за своєю природою, в першу чергу, через їх ієрархічну внутрішню розбудову. Спочатку слід зазначити, що «повноваження» мають природно кореспондуватися з категорією «функції», однак, враховуючи досить велику змістовну відстань, що часто перешкоджає встановленню прямих логічно-змістовних зв'язків, між цими категоріями слід використати проміжну, зв'язуючу, а саме – «завдання».

Однак, цитована конституційна норма зазначає саме «в межах повноважень», роблячи наголос на обмеженні діяльності органу публічної влади в першу чергу переліком визначених повноважень. Такий підхід виглядає логічним, адже ст. 19 Конституції України має на меті визначити умови функціонування держави та суспільства в режимі дотримання встановленого правового порядку, а не визначити методологію забезпечення ефективності діяльності названих суб'єктів що також важливо. Разом з тим, акцентуація саме на межах повноважень дозволяє тлумачити це конституційне положення як таке, що вимагає, по-перше, закритого переліку повноважень визначеного органу державної влади як таких, а по-друге, повноваження мають бути технічно сформульованими таким чином, щоб забезпечити дії відповідних органів передбачуваністю і відсутністю можливостей невиправдано широкої дискреції і тим більше – зловживання наданими правами. Тобто, обмеження повноважень має здійснюватись, як за їх переліком, так і за обсягом дискреції по кожному з них окремо.

За змістовою ознакою, як уявляється, межі повноважень суб'єкта управління повинні визначатись, по-перше, у контраверсійному вимірі з вимогами ст. 64

Конституції України щодо неможливості обмежень конституційних прав і свобод громадянам, а по-друге, такі межі мають визначатись у співвідношенні з повноваженнями інших органів публічної влади керуючись міркуваннями їх системної узгодженості, як в контексті розподілу державної влади, так і в контексті забезпечення власної сфери функціонування органів місцевого самоврядування, по-третє, своєрідними межами є також і принципові вимоги Конституції України щодо політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності, як засадничого положення функціонування суспільного життя.

Нарешті останній інструмент конституційно закріпленої тріади – способи реалізації повноважень. Враховуючи логіку та зміст ст.19 Конституції України, слід зазначити, що спосіб реалізації повноважень є обов'язковим елементом законодавчого унормування діяльності органів публічної влади, зокрема в контексті забезпечення конституційної законності. Слід зазначити, що спосіб діяльності можна розкрити як форму реалізації повноважень. Такою формою, як уявляється, може бути індивідуальний припис, встановлення договірних відносин, створення нормативного порядку механізму реалізації суспільних відносин, використання експертних висновків, встановлення заборон і обмежень, інформаційне забезпечення взаємодії суб'єкта і об'єкта управлінських відносин тощо. Не останню роль при визначенні змісту такого правового інструменту як спосіб, мають відігравати процедурні норми, що опосередковують реалізацію тих чи інших повноважень.

Заїченко Л.І.,

*здобувач кафедри господарського права
НІОУ імені Ярослава Мудрого*

УЧАСТЬ СПОРТИВНОГО КЛУБУ В ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

Способи і джерела фінансування спортивних клубів у нашій країні і за кордоном дуже різноманітні і неоднорідні: фінансові ресурси на розвиток фізичної культури і спорту виділяються державними органами, профспілковими організаціями, позабюджетними фондами, муніципалітетами та освітніми структурами. Крім того, кошти на фізичну культуру і спорт надходять по лінії міжнародних спортивних, благодійних, наукових та інших організацій, а також від окремих меценатів та спонсорів. Багато спортивні клуби та організації здійснюють власну підприємницьку діяльність – видають газети, журнали, довідники, випускають сувеніри, значки, вимпели та іншу спортивну символіку, продають права на телевізійну і радіотрансляцію змагань та інтерв'ю, здійснюють трансфери або купівлю-продаж спортсменів, виробляють інші види комерційної діяльності.

Спортсмени-професіонали є безпосередніми учасниками створення такого товару «спортивне видовище», яке зрештою і є метою існування професійного спорту і значною мірою є змістом їх діяльності. Засоби масової інформації забезпечують популяризацію професійного спорту і висвітлюють проведені заходи, роблячи їх доступними широким масам населення і залучаючи до цих заходів достатню увагу.

З господарської точки зору спортивні клуби бувають аматорськими і комерційними. Одні надають приміщення для оздоровчих занять спортом всім бажаючим за певну плату, а інші мають професійну спортивну спрямованість за видами ігор.

Для формування базових правових позицій в досліджуваній сфері суспільних відносин, як уявляється, слід виходити з наступних положень національного законодавства. Згідно з ст. 1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», громадська організація фізкультурно-спортивної спрямованості – це об'єднання громадян, яке створюється з метою задоволення потреб його членів у сфері фізичної культури і спорту. З цього положення видно, що фізична культура існує на засадах суспільної організації, тобто такої, що не провадить господарську діяльність.

Згідно з ст. 26 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» органи державної влади та органи місцевого самоврядування сприяють розвитку фізичної культури в навчальних закладах. Тобто не мають комерційної діяльності. Фізична культура у сфері освіти базується на затверджених відповідно до закону державних стандартах освіти. Ці норми спрямовані на забезпечення науково обґрунтованих норм рухової активності дітей та молоді з урахуванням стану їхнього здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку.

Відповідно до ст. 12 ГК України, держава для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм і програм економічного і соціального розвитку застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності. Також, згідно з ст. 15 ГК України у сфері господарювання застосовуються: технічні регламенти; стандарти; кодекси усталеної практики; класифікатори; технічні умови.

Для ведення професійної діяльності, логічне передбачити необхідність створення спортивних клубів, які є суб'єктом організації діяльності спортсменів-професіоналів, устами яких передбачають той чи інший вид діяльності у відповідності до рішень його засновників. Слід визнати, що значною частиною діяльності такого клубу є здійснення саме комерційної діяльності або спортивної діяльності, з метою отримання прибутку. У свою чергу спортивний клуб діє у відповідності до Закону України «Про фізичну культуру і спорт», інших законодавчих актів, статутним вимогам Спортивної студентської спілки України, Міжнародної федерації університетського спорту, а також своїм Статутом, що спрямований на виконання соціально важливих функцій.

Слід нагадати, що згідно з ст. 42 ГК України, підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Підприємці мають право без обмежень самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, яку не заборонено законом.

Разом з тим, некомерційна господарська діяльність здійснюється суб'єктами господарювання державного або комунального секторів економіки у галузях (видах діяльності), в яких відповідно до ст. 12 ГК України забороняється підприємництво, на основі рішення відповідного органу державної влади чи органу місцевого самоврядування. Некомерційна господарська діяльність може здійснюватися також іншими суб'єктами господарювання, яким здійснення господарської діяльності у формі підприємництва забороняється законом. Не можуть здійснювати некомерційну господарську діяльність органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи. Некомерційна господарська діяльність може здійснюватися суб'єктами господарювання на основі права власності або права оперативного управління в організаційних формах, які визначаються власником

або відповідним органом управління чи органом місцевого самоврядування з урахуванням вимог Господарського кодексу України.

В цьому ж контексті необхідно зазначити, що ст. 85 ЦК України визначається поняття невідприємницьких товариств. Ними є – товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками.

Відповідно до статті 86 ЦК України – невідприємницькі товариства (споживчі кооперативи, об'єднання громадян тощо) та установи можуть поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню.

З вищезазначеного можливо зробити висновки про те, що: некомерційна діяльність суб'єктів господарювання та діяльність невідприємницьких товариств, не має на меті отримання прибутків та їх розподілу між засновниками.

Окремим питанням є діяльність у професіональному спорті спортсменів, тренерів та інших фахівців, яка пов'язана з підготовкою та участю у спортивних змаганнях серед спортсменів-професіоналів і є основним джерелом їхніх доходів, що здійснюється відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт», Кодексу законів про працю України та інших нормативно-правових актів.

В цілому ж, як уявляється, головними завданнями спортивного клубу є: формування всебічно розвиненої особистості засобами фізичної культури і спорту; пропаганда здорового способу життя, запровадження фізичної культури і спорту під час навчання, роботи, побуту і відпочинку; організація і проведення масових фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів, надання послуг у сфері фізичної культури і спорту; створення фізкультурно-спортивних аматорських об'єднань, секцій, команд з видів спорту

Спортивний клуб також будує, набуває, приймає, відчуває та представляє усякого роду рухоме та нерухоме майно; вступає в договірні відносини з державними, комерційними, кооперативними, приватними, громадськими організаціями, а також закордонними партнерами.

Кошти спортивного клубу утворюються із різних джерел, зокрема: прибутків від проведення платних заходів та інших видів власної діяльності; коштів, що надходять від експлуатації спортивних споруд навчального закладу, прибутків, що надходять від госпрозрахункових спортивних секцій та груп; прибутків від діяльності об'єднань, кооперативів, творчих та виробничих колективів, що створені при спортивному клубі.

Таким чином, правове регулювання спортивної та фізкультурної діяльності згідно з Законом України «Про фізичну культуру і спорт» містить чимало прогалин, а основною з них є сфера нормування діяльності спортивних клубів, організацій промоутерів, спортсменів-професіоналів, що в цілому ряді випадків за своїм змістом і комерційною спрямованістю є господарською.

Відтак одним з найактуальніших завдань законодавчого регулювання в названій сфері є розмежування спортивної діяльності як форми самоорганізації частини населення, що об'єднана спільними спортивними інтересами і такої діяльності, що тісно пов'язана із отриманням прибутків від організації і проведення масових спортивних заходів з залученням засобів масової інформації, отримання коштів від реклами, тощо.

*Ільєсова А.Р.,
студентка міжнародно-правового
факультету
НІОУ імені Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ, МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАН- НЯ, АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ТА КОН- ТРОЛЮ ЗА АНТИКОНКУРЕНТНІ ДІЇ

У сфері розвитку економічної конкуренції державна політика полягає у запровадженні та реалізації заходів щодо монополізації економіки, у матеріально-технічній, фінансовій, консультативній та іншій підтримці суб'єктів господарювання. Реалізація вказаної політики покладена на органи державної влади, органи місцевого самоврядування та органи адміністративно-господарського управління та контролю.

Що ж стосується органів державної влади, то у статті 15 Закону України «Про захист економічної конкуренції» (далі – Закон) зазначено: антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю є прийняття будь-яких актів (рішень, наказів, розпоряджень, постанов тощо), надання письмових чи усних вказівок, укладення угод або будь-які інші дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи посадової особи), які призвели або можуть призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції.

Антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, зокрема, визнаються:

- пряме або опосередковане примушення суб'єктів господарювання до пріоритетного укладення договорів, першочергової поставки товарів певному колу споживачів чи першочергового їх придбання у певних продавців;
- дія, внаслідок якої окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання створюються несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами та іншими.

Взагалі, за правопорушення у сфері економічної конкуренції передбачаються такі види відповідальності: господарсько-організаційні санкції, господарсько-адміністративні штрафи, безоплатне вилучення майна; відшкодування шкоди. Але, як бачимо, на практиці дані види відповідальності щодо таких суб'єктів господарських відносин, як органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю не застосовуються.

У 2000 році з метою вдосконалення практики притягнення до адміністративної відповідальності органів влади та їх посадових осіб за порушення конкурентного законодавства, було підготовлено проект змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), а паралельного їх внесення до Закону «Про Антимонопольний комітет України». Вони полягали у наданні повноважень посадовим особам АМКУ не тільки складати протокол про адміністративні правопорушення, а і розглядати відповідні справи з можливістю накладення адміністративних стягнень. На жаль, ці зміни так і не було внесено до законодавчих актів,

а тому, відповідно, у статті 54 Закону процедура застосування адміністративної відповідальності чітко не розписана.

Відповідно до ст. 38 КУпАП адміністративне стягнення може бути накладене не пізніше двох місяців з дня вчинення правопорушення. Така процедура у сфері економічної конкуренції значно ускладнюється необхідністю дослідження регіональних та загальнодержавних ринків, отримання пояснень від різних сторін, складання попередніх висновків та їх розгляду органами, яким підвідомча дана справа тощо. З урахуванням вищевикладеного, строк давності притягнення до відповідальності за вчинення антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю Законом «Про захист економічної конкуренції» встановлюється у п'ять років з дня вчинення правопорушення.

Відповідно до ст. 46 Закону органи Антимонопольного комітету України мають право надавати рекомендації органам влади, органам місцевого самоврядування, органам адміністративно-господарського управління та контролю, суб'єктам господарювання, об'єднанням стосовно припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють, а у разі, якщо порушення припинено, – щодо вжиття заходів для усунення наслідків цих порушень. Такі рекомендації є обов'язковими до розгляду органами чи особами, яким вони надані, і у разі виконання їх положень, якщо вжито заходів щодо усунення наслідків порушення вони і не призвели до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не починається, а розпочате провадження закривається. Лише у разі невиконання такого рішення АМК має бути застосована адміністративна відповідальність до посадової особи органу влади

Також, статтею 1663 КУпАП передбачена відповідальність органів влади та управління за дискримінацію підприємців у вигляді накладення штрафу у розмірі до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Аналіз звітів Антимонопольного комітету України за 2013 та 2014 роки дає змогу зробити висновок, що найбільш численною групою порушень, вчинених державними органами, були дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи посадової особи), які призвели або могли призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції (ч.1 ст. 15 Закону), та випадки створення умов для вчинення суб'єктами господарювання порушень законодавства про захист економічної конкуренції чи їх легітимації унаслідок дій чи бездіяльності органів влади та місцевого самоврядування (ст. 17). Слід також зазначити, що значну частину припинених порушень становили випадки створення умов чи схилення до порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Територіальними відділеннями Антимонопольного комітету України в якості основного заходу було обрано покладення зобов'язань про припинення органами влади та місцевого самоврядування порушення законодавства про захист економічної конкуренції, абсолютну більшість з яких було виконано.

На нашу думку, покладання певних зобов'язань та надання рекомендацій АМК України не несуть ніякого правовідновлювального та компенсаційного ха-

рактеру, який належало б мати, як і всім видам відповідальності за вчинення правопорушень.

Науковий керівник: к.ю.н., ас. Швидка Т.І.

Колесніков О.А.,

здобувач

НЮУ імені Ярослава Мудрого

СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ДЕРЕГУЛЯЦІЇ

Однією з важливіших складових основ вдосконалення правового порядку у господарських відносинах відіграє державна регуляторна політика в сфері господарської діяльності.

Незважаючи на те, що державна регуляторна політика не знайшла свого закріплення в ст. 10 Господарського Кодексу України серед основних напрямків економічної політики держави, це більшою мірою є недоопрацюванням з боку законодавчого органу держави, аніж приниженням її ролі для розвитку економічного потенціалу України.

Саме цей інструмент повинен стати засобом забезпечення якісного управління з боку держави у сфері господарської діяльності.

Разом з тим, останнім часом все частіше з боку представників влади можна почути термін «дерегуляція», як універсальний механізм вирішення усіх економічних проблем України; приймається низка законів з дерегуляції, Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 р. № 357-р затверджується «План заходів щодо дерегуляції господарської діяльності».

За замістом виступів очільників держави можна зробити висновок щодо тожності або навіть домінування поняття дерегуляції над державною регуляторною політикою.

Згідно Положення про Державну регуляторну службу України, ДРС є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який реалізує державну регуляторну політику, політику з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності.

Таким чином, навіть нормативно закріплене визначення Державної регуляторної служби України розділяє функції реалізації державної регуляторної політики та дерегуляції господарської діяльності, що знайшло своє відображення як в організаційній так і функціональній структурі цього центрального органу виконавчої влади.

На наш погляд такий стан не відповідає ані економічній суті, ані юридичній формі закріплення цих понять та процесів, пов'язаних з їх реалізацією.

Спробуємо розібратися, що є «дерегуляція» і як вона співвідноситься із терміном «державна регуляторна політика в сфері господарської діяльності».

Термін «дерегуляція» не знайшов свого нормативно-правового закріплення у законодавстві України. Разом з тим, вчені економісти та юристи, експерти міжнародних організацій (таких, як Організація економічного співробітництва та розвитку) під дерегуляцією розуміють процес відміни або скорочення державного регулювання в певній галузі суспільних відносин. Як правило, дерегуляція озна-

чає зменшення контролю держави над веденням бізнесу, наприклад, для стимулювання вільної конкуренції на ринку.

Відповідно із Законом України «Про засади державної регуляторної політики в сфері господарської діяльності» державна регуляторна політика визначена як напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно необґрунтованих та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України.

Закон України «Про засади державної регуляторної політики в сфері господарської діяльності» не містить поділу процесу здійснення регуляторної політики на етапи, разом з тим, практика запровадження регуляторної політики розвинутими країнами свідчить про проходження усіх цих країн загальних етапів забезпечення якісного державного регулювання господарської діяльності, що і є метою здійснення регуляторної політики.

Починаючи з 70-х років минулого століття, після визнання того, що суттєвим гальмом для розвитку економіки, ринкових механізмів розвитку конкурентоспроможності продукції на світових ринках стала зарегульованість та/або неякісне регулювання з боку держави правовідносин в сфері господарювання країни Західної Європи та Північної Америки на державному рівні почали проводити «чистку» регуляторного масиву.

Саме тому, першим етапом здійснення регуляторної реформи стала процедура зменшення кількості та спрощення існуючих законодавчих актів, що регулюють господарську діяльність, зменшення контролю з боку держави за здійсненням підприємницької діяльності. Саме цей процес отримав назву «дерегуляція». Кожна країна мала свої особливості здійснення дерегуляції, які залежали від економічної та політичної ситуації в країні, звичаїв та існуючої нормативно-правової бази, наявності політичної волі у проведенні реформ з боку вищих посадових осіб.

Так, в країнах, в яких органи виконавчої влади мали досить високий незалежний статус і відсутність політичної волі на дерегуляцію, остання майже завжди проводилася за принципом «регуляторної гільйотини», коли до усіх існуючих підзаконних регуляторних актів застосовувався принцип презумпції шкідливості для розвитку бізнесу та економіки і, в зв'язку з чим, кожний регуляторний орган повинен був відстоювати необхідність кожного регуляторного акту, інакше його було анульовано.

Наступним етапом регуляторної політики було відпрацювання загальних принципів та порядку прийняття регуляторних актів в залежності від їх важливості для бюджету, та по іншим критеріям.

Далі провадилося відпрацювання та вдосконалення методик та критеріїв в розробці та контролі ефективності прийнятих регуляторних актів з метою досягнення якісного управління економікою.

Враховуючи трансформації, що пов'язані з розвитком нових технологій, особливо в телекомунікаційній сфері, глобалізацією економіки, та інших чинників, що впливають на господарсько-правові відносини, і сьогодні безперервно йде робота по вдосконаленню механізмів аналізу впливу регуляторних інтервенцій та відсте-

ження впливу діючих законодавчих актів на бізнес-середовище. Таким чином, закладений механізм вдосконалення регулювання надає можливість констатувати, що етап поліпшення якості управління може тривати впродовж тривалого часу.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що дерегуляція є тільки першим етапом реалізації державної регуляторної політики. При цьому ні в якому разі неможливо ототожнювати ці поняття.

З точки зору юридичної техніки, дерегуляцію можна також розглядати як один із механізмів реалізації регуляторної політики, який застосовується тільки у випадках прийняття політичного рішення щодо відсутності необхідності державного регулювання у тій чи іншій сфері.

Аналізуючи співвідношення функцій державної регуляторної політики та дерегуляції слід звернути увагу на обсяг завдань, які стоять перед ними.

Основними завдання державної регуляторної політики є:

- встановлення балансу інтересів держави (бюджету), громадянина та підприємця;
- врахування громадської думки;
- недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів;
- зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання;
- усунення існуючих перешкод для розвитку господарської діяльності;
- адаптування регуляторних актів до сучасних умов господарювання;
- забезпечення умов, які б гарантували прийняття необхідних, ефективних та збалансованих регуляторних актів.

Завданнями же дерегуляції є:

- зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання;
- усунення існуючих перешкод для розвитку господарської діяльності.

Таким чином, порівняльний аналіз задач, які вирішує державна регуляторна політика та дерегуляція, надає змогу констатувати, що по суті дерегуляція вирішує тільки незначне коло завдань, які повністю охоплюються функціями державної регуляторної політики.

Враховуючи вищевикладене можна зробити висновок що дерегуляція є складовою частиною державної регуляторної політики, як за своїм змістом, так і за обсягом завдань, які вона вирішує. Саме з позиції цього висновку необхідно забезпечити нормативно-правове закріплення процесів здійснення державної регуляторної політики і, в тому числі – дерегуляції.

Кузьміна М.М.,

*к.ю.н., доц. кафедри господарського права
ННУ імені Ярослава Мудрого*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ЕНЕРГІЇ З АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

Правове регулювання альтернативної енергетики в цілому здійснюється законами України: «Про альтернативні джерела енергії», «Про електроенергетику», «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» та іншими, а також великою кількістю підзаконних нормативно-правових актів. І хоча їх прийнято багато, деякі питання залишаються невирішеними у цій сфері.

Серед них, наприклад, особливості технічного регулювання у сфері відновлювальної енергетики.

За законодавством України енергія розглядається як: 1) економічне благо, оскільки має цінність та оборотоздатність; 2) товар, адже має споживчу та мінову вартість. У той же час передавання та розподілення енергії (енергопостачання) розглядається як послуга. Хоча слід відмітити, що це характерно лише для сфери побутового енергопостачання.

Якість енергії включає в себе нормалізацію рівнів частоти і напруги в енергомережі, що залежить від постачальника, а також електромагнітну сумісність обладнання, що залежить від споживача енергії.

Для адаптації національного електроенергетичного комплексу до об'єднаної енергосистеми Європи ENTSO-E необхідна модернізація обладнання, а також зміни до нормативної та законодавчої бази. Все це повинно передбачатися Енергетичній стратегії України. Для цього необхідна наявність таких нормативно-правових актів:

1) Закон «Про електроенергетику».

2) Технічний регламент з електромагнітної сумісності обладнання (ЕМС) з урахуванням положень Директиви Європейського Парламенту та Ради ЄС від 15 грудня 2004 р. № 2004/108/ЄС про наближення законів держав — членів щодо електромагнітної сумісності обладнання.

3) Стандарти до технічного регламенту по ЕМС, а саме коригування діючих стандартів та галузевих НД: ГОСТ 13109-97 «Электрическая энергия. Совместимость технических средств электромагнитная. Нормы качества электрической энергии в системах электроснабжения общего назначения». Розробка нових стандартів (ДСТУ), технічних регламентів (ТР) та галузевих НД: з якості електроенергії: ДСТУ EN 61000-3-2/12. ГКД. Сертифікація енергоблоків (агрегатів) та електричних станцій на відповідність вимогам нормованого первинного та вторинного регулювання частоти та активної потужності.

4) Правила підключення споживачів, що мають нелінійне навантаження. В яких випадках технічне обслуговування мереж проводить власник, а в яких споживач.

5) Кодекс електричних мереж України. На виконання Плану заходів Міненерговугілля з реалізації положень Закону України «Про засади функціонування ринку електричної енергії», затвердженого наказом Міненерговугілля від 26.02.2014 № 227, робочою підгрупою Міненерговугілля доопрацьовано проект Кодексу електричних мереж. Метою прийняття проекту Кодексу електричних мереж є впровадження нової моделі ринку електричної енергії, подальша дерегуляція підприємницької діяльності центральними органами виконавчої влади, що передбачена Планом заходів з підвищення показників України у рейтингу Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації "Ведення бізнесу", в частині підвищення позицій України за індикатором «Підключення до системи електропостачання».

Серед перелічених вище актів, необхідно прийняти ще стандарт з якості електроенергії, розробити процедури сертифікації електростанцій, правила підключення споживачів та Кодекс електричних мереж України.

В Україні не передбачена відповідальність споживача за підключення обладнання, що може створити перешкоди в мережі, одночасно закон вимагає від постачальника ще й сплатити штраф за недодержання якості. Постачальник на

законодавчому рівні повинен мати право відмовити у підключенні. Необхідним є також вдосконалення законодавства з питань електроенергетики в частині встановлення та розмежування відповідальності суб'єктів електроенергетики та споживачів, тобто визначення хто повинен відповідати за якість, а також чи можуть власник та споживач домовитися про це у договорі.

Окрім питань, пов'язаних з технічним регулюванням, особливої уваги законодавця заслуговує також стимулювання вітроенергетичної галузі, що має проводитися одночасно за трьома напрямками: 1) виробництво енергії промисловими вітроелектростанціями та домашніми вітряками (прозорість механізму будівництва, приєднання до мережі, отримання «зеленого» тарифу); 2) виробництво обладнання (конкурентні умови функціонування виробників); 3) стимулювання споживачів енергії (надання пільгових кредитів на встановлення обладнання). Окрім створення цілісної вітроенергетичної галузі України, слід враховувати регіональне розташування відповідних об'єктів, а тому розробляти та впроваджувати інноваційно-інвестиційні проекти розвитку в окремих регіонах.

Таким чином, сфера відновлювальної енергетики має значний потенціал в Україні, але невирішеність деяких важливих питань уповільнює цей процес, наприклад, пов'язаних з технічним регулюванням у сфері відновлювальної енергетики. Між постачальником та споживачем повинні встановлюватися взаємні права та обов'язки щодо якості енергії. Також важливим є розвиток стимулювання виробництва енергії з окремих видів джерел. Стимулювання може виражатися у формі: покриття основних витрат на обладнання та монтаж систем, або покриття відсотків по кредиту, запровадження нових механізмів кредитування (краудфандінг).

Кудрявцева В.В.,

*к.ю.н., ас. кафедри господарського права
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РИНОК

Правове забезпечення інвестиційної політики в Україні було започатковано у 1991 р. Законом України «Про інвестиційну діяльність», що закріплював положення про створення пільгових умов для інвесторів, які працюють у пріоритетних сферах, про державне регулювання інвестиційної діяльності за допомогою податкової, кредитної, амортизаційної, цінової політики, а також державної фінансової підтримки, застосування державного замовлення у сфері капітального будівництва, страховий захист інвестицій тощо. На подальший розвиток механізму правового регулювання інвестиційного процесу повинна була бути спрямована Концепція регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки. Концепція, зокрема визначає основні напрямки державної інвестиційної політики з урахуванням реальної економічної ситуації, перспектив залучення інвестицій та їх використання. У цьому документі мета державної інвестиційної політики сформульована так: створення конкурентного середовища, реалізація програм структурної перебудови економіки України, спрямування інвестицій у пріоритетні галузі та програми. Однак з плином часу стало зрозумілим, що його положення мають суто декларативний характер і не сприяють створенню в Україні високотехнологічної інфраструктури інвестиційного ринку [2].

У сучасній науковій літературі єдності щодо розуміння поняття інвестиційної політики немає, що обумовлене неоднорідністю підходів до визначення її господарсько-правової суті. Однак, О.В. Шeverдіна пропонує визначити інвестиційну політику як складову економічної політики держави, що включає комплекс правових, адміністративних та економічних заходів, що провадиться з метою поширення та активізацію інвестиційних процесів, а також регулювання капітало-вкладень для контролю над структурною перебудовою виробництва, його технічного та технологічного оновлення і модернізації [2].

З нашої точки зору під інвестиційною політикою держави слід розуміти окрему обов'язкову складову її економічної політики, що являє собою системну і цілеспрямовану діяльність визначених державних органів по створенню та реалізації спеціального алгоритму заходів, з метою активізації або гальмування параметрів функціонування інвестиційного ринку, або окремих його сегментів, за допомогою формування відповідного за змістом нормативно-правового забезпечення інвестиційних відносин, застосування необхідних засобів державного їх регулювання та прямої участі держави як суб'єкта зазначених відносин, що базуються на закріпленій у державній програмі інвестиційного розвитку узгодженій моделі такого ринку.

Інвестиційна політика держави і власне її основна складова – правова інвестиційна політика держави як системна цілеспрямована діяльність її органів, звісно, має свій внутрішній механізм.

Інвестиційний ринок у сучасній ринковій економіці є одним із найважливіших сегментів загального ринку. Він складається з великої кількості виробничих, комерційних, фінансових, інституціональних та інформаційних структур, що взаємодіють на основі норм інвестиційного бізнесу. Його можна розглядати як сукупність окремих ринків (об'єктів реального та фінансового інвестування) і виділити такі ринки: прямих капітальних вкладень, приватизованих об'єктів, нерухомості, інших об'єктів реального інвестування, фондовий і грошовий ринок. Співвідношення між ними постійно змінюється, і на них впливають внутрішні та зовнішні фактори.

Ринок прямих капітальних вкладень є одним із найбільш значимих сегментів інвестиційного ринку України. Формою інвестування на цьому ринку є капітальні вкладення в нове будівництво, на реконструкцію, розширення, технічне переозброєння діючих підприємств. Ринок приватизованих об'єктів значною мірою розвивається у зв'язку із процесами приватизації державних підприємств. Ринок нерухомості — це самостійна складова інвестиційного ринку у зв'язку з його специфікою та суттєвими перспективами розвитку та розширення. Ринок об'єктів тезаврації забезпечує здійснення операцій щодо інвестування у предмети колекціонування, антикваріату, художні твори та інші цінності. Цей ринок поки ще не відіграє значної ролі в економіці нашої країни. Ринок об'єктів фінансового інвестування — це фондовий ринок (ринок цінних паперів) і грошовий ринок. Основна функція фондового ринку — мобілізація коштів за допомогою цінних паперів з метою організації та розширення масштабів господарської діяльності реального сектору економіки. Фондовий ринок виконує важливу інформаційну функцію, і ситуація на ньому інформує інвесторів про економічну кон'юнктуру та дає орієнтири щодо розміщення капіталів. Стан справ на фондовому ринку має важливе значення для стабільного розвитку економіки. Крах на фондовому ринку може ви-

кликати кризу. Грошовий ринок є самостійним сегментом тому, що частина його формується за допомогою таких об'єктів інвестування, як банківські депозитні вклади та іноземна валюта.

З правової точки зору, ми вважаємо, що під таким поняттям, як інвестиційний ринок, слід розуміти систему суспільно-економічних відносин, спрямованих на забезпечення процесу відтворення конкурентоспроможного виробництва товарів та послуг через механізм задоволення інвестиційного попиту, за рахунок інвестиційної пропозиції відповідних інвестиційних товарів, що сформувалася в процесі акумуляції інвестиційного потенціалу

В свою чергу, правовий інвестиційний порядок, будучи складовою правового господарського порядку, виступає результатом впровадження інвестиційної політики держави, зокрема, обраної моделі інвестиційного розвитку економіки країни, і визначається станом ефективного функціонування інвестиційного ринку та системи інвестиційних відносин, що ґрунтуються на: законодавчому забезпеченні функціонування інвестиційного ринку, що відповідає зазначеній моделі; ефективній державній підтримці інвестиційної діяльності; високому рівні правових гарантій та законності реалізації інвестиційних правовідносин; ефективній адміністративній практиці реалізації організаційно-господарської компетенції; високій договірній дисципліні суб'єктів інвестиційних відносин; виконанні державою взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань щодо режиму іноземних інвестицій з відповідною інкорпорацією їхніх положень у національне законодавство; принципах правової інвестиційної політики та принципах правового регулювання інвестиційних відносин;

Механізм формування правової інвестиційної політики, який має своїм призначенням забезпечити проведення інвестиційної політики держави шляхом розроблення, згідно із вимогами законодавства, системи необхідних заходів правової інвестиційної політики як обов'язкової складової державних програм інвестиційного розвитку країни.

За своєю сутністю, механізм формування правової інвестиційної політики опосередковує процес трансформації завдань економічної інвестиційної політики – об'єктами якої є такі категорії як інвестиційний ринок, інвестиційні товари, інвестиційний ефект, інвестиційні ризики, рівновага між інвестиційним попитом та інвестиційною пропозицією в контексті регулюючої ролі держави – в завдання правової інвестиційної політики, які стосуються таких елементів правового регулювання як правовий статус учасників інвестиційних відносин на всіх етапах реалізації, договірно-правове забезпечення інвестиційної діяльності, господарсько-правові засоби та механізми її державного регулювання, компетенція органів держави щодо формування та реалізації Державних програм інвестиційного розвитку тощо.

Реалізація правової інвестиційної політики має забезпечуватися засобами законодавчої інвестиційної політики та механізмами юридичної відповідальності органів держави за невиконання вимог чинного законодавства, зокрема недосягнення економічних показників Державної програми інвестиційного розвитку країни.

Список використаної літератури:

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII // Відом. Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.

2. Шeverдiна О. Інвестиційна політика України як об'єкт державної економічної політики / О. Шeverдiна // Державна політика. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2012-4/doc/2/08.pdf>.

3. Кудрявцева В.В. Кодифікація інвестиційного законодавства України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / В.В. Кудрявцева – Харків, 2010. – 20 с.

Лебодкін К.С.,

здобувач кафедри господарського права

НЮУ імені Ярослава Мудрого

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВИРОБНИКІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Серед суб'єктів інноваційної діяльності в Законі України «Про інноваційну діяльність» виокремлюється інноваційне підприємство – підприємство або об'єднання підприємств, що розробляє, виробляє та реалізує інноваційні продукти й (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 % його загального обсягу продукції і (або) послуг (абз. 8 ст. 1). Інноваційне підприємство може функціонувати у вигляді інноваційного центру, бізнес-інкубатору, технополісу, технопарку тощо (п. 2 ст. 16). Фактично саме інноваційні підприємства і є тими суб'єктами, основним видом діяльності яких є інноваційна діяльність з п. 1 ст. 1 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів із метою створення організаційних засад виконання проектів технологічних парків із виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції здійснюють діяльність технопарки.

Відповідно до п. 7 ст. 1 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» головним у створенні та функціонуванні технологічних парків виступає запровадження для них спеціального режиму інноваційної діяльності, який передбачає надання державної підтримки щодо стимулювання діяльності технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств при реалізації проектів за пріоритетними напрямками діяльності технопарків. Зміст вищевикладеного, на нашу думку, полягає у встановленні для технопарків, їх учасників та спільних підприємств певних пільгових умов їхньої діяльності, зокрема: 1) право на отримання бюджетної фінансової підтримки шляхом повного або часткового (до 50%) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) проектів технологічних парків або повної чи часткової компенсації відсотків, сплачуваних виконавцями проектів технологічних парків комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування проектів технологічних парків. Для фінансової підтримки проектів технологічних парків щорічно запроваджується бюджетна програма підтримки діяльності технологічних парків, кошти на виконання якої передбачаються у Державному бюджеті України. 2) право на отримання цільових субсидій у вигляді сум ввізного мита, що нараховуються згідно з митним законодавством України при ввезенні в Україну для реалізації проектів технологічних парків нових устаткування, обладнання та комплектуючих, а також матері-

алів, які не виробляються в Україні. Суми ввізного мита, що нараховуються згідно з митним законодавством України при ввезенні в Україну для реалізації проектів технологічних парків нових устаткування, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, які не виробляються в Україні, технологічні парки, їх учасники та спільні підприємства не перераховують до бюджету, а зараховують на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств. При цьому на спеціальні рахунки учасників технологічних парків та спільних підприємств, які є виконавцями проектів технологічних парків, зараховуються 50% сум ввізного мита, а решта 50% сум ввізного мита зараховуються на спеціальний рахунок керівного органу відповідного технологічного парку. 3) пріоритет проектів технопарків для залучення коштів Української державної кредитно-фінансової установи. 4) право на збільшення строку розрахунку за зовнішньоекономічними контрактами, використовуваними в рамках реалізації проекту технопарку (до 150 календарних днів). Кошти, що надійшли в іноземній валюті від реалізації продукції (продажу товарів, виконання робіт, надання послуг) технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств, не підлягають обов'язковому продажу.

Однак, згідно з ч. 1 ст. 3 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» спеціальний режим інноваційної діяльності запроваджується для технопарку строком на 15 років і діє при виконанні його проектів. Такий режим інноваційної діяльності встановлюється крім самого технопарку для його учасників та спільних підприємств, що є виконавцями інноваційного проекту відповідно до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків».

При цьому, необхідно пам'ятати, що спеціальний режим інноваційної діяльності розповсюджується не на всю діяльність технопарків, їх учасників та спільних підприємств, він стосується лише умов виконання конкретного, зареєстрованого проекту технологічного парку. Таким чином, спеціальний режим надається не інноваційній діяльності технопарку та виконавцям його проекту в цілому, а лише діяльності з реалізації відповідного інноваційного проекту, який пройшов експертизу та на який отримано свідоцтво про його державну реєстрацію.

У рамках державної інноваційної політики залежно від визначених пріоритетів та конкретних інтересів держави щодо інноваційного розвитку країни здійснюються різні типи управління інноваційною сферою, які можна визначити як політика інституційного забезпечення, політика найбільшого сприяння та рестрикційна політика, які реалізуються через законодавче встановлення загального, спеціального заохочувального (пільгового) та спеціального обмежувального режимів господарювання.

Механізм надання фінансової підтримки суб'єктам інноваційної діяльності за рахунок коштів державного бюджету шляхом часткової компенсації відсоткової ставки за залученими ними у національній валюті для реалізації інноваційних проектів, що зареєстровані відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», банківськими довгостроковими кредитами (залученими на один – три роки) визначається Порядком надання фінансової підтримки суб'єктам інноваційної діяльності за рахунок коштів державного бюджету шляхом здешевлення довгострокових кредитів, затверджений постановою КМУ від 17.11.04 р. № 1563. Суб'єкти інноваційної діяльності, яким надається компенсація, визначаються щороку на конкурсній основі, а суми компенсації – у межах коштів, передбачених

законом про державний бюджет на відповідний рік. Компенсація провадиться за умови, що ставка за кредитами банків не перевищує 18%; г) надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проєктів; д) майнове страхування реалізації інноваційних проєктів у страховиків відповідно до Закону України «Про страхування».

Виділяють наступні аспекти загальнодержавного значення інновацій: 1) вплив на макроекономічні показники; 2) вплив на структуру суспільного виробництва; 3) вплив інноваційних процесів на соціальну стабільність; 4) вплив інновацій на навколишнє середовище; 5) активізація міжнародного науково-технічного співробітництва; 6) взаємозв'язок рівнів науково-інноваційного потенціалу та національної безпеки.

Держава здійснює регулювання інноваційної діяльності як безпосередньо, ініціюючи інновації та виступаючи учасником пов'язаних з цим відносин, так і опосередковано, стимулюючи інновації непрямыми методами і створюючи відповідний економічний механізм. Державна підтримка інноваційної діяльності здійснюється в наступних формах: 1) фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт, пов'язаних з інноваційною діяльністю; 2) фінансування інноваційних програм і проєктів, що забезпечують інноваційну діяльність заходів, а також діяльність суб'єктів інфраструктури інноваційної діяльності; 3) фінансування патентування за кордоном винаходів і промислових зразків, що входять до складу експортованої або готується до експортування вітчизняної продукції; 4) інвестування коштів у створення та розвиток суб'єктів інфраструктури інноваційної діяльності; 5) розміщення державного замовлення на закупівлю продукції, створеної в результаті інноваційної діяльності; 6) надання субсидій на реалізацію окремих інноваційних проєктів; 7) тарифне і нетарифне регулювання конкурентоспроможності високотехнологічної продукції виробників по відношенню до аналогічної продукції іноземних виробників, виробництво якої підтримується відповідними державами; 8) надання пільг суб'єктам інноваційної діяльності та суб'єктам інфраструктури інноваційної діяльності по податках, мит, зборів і інших платежів у державний бюджет; 9) надання права використання належного державі майна, у тому числі об'єктів інтелектуальної власності.

Мілаш В.С.,

*д.ю.н., проф. кафедри господарського права
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ДОГОВІРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ

Динамічне формування глобальної інформаційно-економічної системи супроводжується активізацією процесів укладання договорів з використанням мережі Інтернет. Впровадження інформаційних технологій у господарський оборот дає можливість упорядкувати і формалізувати господарські відносини, насамперед, за рахунок організації системи електронного документообігу. На сьогоднішній час найбільш розвиненими сегментами сфери електронної комерції є сегменти business-to-business (B2B) та business-to-consumer (B2C).

У працях вітчизняних та зарубіжних учених розглядалися різні питання правового забезпечення розвитку вищезначених сегментів сфери електронної комерції. Серед дослідників, які розробляли цю проблематику, слід назвати М.М.

Дутова, В.М Желіховського, С.В. Злобіна, Я.А. Карева, Н.В. Корягіна, А.Н. Кучер, А.М. Новицького, В.Л. Плєскач, А.В. Сладкова, Л.Д. Тимченка, А.В. Чучковську та інших. Проте багато аспектів господарсько-договірнього забезпечення відносять у сфері електронної комерції і досі залишаються поза увагою науковців, а прийняття 3 вересня 2015 року ЗУ «Про електронну комерцію» породило цілу низку протиріч та поставило більше запитань, ніж відповідей.

При розкритті змісту терміну «електронний договір» вітчизняний законодавець основний акцент ставить на електронній формі домовленості сторін, проте визначення надає не їй, а електронній формі представлення інформації. Таке представлення визначається ст. 3 ЗУ «Про електронну комерцію» як спосіб документування інформації, що означає її створення, запис, передачу або збереження у цифровій чи іншій нематеріальній формі за допомогою електронних, магнітних, електромагнітних, оптичних або інших засобів, здатних до відтворення, передачі чи зберігання цієї інформації [1; ст. 410]. ЦК України розглядає електронну форму правочину як різновид письмової. Так, згідно до ч. 1 ст. 205 ЦК України правочин може вчинятися усно або в письмовій (електронній) формі [2; Ст. 356]. У той же час аналіз змісту ЗУ «Про електронну комерцію» свідчить про визнання можливості укладення електронного договору не тільки у письмовій формі, та не дозволяє з'ясувати чітке законодавче бачення взаємозв'язку та характеру співвідношення термінів «електронний договір» – «електронна форма договору» – «письмова форма договору». Так, згідно до ч. 12 ст. 11 ЗУ «Про електронну комерцію» тільки електронний договір, який укладено шляхом обміну електронними повідомленнями та підписано у порядку, визначеному ст. 12 цього Закону, прирівнюється за правовими наслідками до договору, укладеного у письмовій формі.

Договірні відносини, що виникають у сфері електронної комерції B2B, у більшості випадків представлені тимчасовою коопераційною мережею суб'єктів господарювання, яка базується на єдиній інформаційній системі, та охоплює як інформаційний (переддоговірний) етап, пов'язаний із веденням «віртуальних переговорів» та укладанням при необхідності переддоговірних угод (меморандумів про взаєморозуміння, угод про наміри), так й власне договірний етап – безпосереднє укладення договорів за допомогою мережі Інтернет. При цьому, укладенню договору у сфері електронної комерції B2B може передувати тривалий процес узгодження сторонами договірних умов, відповідно багаторазовий обмін електронними повідомленнями, через які здійснюються оферта та її акцепт. У кінцевому рахунку договір може бути формалізований не тільки у вигляді єдиного документу, на який накладаються електронні підписи обох сторін, але й як цілий «пакет» електронних повідомлень даних, у тому числі представлених у формі документів, з їх обов'язковими реквізитами. У останньому випадку потенційно можливі колізії змісту (різне тлумачення) одних й тих самих договірних умов, одночасно формалізованих у різних електронних повідомленнях, якими обмінювалися сторони під час тривалого узгодження змісту договору. На сьогоднішній час механізм розв'язання означених змістових колізій договірних умов ґрунтується виключно на загальних правилах тлумачення змісту правочину, визначених ст. 213 ЦК України. Утім, значно знизити ризик виникнення вищезначеного дестабілізуючого договірну діяльність явища можливо за допомогою окремої інтеграційної угоди сторін про те, які саме електронні повідомлення даних, які відправляли та отримували сторони в процесі ведення віртуальних переговорів, фіксують остаточний

варіант досягнутої ними домовленості (якщо договір не викладено у формі єдиного документу).

Слід зазначити, що право деяких європейських країн визнає як окрему спеціальну процедуру укладення договору у процесі тривалих переговорів – укладення договорів з використанням листів про підтвердження. Сама теорія листів про підтвердження сформувалася в доктрині та практиці Німеччини, де означені листи наділяють доказовим та уточнюючим значенням, оскільки під час зatoryного обговорення договірних умов доволі часто буває складно визначити їх остаточний варіант. Для уникнення непорозумінь з цього приводу вже узгоджені умови фіксуються однією зі сторін в листі про підтвердження, яке надсилається іншій стороні. Якщо остання протягом розумного часу не заперечить проти умов, що містить отриманий нею лист про підтвердження, такі умови стають договірними. Мовчання адресата листа означає акцепт викладених в ньому умов. Листи про підтвердження можуть використовуватися у двох ситуаціях. По-перше, коли договір між сторонами вже був укладений, а лист про підтвердження тільки підсумовує узгоджені сторонами договірні умови та виконує виключно уточнюючу роль. По-друге, коли сторони під час переговорів узгодили низку умов, але сам договір, ще не уклали. У цьому разі лист про підтвердження виконує не тільки уточнюючу, а й доказову функцію (договір між сторонами буде вважатися укладеним на умовах, викладених у листі про підтвердження, у випадку його невідхилення адресатом). Під час обговорення зазначеної теорії у колі вчених та практиків, виникли небезпідставні зауваження про можливість зловживань з боку відправника листа про підтвердження, у випадку визнання за ним доказового значення. Так, зокрема, відправник листа може включати до нього умови, що значно відрізняються від реально узгоджених сторонами умов. У свою чергу, якщо інша сторона протягом розумного терміну не відмовиться від цих умов, вона буде вважатися в'язаною договором, що містить невідгідні для неї умови. У зв'язку із цим законодавство деяких країн (Австрії, Швейцарії, Франції та ін.) відмовилося від визнання доказового значення листів про підтвердження та виходить тільки з можливості використання листів про підтвердження тільки коли договір вже укладено (тобто визнає за ними тільки уточнююче значення) [3, с. 330, 331].

Крім того, сучасній міжнародній комерційній практиці відоме інтеграційне застереження як умова договору, викладена у формі єдиного документу, що дозволяє виключити можливість розгляду усіх попередніх заяв, обіцянок та домовленостей сторін (у тому числі умов переддоговірних угод), які не відображені в такому документі, як договірних умов. Якщо інтеграційне застереження спеціально не узгоджується сторонами, це тільки означає припущення того, що попередні домовленості сторін не є частиною договору. Перешкоджати застосуванню інтеграційного застереження може поведінка чи заява однієї зі сторін, на які розумно покладалася інша сторона (ст. II.- 4:104 Принципів, визначень та модельних правил європейського приватного права (далі – DCFR)). Відповідно до положень DCFR попередні переддоговірні заяви і домовленості сторін не тільки можуть використовуватися в цілях тлумачення договору, якщо сторони особливою угодою не виключили чи не обмежили дію вищезначеного правила, але й можуть розглядатися як такі, що містять умови договору, якщо інша сторона обгрунтовано вважала, що ці заяви зроблено з метою їх включення у договір [4, с. 143, 145, 191]. Українське законодавство не пов'язує із переддоговірними угодами (за винятком

попереднього договору) настання юридичних наслідків, проте під час тлумачення змісту окремих частин правочину визнає можливість звернення до змісту попередніх переговорів, усталеної практики відносин між сторонами, їх подальшої поведінки та інших обставин, що мають істотне значення (ч. 4 ст. 213 ЦК України). Це, безумовно, актуалізує потребу забезпечення належного оформлення господарсько-договірних операцій в процесі електронної взаємодії суб'єктів господарювання, та чіткої кваліфікації самими сторонами їх електронних повідомлень як форми здійснення оферти та її акцепту (джерела договірних умов) чи переддоговірних заяв, що зроблені в процесі узгодження остаточного змісту договору.

Стаття 8 ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг» визнає можливість нотаріального посвідчення договору укладеного шляхом створення електронного документа (електронних документів) [5; Ст. 275], однак обходить увагою питання про можливість державної реєстрації таких договорів. У той же час дія ЗУ «Про електронну комерцію» (згідно ч. 2 ст. 1 даного ЗУ) не поширюється на правочини, якщо правочин підлягає нотаріальному посвідченню або державній реєстрації відповідно до законодавства. Утім здійснення як нотаріального посвідчення оригіналу електронного договору, так і його державної реєстрації, залежить від наявності у нотаріуса, іншого органу (особи), які здійснюють державну реєстрацію договорів, технічних можливостей роботи з електронними документами (наявності власного сертифікованого електронного підпису та журналу обліку нотаріальних або реєстраційних дій у електронній формі). Слід відмітити, що нотаріальне посвідчення договору, укладеного у електронній формі, певним чином впливає на його зміст. Так, відповідно до ст. 19 Модельного закону СНД щодо електронної торгівлі у разі нотаріального посвідчення електронного договору до його змісту додатково мають бути включені зобов'язання однієї зі сторін укласти договір зберігання з нотаріусом та порядок його укладення, а також умови зберігання та доступу сторін до документа, переданого на зберігання, й обов'язково посилання на місцезнаходження документа [6].

Вищевикладене дозволяє дійти висновку про існування на даний час нагальної потреби у подальшій розробці теоретичних засад господарсько-договірного забезпечення відносин у сфері електронної комерції та доопрацюванні нещодавно прийнятого ЗУ «Про електронну комерцію».

Список використаної літератури:

1. Про електронну комерцію: Закон України від 3.09.2015 № 675-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 45. – Ст. 410.
2. Цивільний кодекс: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 356.
3. Кучер А.Н. Теория и практика преддоговорного этапа: юридический аспект / А.Н. Кучер. – М.: Статут, 2005. – 363 с.
4. Модельные правила европейского частного права / Пер. с англ.: Науч. ред. Н.Ю. Рассказова. – М.: Статут, 2013. – 989 с.
5. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 275.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua>.

Олефір А.О.,

*к.ю.н., ас. кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
ПЮІ НЮУ ім. Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Вчені-економісти з Гарварду довели взаємозв'язок між тим, наскільки різноманітну та складну продукцію виробляє держава, та рівнем її благополуччя. Доки зберігається доступ до дешевого імпорту, цього не помічають, але щойно імпорт стає недоступним (внаслідок девальвації) і зникає платоспроможний попит (падіння вартості експорту), тоді реальні доходи у державі наближаються до рівня доданої вартості, створеної українськими підприємствами.

Щодо фактичних даних, то стан економіки України характеризують такі показники: – позиції в світових рейтингах: (а) за рівнем глобальної конкурентоспроможності (2014 р.) – 76 місце, попереду такі країни, як Грузія, Македонія, Ботсвана та ін.; (б) за рівнем тривалості життя (2014 р.) – 124 місце, попереду такі країни, як Північна Корея, Мікронезія, Тринідад і Тобаго та ін.; (в) за видатками на наукові дослідження і розробки (2012 р.) – 36 місце (0,86 % ВВП), Ізраїль – 1 (4,4 % ВВП), Південна Корея – 3 (3,75 % ВВП); задекларовані 3 % ВВП до 2030 р. в умовах інтелектуалізації економіки є недостатніми; (г) за індексом рівня освіти (2013 р.) – 30 місце, позаду такі країни, як Австрія, Іспанія, Італія; – ВВП на рівні 370 млрд доларів США, при цьому падіння у 2014 р. – 7 %, у 2015 р. – 10 %, а прогнозоване зростання на наступний рік – до 1 %; – ціни на ключову експортну сировину знижуються (протягом 2015 р. на пшеницю – з 270 до 165 доларів США за тонну, на залізну руду – з 74 до 52 доларів США за тонну), як наслідок, порівняно з попереднім періодом, у 2015 р. експорт у вартісному відношенні з України в ЄС зменшився на 30 %, а в РФ – на 70 % до 50 млрд доларів США; – критична залежність від експорту сировини та імпорту; – завищені тарифи на послуги природних монополій, що роблять виробництво нерентабельним і суперечать світовим тенденціям; – нестача обігових коштів у суб'єктів господарювання і недоступність кредиту; – повністю відсутні стимули для інноваційного інвестування з боку приватного сектору; – відсутність довгострокових і середньострокових програм економічного розвитку, як обов'язкового атрибуту господарсько-правової політики в перехідний період, у тому числі щодо захисту національного товаровиробника (урядові законопроекти передбачають зниження експортних мит на живу худобу та шкіряну сировину з 50 до 3 %, хоча за міжнародними зобов'язаннями на це відводиться 10 років); – законсервоване технологічне відставання та деградування усіх галузей, про що свідчить питома вага технологічних укладів в економіці: шостий – 0,1 %; п'ятий – 4 %; четвертий – 38 %; третій – 57,9 %. Навіть у РФ частка третього укладу є вдвічі меншою.

У той час, коли інші держави освоюють шостий уклад, в Україні домінує відтворення низькотехнологічного виробництва (гірнична металургія, багатотоннажна неорганічна хімія, сировинне сільське господарство). При цьому, падіння обсягу промислової продукції за 10 місяців 2015 року – 15,4 %. Кількість підприємств, що впроваджують інновації, зменшується з кожним роком і складає 12 – 14 %, наукоємність промислового виробництва – 0,3 %. Іншими словами, за нинішньої інноваційної активності Україна на 60 – 100 рр. відстає від держав з постіндустрі-

альною структурою економіки. Ситуація є негативною з огляду на те, що українська економіка не є самодостатньою та диверсифікованою, а без технологій 4 і 5 укладів неможливим є розвиток 6 укладу.

У цьому контексті слід звернутися до макроекономічних показників і досвіду господарсько-правової політики зарубіжних країн.

По-перше, господарській системі Польщі притаманні такі риси: – ВВП становить 800 млрд доларів США, річне зростання – 2 %, надходження від експорту – 200 млрд доларів США на рік; – є найбільшим виробником складної побутової техніки у ЄС (локалізовані підприємства ТНК), домінуючими галузями виробництва є машинобудування, металопрокат, вуглевидобуток, хімія, суднобудування, продукти харчування, скло, текстиль; – основою економічного зростання є національне виробництво, оскільки за розміром залучених прямих іноземних інвестицій (2014 р.) Польща разом із Бельгією, Угорщиною, Швецією займає останні місця у світовому рейтингу. До речі, бюджет польського м. Краків у 6,5 разів більше за бюджет м. Львів і майже у 20 разів – за бюджет м. Полтава. Тобто, міста не можуть стати зможними за рахунок лише туризму, торгівлі, ІТ-галузі, без промисловості, індустріальних і технологічних парків.

Варто звернути увагу на те, що економічна система ЄС ґрунтується на принципі спеціалізації галузевої структури господарств країн-членів, у результаті чого східно- та центральноєвропейські держави змушені були згорнути ряд галузей.

По-друге, набагато більш цікавим для України є досвід господарсько-правової політики Південної Кореї, економічні показники якої на порядок перевищують польські, зокрема: – ВВП становить 1,6 трлн доларів США, річне зростання – 4 % (з 1962 по 1988 рр. – 10 %), а експорт – 600 млрд доларів США; – домінуючими галузями виробництва є електроніка (напівпровідники, персональні комп'ютери), телекомунікації, автомобілебудування, суднобудування, металопрокат, хімія.

До 60-х рр. XX ст., тобто до структурної кризи світової економіки на зразок нинішньої, Південна Корея була однією з найбідніших аграрних держав. З-поміж правових механізмів, що забезпечили економічне зростання, слід згадати про такі: – встановленням обмежень щодо концентрації сільськогосподарських земель однією особою; – державна підтримка пріоритетних галузей промисловості (державні закупівлі іноземних технологій, податкові пільги, дешевий національний кредит), а саме: машинобудування, електроніки, текстилю, чорної та кольорової металургії, нафтохімії, кораблебудування; – довгострокове (державне) та середньострокове (індикативне) планування економічного розвитку (конкретні виробничі завдання та строки їх виконання, жорсткі адміністративно-господарські санкції за невиконання нормативів); – державний контроль якості продукції, що виготовляється національними концернами, встановлення граничних рівнів цін (не вище середньосвітового рівня) щодо товарів, виробникам яких надається цільова державна підтримка; – пільговий режим здійснення прямих іноземних інвестицій у таких галузях, як електроніка, машинобудування; – заохочення концентрації суб'єктів господарювання у пріоритетних галузях промисловості. Так, успішно здійснюють діяльність національні концерни (чеболі), що інтегрували повні виробничі (інноваційні) цикли випуску продукції високих ступенів обробки: Samsung, Hyundai, Hyundai motors, LG, SK, Hanjin, POSCO, Lotte, Kumho, Hanhwa. При цьому, в умовах експорторієнтованої стратегії заохочується внутрішньофірмова конкуренція

(дочірніми підприємствами Hyundai Motor Group є Hyundai Motor Company і Kia Motors та ін.).

Традиційним антикризовим заходом є підтримка оборонного комплексу, для динамічного розвитку якого в Україні необхідні: експортоорієнтована стратегія (виготовлення сучасних озброєнь), імпорт державою авіа- та інших технологій, конкурсний розподіл державного замовлення, механізми випуску техніки цивільного призначення на основі військових розробок.

Отже, господарсько-правова політика не може бути статичною: економічні моделі змінюються залежно від потреб і тому ефективність тих чи інших правових засобів не є однаковою щодо всіх держав. У часи зміни технологічних укладів, жорсткої світової конкуренції за інвестиції та ринки збуту зростає роль держави як суб'єкта, спроможного концентрувати ресурси для освоєння нових технологій і взяття інвестиційних ризиків, а також унікальний шанс одержують слаборозвинуті держави: створити перспективні виробництва за рахунок перерозподілу інвестицій.

Останіна А.В.,

здобувач кафедри господарського права

НЮУ імені Ярослава Мудрого

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ФАРМВИРОБНИЦТВА

Проблема забезпечення інноваційного характеру економічного розвитку є універсальною. Але виходячи з того, що фармацевтичний сектор національної економіки є доволі специфічним за конфігурацією розподілу суспільних інтересів, а відтак і засобів правового регулювання, необхідно будувати інноваційну та господарсько-правову політику щодо такого об'єкту окремо.

Специфічними особливостями вітчизняного ринку фармацевтичної продукції є те, що він представлений цілою низкою потужних підприємств, але виробництво яких зосереджено щодо, так званих, дженериків, тобто ліків, терміни охорони прав інтелектуальної власності на які вже спливли. Такі лікарські засоби за визначенням не є інноваційними. Тому ключовим завданням інноваційної політики в галузі є стимулювання національних суб'єктів господарювання до інвестування в нові розробки лікарських засобів та запровадження таких розробок у масштабне виробництво з перспективою експорту відповідної продукції.

Поняття інновації включає три концепції. Комерційна концепція передбачає будь-яке новий лікарський засіб, нове показання до його застосування, нову форму випуску, новий метод лікування. Технологічна концепція передбачає будь-яку виробничу інновацію: використання біотехнології, нову систему доставки препарату, або відбір ізомеру або метаболіти препарату. Однак єдина концепція, яка зачіпає безпосередньо лікаря, це терапевтична інновація: новий метод лікування, що забезпечує перевагу для пацієнта в порівнянні з існуючими способами: більш ефективний, більш безпечний або більш зручний.

Між тим, з точки зору окремих дослідників, під інноваційним, або оригінальним, препаратом (брендом) у світовій практиці розуміють нову активну речовину (хімічну субстанцію), раніше яке не використовується, або вже відоме лікарська речовина, яка застосовується в іншій дозі або іншим способом надходить в організм [1].

Розробка інноваційного лікарського препарату являє собою трудомісткий багаторічний процес і супроводжується значними матеріальними витратами, відбуваються на вартості препарату. Його створення починається з комп'ютерного моделювання молекули, в процесі якого може бути виявлено до декількох тисяч потенційно активних структур, тільки одна з яких в кінцевому рахунку може стати повноцінним лікарським засобом.

Реалізація такого завдання потребує створення або суттєвого розвитку науково-дослідної бази відповідних підприємств або окремих незалежних суб'єктів, що самостійно спеціалізуються на створенні таких розробок з метою їх подальшої ринкової комерціалізації. Фактично, мова йде про необхідність створення окремої (локальної) інноваційної системи саме в фармацевтичному секторі національної економіки. Зрозуміло, що таке завдання передбачає потребу у відповідному законодавчому супроводженні.

Саме тому, слід зазначити, що будь які дослідження на обрану тему передбачають визначення цілої системи господарсько-правових засобів стимулювання суспільних відносин на усіх ланках такої системи (ланках інноваційного циклу): створення наукової розробки; доведення її до рівня лікарського препарату з виконанням усіх дозвільних процедур; комерціалізації прав на використання такого препарату у промисловому виробництві; функціонування та використання нової технології у сфері промислового виробництва; реалізації, в тому числі, експорт таких інноваційних ліків.

Проведений короткий огляд сучасних досягнень у розробці та застосуванні інноваційних лікарських засобів дозволяє зробити висновок, що наукові дослідження в цій області носять досить різноманітний і динамічний характер. Не викликає сумніву той факт, що подальший прогрес у лікуванні цілого ряду захворювань, у тому числі і в першу чергу важких патологій, буде пов'язаний із застосуванням інноваційних препаратів як лікарських засобів з доведеною ефективністю і безпекою, поліпшеними фармакокінетичними характеристиками, здатністю спрямованого транспорту діючих речовин. Водночас актуальним завданням сучасної фармації залишається створення і вивчення високоефективних лікарських препаратів в нових, технологічно досконалих лікарських формах, а також розробка об'єктивних методик оцінки якості і ефективності пропонованих форм.

Разом з тим, при створенні інноваційного продукту переслідується наступні цілі. Це або створення нового хімічного / біологічного засобу з унікальною дією на хворобу, або одержання нових хімічних речовин, або нових лікарських форм з поліпшеними фармакокінетичними властивостями, або розробка нових засобів доставки ліків.

Список використаної літератури:

1. Колбин А.С. Инновационные лекарственные средства и их место в системе лекарственного обеспечения / А.С. Колбин, А.Б. Иванюк // Политика и управление в здравоохранении. – 2011. – № 1. – С. 57 – 62

Остапенко Ю.І.,

*к.ю.н., ас. кафедри господарського права
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ЩОДО ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРЬСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Забезпечення ефективності правового регулювання суспільно-економічних відносин є актуальною проблема не лише сучасного соціально-економічного, а й суспільно-політичного життя держави. Це зумовлено необхідністю здійснення структурних реформ в економіці України, суміщення вимог активізації економічних процесів та водночас формування в Україні соціально орієнтованої ринкової економіки. Об'єктивно, складна та комплексна природа господарських відносин як об'єкта правового регулювання, що включає в себе і господарсько-виробничі, і організаційно-господарські, а також внутрішньогосподарські відносини включає створення надзвичайно складних механізмів правового регулювання, що скопновані на правових засобах і методах регулювання різної правової природи. Відтак, перед законодавцем постає завдання належним чином визначити та внормувати досить складну систему господарських відносин, щоб утвердити суспільний господарський порядок у економічній системі України та забезпечити реалізацію інтересів як безпосередніх учасників господарських відносин, так і публічних інтересів, заснованих на загальносуспільних потребах.

Втім, систематизація економічних відносин як сфери правового регулювання, а відповідно і систематизація джерел такого законодавства відбувається не за приналежністю відносин до приватних або публічних, а саме за критерієм приналежності відносин до тієї чи іншої сфери економічної діяльності або приналежності до того чи іншого функціонального механізму ринкової організації економічного життя як такого. Отже, правове регулювання економічних відносин може бути представлено системою джерел розподілених на комплекси за предметним та функціональним критерієм. Тобто, актуальність процесів спеціалізації в господарському законодавстві, визначення міжгалузевих комплексів законодавчого регулювання економічних відносин є необхідними тенденціями саме для розвитку господарюючих законотворчих процесів.

Треба підкреслити, що структура національної економіки на сьогодні динамічно еволюціонувала і модифікувалась. Відтак, в Україні здійснюються заміна однієї системи іншою, а в деяких структурних підрозділах промисловості на національному рівні руйнувалась система виробництва замкнутого циклу – добування чи розробки, обробки чи виготовлення, до завершального продукту; тобто, рух від одного технологічного укладу до іншого, а з ним і рух національної економічної системи до постіндустріального суспільства. Внаслідок цього виникає ціла низка проблем, пов'язаних із структуруванням національної економіки і законодавчим забезпеченням задля її правового функціонування, тобто, динамізм структурних змін в реальній економіці є базовим чинником динаміки структурних змін в предметі господарського права і головним чином – законодавства. Разом з тим, існує проблема складності здійснення предметного регулювання тих чи інших економічних відносин єдиним галузево-правовим підходом, адже остання викликана інтеграційними процесами в праві та виникненням нових міжгалузевих правових комплексів, наприклад, екологічного господарювання. Звичайно, в цьому контексті слід констатувати, що систематизація джерел регулюючих економічні відноси-

ни має об'єднати відповідні господарські, аграрні, фінансові, трудові, соціально-забезпечувальні інститути саме за допомогою такого процесу як уніфікація.

Таким чином, структура, складна природа, різна функціональна спрямованість економічних відносин, а також забезпечення приватних та національних інтересів в них, потребують всебічного правового систематизованого погляду щодо їх функціонування. Вироблення єдиної економічної глобалізаційної політики щодо створення, функціонування та саме систематизації економіко-правових джерел в єдиний правовий ланцюг, а також встановлення єдиних критеріїв та рівнів прояву щодо приватний та публічних інтересів, забезпечить зважений розвиток щодо всіх економічних галузевих комплексів як національних, так і світових. Звідси і виникає створення єдиного нормативно-правового акту, який би взяв на себе функцію забезпечити уніфікований процес у економічних відносинах. Для цього, в першу чергу, і було створено Господарський кодекс України.

Відтак, створення чіткої матриці законодавчого забезпечення господарських відносин, а також топографії господарюючих комплексів в системі економічних відносин дозволить вийти на систему джерел економічного законодавства, а також спрогнозувати напрями його подальшого розвитку, зокрема процесів поглиблення кодифікацій законодавства, визначення чітких меж розподілу окремих галузей законодавства в названій сфері, а також формування джерел міжгалузевого характеру. Адже, за роки незалежності країна бачила велику кількість «переконливих» концептуальних моделювань національного господарського законодавства, але даний процес створював значні перешкоди розвитку динамічного економічного життя країни у правовому полі і не закладав правову основу щодо життєздатності та реалістичної правової економічної моделі суспільного розвитку, яка повинна включати в себе такий функціональний законодавчий елемент, як подальші процеси кодифікації та їх методологічні засади.

Пашиков В.М.,

*д.ю.н., доц., завідувач кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
ПЮІ НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ

Державне регулювання у сфері охорони здоров'я являє собою систему типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, здійснюваних державними установами і громадськими організаціями з метою стабілізації і пристосування існуючої соціально-економічної системи до умов, що змінюються. В цьому контексті, розглядаючи в цілому економічні процеси, традиційно під публічно-правовим підґрунтям безпосереднього впливу держави цілком слушно називають такі звані «провали ринку» [1, с. 54]. Мова йде, в тому числі, про соціальний захист населення та забезпечення прав пацієнтів, зокрема. Гарантуючи соціальні права громадян, зокрема на охорону здоров'я, держава тим самим декларує, що стан соціальної безпеки стає можливим лише за умови застосування механізмів правового регулювання [2].

Засоби державного регулювання економіки в господарському праві традиційно поділяють на прямі й непрямі. Непряме державне регулювання господарської діяльності здійснюється за допомогою економічних методів (облікові банківські

ставки, кредитні й податкові пільги, дотації, субвенції тощо) та заходів превентивного порядку, якими обмежуються негативні побічні ефекти ринкових процесів. Пряме державне регулювання господарської діяльності здійснюється за допомогою таких засобів, як реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності, ліцензування, квотування, розроблення стандартів і контроль за їх дотриманням тощо. Однак означений поділ є досить умовним, оскільки будь-який економічний метод також має елементи адміністрування [3, с. 246].

В Україні право громадян на охорону здоров'я та медичну допомогу гарантовані статтею 49 Конституції України. Згідно цього конституційного положення, держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. Правові механізми та соціальні, економічні засади забезпечення цього конституційного права встановлені Основами законодавства України про охорону здоров'я.

Однак, аналізуючи даний нормативний акт в аспекті забезпечення захисту прав пацієнтів, слід зауважити, що він носить суто декларативний характер. Підтвердження цьому може слугувати зволікання державою протягом тривалого часу з прийняттям закону щодо правових, економічних, організаційних основ захисту прав та законних інтересів пацієнтів, який має бути прийнятий з метою реалізації положень статті 24-1 Основ законодавства України про охорону здоров'я.

Чинне законодавство України, зокрема норми Цивільного кодексу України (ст.ст. 284, 285, 286), Основ законодавства України про охорону здоров'я (ст.ст. 37 – 43, 45) визначають право особи на медичну допомогу, інформацію про стан свого здоров'я, таємницю про стан здоров'я, застосування методів діагностики, профілактики, лікування, реабілітації. В той же час у зазначених законодавчих актах відсутній будь який порядок контролю за дотримання цих прав.

Тобто, з одного боку діюче законодавство регламентує права пацієнтів, з іншого, порядок реалізації цих прав не знайшов свого прямого законодавчого визначення.

Безумовно в Україні існують органи державного контролю, діяльність яких направлена на забезпечення окремих аспектів права громадян на охорону здоров'я. Зокрема, регламентуються питання ціноутворення лікарських засобів, державного контролю якості ліків, технічного регулювання медичних виробів тощо. Однак, ці заходи носять фрагментарний характер та не забезпечують повноцінної реалізації прав пацієнтів на охорону здоров'я, в частині гарантування права на: 1) доступність та гарантований рівень медичної допомоги; 2) безпечну та якісну медичну допомогу; 3) медичну інформацію; 4) інформовану згоду; 5) свободу вибору; 6) конфіденційність; 7) дотримання норм медичної етики; 8) дотримання стандартів у сфері охорони здоров'я; 9) індивідуальний підхід до лікування; 10) подання скарги та захист своїх прав; 11) відшкодування збитків, заподіяних при наданні медичної допомоги.

Хоча, якщо бути відвертими то Україні взагалі відсутня будь яка дієва та незалежна система забезпечення реалізації права на охорону здоров'я, одна з причин – це неможливість створення, в рамках діючих Законів України «Про Кабінет Міністрів України» та «Про центральні органи виконавчої влади» повністю незалежного органу щодо забезпечення реалізації прав пацієнтів.

В цілому, в рамках існуючої правової системи України можливі такі шляхи створення дієвої системи регулюючого впливу держави з захисту прав пацієнтів, із

застосування такого засобу як контроль, в залежності від правового статусу органу державного контролю, це: 1) створення системи парламентського контролю, через інститут Омбудсмана з прав пацієнтів, на кшталт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, тобто особи, що призначається та звільняється Верховною Радою України; 2) створення центрального органу виконавчої влади з спеціальним статусом, на кшталт Антимонопольного комітету України підконтрольного Президенту України та підзвітному ВРУ; 3) створення центрального органу виконавчої влади для виконання окремих функцій з реалізації державної політики як служби, агентства, інспекції, діяльність якого спрямовується та координується КМУ через відповідного міністра згідно із законодавством, наприклад на кшталт Державної служби лікарських засобів.

Як варіант, можна розглянути можливим створення такого органу в рамках МОЗ України, але це найгірший варіант. Зрозуміло, що конфлікт інтересів буде заважати, відповідному підрозділу МОЗ, виконувати повноцінно свої обов'язки. З цих же причин недоцільним є варіант створення центрального органу виконавчої влади для виконання функцій з реалізації державної політики щодо забезпечення прав пацієнтів, діяльність якого спрямовується та координується КМУ через міністра охорони здоров'я.

Тобто, залишаються лише два варіанта, це здійснення парламентського контролю або створення центрального органу виконавчої влади з спеціальним статусом, підконтрольного Президенту України та підзвітному ВРУ.

Відразу необхідно зауважити, що обидва варіанти потребують внесення доповнень до Основного Закону, зокрема ст. 85 Конституції України щодо виключних прав ВРУ.

Отже, засвідчити справжність намірів у справі визнання і дотримання в Україні прав пацієнтів може створення спеціального державного органу, який би контролював дотримання прав пацієнтів у сфері охорони здоров'я, діючи в інтересах громадянського суспільства, і мав би спеціальні надвідомчі повноваження у цій сфері. Таким спеціальним органом може бути позитивно апробована та втілена у європейських країнах інституція Уповноваженого з прав пацієнтів.

Інститут Уповноваженого з прав пацієнтів має певні особливості порівняно з іншими правозахисними інститутами, які визначають його сутність. По-перше, це незалежний інститут, діяльність якого сфокусована на особах, що звернулися (зверталися) за медичною допомогою та їх правах. По-друге, він працює на реалізацію принципів та положень Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенції про права людини та біомедицину, Європейської Хартії прав пацієнтів та інших міжнародних та регіональних стандартів з прав пацієнтів. По-третє, це не лише інститут, а й особа, яка несе персональну відповідальність за свою діяльність.

Список використаної літератури:

1. Господарське право: підручник / Д.В. Задихайло, В.М. Пашков, Р.П. Бойчук та ін.; за заг. ред. Д.В. Задихайла, В.М. Пашкова. – Х.: Право, 2012. – 698 с.
2. Пашков, В. М. Правовий господарський порядок і урядова фармацевтична політика, її наслідки та уроки [Текст] / В. М. Пашков // Вісник Академії правових наук України. – 2009. – № 2 (57). – С. 84 – 95
3. Ильин, С. С. Основы экономики [Текст] / С. С. Ильин, Н. Л. Маренков. Серия «Высшее образование». – Ростов-н / Д.: Феникс, 2004. – 627 с.

Погрібний Д.І.,

*к.ю.н., доц. кафедри господарського права
ННУ імені Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Серед правників та економістів існують різні точки зору відносно тієї ролі, яку відіграють ТНК у розвитку сучасних національних держав. Але, слід зауважити, що транснаціональні корпорації об'єктивно впливають на інноваційний розвиток держави: вони змінюють структуру економіки країн, що розвиваються, посилюючи тим самим становище цих держав в міжнародному розподілі праці і міжнародних економічних відносинах.

Міжнародно-правове регулювання діяльності ТНК як на регіональному, так і на універсальному рівнях на сьогодні ще є далеким від бажаного, хоча існує ряд міжнародно-правових документів, які використовуються для регулювання діяльності транснаціональних корпорацій. Слід зауважити, що правове регулювання діяльності ТНК визначається наступними тенденціями. Універсальні міжнародні документи не містять обов'язкових загальновизначених положень про правовий статус ТНК.

До документів на регіональному рівні передусім слід віднести прийняту 21 червня 1976 р. Декларацію про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства та Керівні принципи для багатонаціональних підприємств (додаток до Декларації). Норми цієї Декларації та додатку не мають імперативного обов'язкового характеру, їх виконання є добровільним. Ці документи включають, зокрема, такі правові принципи як дотримання норм міжнародного права, підпорядкованість праву країни перебування, співробітництво з країною перебування.

Важливу роль у регулюванні міжнародних правових відносин за участі ТНК відіграють країни Андської групи – субрегіонального торговельно-економічного об'єднання, створеного в межах Латиноамериканської асоціації інтеграції. Андський пакт укладено у 1969 р. Болівією, Колумбією, Перу, Чилі (до 1976 р.) і Еквадором. Члени Андської групи виступають за розвиток торговельно-економічного співробітництва, проти засилля іноземного капіталу в країнах регіону. У межах цієї групи країн-учасниць була створена Комісія Картахенської угоди, а також у 1970 р. був прийнятий Кодекс іноземних інвестицій, який містить уніфіковані правила щодо здійснення діяльності іноземних інвесторів, зокрема і ТНК. На цьому рівні держави прагнули створити платформу для конструктивного діалогу з ТНК, а також врегулювати найбільш актуальні питання, що виникають у зв'язку з їх діяльністю (забруднення навколишнього середовища, корупція, порушення прав людини).

Слід зауважити, що більш успішним виявилось регіональне регулювання, основною метою якого є не стільки встановлення контролю над ТНК, скільки створення умов для вільного переміщення капіталу між державами того чи іншого регіону. Таким чином, значна роль належить національному праву кожної держави і транснаціональні корпорації вдаються до використання для своєї структури тих правових інструментів, які є в тій чи іншій національній правовій системі. Навіть в разі створення наднаціонального суб'єкта права (скажімо, європейської компанії) багато питань регулювання його статусу і діяльності регулюються національним законодавством держави місцезнаходження компанії.

Отже, держави як рівні суверенні суб'єкти зберігають за собою право на свій розсуд регулювати корпоративні відносини. Саме так вирішувалося це питання в Кодексі поведінки ТНК, цю позицію визнає світове співтовариство (ст. 2 Хартії економічних прав і обов'язків держав, прийнятої в 1974 р. Генеральною Асамблеєю ООН). Відповідно до неї, кожна держава має право в межах своєї юрисдикції регулювати й контролювати діяльність ТНК. Ця позиція міститься і в документах ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку).

В 1974 р. було створено міжурядові комісії ООН з транснаціональних корпорацій та Центр із ТНК, які почали розробляти Кодекс поведінки ТНК (норми якого носять диспозитивний характер та визначають принципи діяльності ТНК, зокрема, повага суверенітету країн, де вони розміщуються; дотримання законодавства щодо передачі технологій та інше. До теперішнього часу розроблено понад 180 Кодексів поведінки ТНК, як в рамках міжнародних організацій, так і в рамках самих ТНК).

У межах СНД було підписано в 1988 році Конвенцію СНД про ТНК, яку Україна ратифікувала у 1999 році, проте із декількома застереженнями, зокрема: ТНК на території України та за її межами у разі, коли їх створення впливає чи може вплинути на економічну конкуренцію на території України, створюється за згодою Антимонопольного комітету України в порядку, передбаченому антимонопольним законодавством України. Також, варто додати, що спори, які виникають з приводу діяльності ТНК, вирішуються шляхом звернення до судового органу узгодженого між сторонами (а не до економічного суду СНД).

Таким чином, саме національне право встановлює норми для регулювання об'єднань (груп) юридичних осіб, визначаючи для них конкретну організаційну форму. Звернення безпосередньо до ТНК не відбувається через недоцільність регулювання їх діяльності лише в рамках національного правопорядку. Під поняття ТНК може підходити кілька видів об'єднань, які мають ті ознаки, які знайшли відображення в документах міжнародних організацій, присвячених дослідженню і регулювання діяльності ТНК.

Слушно зазначити, що вітчизняне законодавство потребує суттєвих змін та вдосконалення для забезпечення існуючих вимог щодо діяльності ТНК. Так, попри існування значної кількості нормативно-правових актів, слід відмітити декілька недоліків, які стримують належне правове регулювання інноваційної діяльності в Україні, серед яких: відсутність планомірної та послідовної державної політики; неоднозначність визначення поняття «інновація» та «інноваційна діяльність»; призупинення окремих норм чинних законів законодавчими або підзаконними актами; невиконання або неналежне виконання окремих положень нормативно-правових актів; низький рівень залучення у економіку науково-технічного потенціалу; наявність лише окремих елементів інноваційної інфраструктури (технопарки, спеціальні економічні зони, наукові парки); відсутність розвинутого венчурного бізнесу.

Для створення уніфікованих принципів правового регулювання діяльності ТНК більш ефективною має стати співпраця, зокрема, з Європейським співтовариством. При цьому, корпоративне право України має орієнтуватися на адаптацію із законодавством ЄС по суті, з урахуванням національних особливостей українського права. Неможливість механічного перенесення правових положень викликана ще й тим, що в рамках самого ЄС процес гармонізації законодавства має

постійний характер і визначається глибиною концептуальних підходів. Цей правовий масив потребує якісного й системного перетворення. Такі дії мають зменшити ризики глобалізації та активізації діяльності ТНК (як факторів, що можуть послаблювати ефективне виконання функцій державою) та забезпечити належний рівень національної економічної безпеки.

Роянова І.В.,

*студентка міжнародно-правового
факультету*

НЮУ ім. Ярослава Мудрого

АНТИКОНКУРЕНТНІ УЗГОДЖЕННІ ДІЇ ЯК РІЗНОВИД ОБМЕЖЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Конкуренція є необхідною умовою ефективного функціонування ринкової економіки. Відповідно до Закону України від 11 січня 2001 року «Про захист економічної конкуренції» під економічною конкуренцією розуміють змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку.

Конкурентні умови господарювання сприяють ефективному розподілу економічних ресурсів суспільства, розвитку підприємницької ініціативи, створюють можливість вільної підприємницької діяльності в рамках закону. Проте, для будь-якого суб'єкта господарювання є характерним прагнення до витіснення конкурентів з ринку, до розширення сфери своєї господарської діяльності, до вчинення дій, що обмежують змагальність, яка є об'єктивно корисною для споживачів і суспільства в цілому. Різновидом такого обмеження конкуренції на ринку є вчинення суб'єктами господарювання антиконкурентних узгоджених дій, передбачених ст.6 Закону України від 11 січня 2001 року. Відповідно антиконкурентними узгодженими діями є узгоджені дії, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції. На відміну від законодавства зарубіжних країн, де зустрічається поняття «картель», під яким слід розуміти одну з форм об'єднання підприємств на договірній основі, в українському законодавстві існує поняття антиконкурентні узгоджені дії, яким притаманні дві основні ознаки картелів, а саме змова і таємність. Статтею 52 Закону передбачена відповідальність за такі дії у вигляді накладення штрафу у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.

Залежно від характеру взаємовідносин учасників на ринку антиконкурентні узгоджені дії поділяються на: горизонтальні – реалізуються на одному рівні виробництва чи розподілу товарів суб'єктами господарювання, що є конкурентами, наприклад спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів; вертикальні – реалізуються суб'єктами, що перебувають у відносинах «покупець – продавець» і передбачають певне обмеження свободи комерційної, наприклад, антиконкурентні узгоджені дії щодо ціноутворення; конгломератні – реалізуються суб'єктами, що не перебувають у відносинах «покупець – продавець», не є кон-

курентами, передбачають певне обмеження свободи комерційної діяльності та відповідають диспозиції статті 6 Закону про захист; змішані – комбінація трьох попередніх видів. Також, залежно від кінцевої мети антиконкурентних узгоджених дій поділяють на антиконкурентні узгоджені дії: щодо ціноутворення; щодо диференціації продукції; щодо бар'єрів входження на ринок; проти конкурентів. Частіше зустрічаються на практиці горизонтальні антиконкурентні узгоджені дії.

Такі дії є незаконними, тому суб'єкти господарювання намагаються їх приховати. Змови не фіксуються у формі угод або інших документів, а здійснюються таємно під час неофіційних зустрічей керівників підприємств або інших осіб, що представляють інтереси того чи іншого підприємства. Саме це і обумовлює складність виявлення та розслідування таких правопорушень.

Забезпечення довгострокових інтересів підприємців та споживачів є пріоритетом Антимонопольного комітету України, як державного органу, що забезпечує підтримку та захист економічної конкуренції. Загальна кількість припинених у 2013 році органами Антимонопольного комітету України порушень у вигляді антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання становила 684 одиниці. З них 575 порушень було припинено в межах розгляду справ, ще 109 дій, що містили ознаки відповідних порушень, було припинено за результатами виконання рекомендацій. Серед антиконкурентних узгоджених дій найбільшу частину становили порушення у вигляді дій, які стосувалися спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів. Частка цих порушень від загальної кількості антиконкурентних узгоджених дій становить 88,7 відсотка. Поряд із ними близько 10,2 відсотка порушень законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій шляхом вчинення суб'єктами господарювання схожих дій на ринку товару, які призвели до обмеження конкуренції.

Отже, на сьогодні конкурентне законодавство України є потужним засобом захисту економічних прав підприємців та споживачів, яким корисно розуміти, принаймні, основи державної конкурентної політики та правила, встановлені законодавством. Але, на жаль, без державного втручання учасники ринкових відносин самостійно неспроможні забезпечити підтримку й захист економічної конкуренції. Крім того, діючі правові міри захисту і відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії не здатні належним чином зробити захисний і превентивний вплив. Тому необхідно удосконалювати механізм накладення санкцій, а саме, штрафу, його розміру з урахуванням того, що дохід для малих, середніх і великих підприємств є різним. Також відкритим залишається питання стосовно запровадження процедури пом'якшення відповідальності осіб які вчинили антиконкурентні узгоджені дії та добровільно повідомили про це Антимонопольний комітет України із наданням інформації, яка має суттєве значення для прийняття рішення у справі, але при цьому такі дії не відповідають умовам вчинення від відповідальності.

Науковий керівник: к.ю.н., ас. Швидка Т.І.

Троцька М.В.,

*к.ю.н., доц. кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
ПЮІ НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ОБ'ЄКТИ ТВАРИННОГО СВІТУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єкти тваринного світу мають важливе значення як у задоволенні різних потреб людини, так і у підтриманні гармонійного взаємозв'язку між собою відповідних елементів навколишнього природного середовища. Поняття тварин має загальний характер і включає в себе певні складові. А саме, за абз. 1 ч. 1 ст. 1 закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» [1, Ст. 230]: тварини – біологічні об'єкти, що відносяться до фауни: сільськогосподарські, домашні, дикі, у тому числі домашня і дика птиця, хутрові, лабораторні, зоопаркові, циркові.

Згідно зі ч. 1 ст. 180 Цивільного кодексу України [2, Ст. 356]: тварини є особливим об'єктом цивільних прав. На них поширюється правовий режим речі, крім випадків, встановлених законом.

Тобто, на рівні чинного законодавства передбачаються різні види тварин, залежно від їх призначення, умов перебування та інших характеристик. За Цивільним кодексом України на тварин поширюється правовий режим речі, крім передбачених законом випадків.

При визначенні таких випадків звернімося до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про тваринний світ» [3, Ст. 97], де передбачається, що відносини у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, об'єкти якого перебувають у стані природної волі, у напіввільних умовах чи в неволі, на суші, у воді, ґрунті та повітрі, постійно чи тимчасово населяють територію України або належать до природних багатств її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони, регулюються Конституцією України, цим Законом, законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про мисливське господарство та полювання» та іншими нормативно-правовими актами.

Відносини у галузі охорони, використання і відтворення сільськогосподарських, свійських тварин, а також діяльність, пов'язана з охороною і використанням залишків викопних тварин, регулюються відповідним законодавством України (ч. 2 ст. 2).

Звідси положеннями Закону України «Про тваринний світ» урегульовуються відносини, що виникають з приводу об'єктів тваринного світу, а саме їх охорони, використання і відтворення, які перебувають: 1) у відповідному стані (природної волі, у напіввільних умовах чи в неволі); 2) у межах певних складових навколишнього природного середовища (на суші, у воді, ґрунті та повітрі); 3) у передбачених Законом часових межах (постійно чи тимчасово); 4) на певній території (територія України, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони); 5) регулюються положеннями ряду нормативно-правових актів (Конституцією України, законами України «Про тваринний світ», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про мисливське господарство та полювання» та ін.).

Стосовно поняття «дикі тварини», то за абз. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про тваринний світ»: дикі тварини – хордові, в тому числі хребетні (ссавці, птахи, плазуни, земноводні, риби та інші) і безхребетні (членистоногі, молюски, голкошкірі та інші) в усьому їх видовому і популяційному різноманітті та на всіх стадіях роз-

витку (ембріони, яйця, лялечки тощо), які перебувають у стані природної волі, утримуються у напіввільних умовах чи в неволі.

Окрім того поняття диких тварин закріплюється у п. 1 Порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах за яким дикі тварини – тварини, природним середовищем існування яких є дика природа, у тому числі ті, які перебувають у неволі чи напіввільних умовах.

Отже, відносини, які виникають щодо диких тварин, що перебувають в стані дикої природи, у неволі чи напіввільних умовах урегульовуються законом України «Про тваринний світ».

Щодо інших тварин, то у законі України «Про захист тварин від жорстокого поводження» дається визначення сільськогосподарських, домашніх та ін. Зокрема, відповідно до абз. 4 ч. 1 ст. 1: сільськогосподарські тварини – тварини, що утримуються та розводяться людиною для отримання продуктів і сировини тваринного походження (абз. 4 ч. 1 ст. 1).

Окрім зазначених вище у законі України «Про тваринний світ» згадуються свійські тварини. Для розуміння вказаних понять з'ясуємо його та визначимо їх взаємозв'язок між собою.

За словниковими джерелами, свійські тварини – це види тварин, що одомашнені і розводяться людиною для одержання м'яса, молока, вовни, яєць та ін. продуктів тваринництва, сировини для промисловості, як тяглова сила тощо [6].

Звідси якщо аналізувати вказані вище поняття, то можна підсумувати, що тварини як біологічні об'єкти розділяються на дикі, сільськогосподарські і т.д. Дикі тварини – це ті, які перебувають у безпосередньому взаємозв'язку з навколишнім природним середовищем не обмеженому людиною, чи з відповідним її втручанням.

При дослідженні понять сільськогосподарських та свійських тварин можна прийти до висновку, що це тварини, мета утримання яких є задоволення потреб в сировині тваринного походження та продуктів їх життєдіяльності. Через те, зазначимо, що це фактично тотожні поняття, які мають одну природу розуміння відповідних об'єктів тваринного світу. Тому, з урахуванням цього, було б доречно залишити у ч. 2 ст. 2 Закону України «Про тваринний світ» лише поняття «сільськогосподарські» тварини, так як воно зазначено в законі України «Про захист тварин від жорстокого поводження», не зазначаючи поняття «свійські».

Список використаної літератури:

1. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02.2006р. № 3447-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 27. – Ст. 230.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-IV // Відом. Верх. Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
3. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001р. № 2894-III // Відом. Верх. Ради України. – 2002. – № 14. – Ст. 97.
4. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: Юридична думка, 2005. – 848с.
5. Порядок утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах затв. наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 30.09.2010 № 429 // Офіц. вісник України. – 2011. – № 2. – Ст. 128.

Харківська К.В.,

*здобувач кафедри господарського права
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВОБОДИ КОМЕРЦІЙНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

з точки зору С.С. Алексєєва, правові засоби – це об'єктивовані субстанційно-нальні правові явища, що володіють фіксованими властивостями, які дозволяють реалізувати потенціал права, його силу [1, с. 223]. На думку О.В. Малько, правові засоби – це правові явища, що виражаються в інструментах (установленнях) і діяннях (технології), за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права, забезпечується досягнення соціально корисних цілей [2, с. 65]. В.А. Сапун дивиться на правові засоби як на інституційні утворення (встановлення, форми) правової дійсності, використання яких в спеціальній правовій діяльності призводить до досягнення певного результату у вирішенні соціально-економічних, політичних, моральних та інших завдань і проблем, що стоять перед суспільством і державою на сучасному етапі [3, с. 10]. Однак, складність мети, що стоїть перед суб'єктом, обумовлює необхідність застосування не одного, а декількох, якщо не багатьох, засобів її досягнення. Причому ці засоби повинні бути взаємопов'язаними, систематизованими і в своїй сукупності утворювати єдиний механізм. Саме так відбувається в правовій сфері, де досягнення бажаного результату вимагає приведення в дію складного механізму, так званого «механізму правового регулювання». В цьому контексті необхідно визнати, що тісний логічний і функціональний взаємозв'язок засобів, мети та результату підтверджується дослідженнями вчених-юристів. Тому, на нашу думку, питання про те, яким шляхом досягаються публічні інтереси у сфері свободи комерційного господарювання, найбільш ефективно і плідно буде розглянуто, якщо при міркуваннях ми будемо відштовхуватися від цілей цих інтересів, тобто від того, які суспільні потреби підлягають задоволенню державою у цій сфері. Між тим, зазначає В.М.Пашков, в сучасній Україні прагнення відмовитися від всебічного контролю з боку держави, як атрибута адміністративно-командної системи, розрахунок на саморегулювання суспільства призвели до пониження значення суспільних інтересів та гіпертрофії інтересів приватних. Сподівання на стихійну ринкову саморегуляцію призвели до падіння соціального захисту населення [4, с. 60]. Саме в ті часи, з точки зору О.А. Підпригора, і виникла необхідність створення в Україні системи стратегічного державного управління. Суб'єктивну і об'єктивну природу права, зазначає О.А. Підпригора, обумовлено наявністю в соціальній дійсності взаємопов'язаних приватних і публічних інтересів, взаємодія яких (при всіх їх особливостях) і визначає цілість будь-якої системи права, складовими якої є норми так званих підсистем приватного і публічного права [5, с. 78].

Цілком обґрунтованим видається припущення про те, що у сфері комерційного господарювання публічні інтереси проявляють себе у двох основних напрямках: по-перше, це надання свободи комерційному господарюванню та умов для її реалізації. А по-друге, недопущення зловживання цією свободою на шкоду інтересам суспільства. По суті, мова йде не про що інше, як про впорядкування сус-

пільних відносин і щодо справедливого задоволенні інтересів суб'єктів цих відносин у сфері комерційного господарювання. Тобто мета публічних інтересів у сфері комерційного господарювання фактично збігається з метою механізму правового регулювання комерційного господарювання. Досягнення цієї мети неможливо без застосування цілої системи правових засобів, які забезпечують реалізацію публічних інтересів у сфері комерційного господарювання за двома раніше вказаними напрямками. При цьому поділ самих правових засобів на групи у відповідності з цими напрямками якби й мало сенс, то носило б достатньо умовний характер, оскільки багато з них, будучи в достатній мірі універсальними, однаково ефективно застосовуються і в першому, і в другому випадку. В якості прикладу такого засобу виступають правові норми, за допомогою яких держава, з одного боку, реагуючи на доспілу суспільну потребу, закріпило вихідні дані здійснення комерційного господарювання, що засновані на свободі комерційного господарювання, а з іншого – застосовує обмеження свободи комерційного господарювання, з метою забезпечення інтересів суспільства. У цьому контексті, нагадує Д.В. Задихайло, зміст і динаміка державної економічної політики є чи не найважливішим чинником, що спонукає до модернізації законодавства [6, с.179].

Тобто, закріпивши принцип свободи підприємництва, держава надала приватним особам можливість безперешкодно реалізовувати свої ідеї, вступаючи в так звані горизонтальні правовідносини між собою. При ідеальному стані речей неминуче виникають конфлікти приватних інтересів підприємців та їх контрагентів повинні вирішуватися за рахунок недержавних механізмів, таких, наприклад, як договірні відносини, третейський розгляд, процедура медіації. З одного боку, інтерес держави тут полягає в своїй максимальній самоусунення від процесу вирішення приватноправових спорів, а з іншого, саме воно покликане гарантувати рівність усіх суб'єктів у правах і їх захист. Тому з об'єктивних причин зовсім залишитися державі байдужим в цьому питанні не представляється можливим.

Право на заняття комерційним господарюванням, обумовлене економічною свободою, включає в себе кілька елементів, що охоплюють свободу вибору сфери, виду та форми комерційної діяльності. Серед сфер діяльності розрізняються виробництво, торговельна діяльність або надання послуг. Суб'єкт комерційного господарювання може також спеціалізуватися по будь-якому виду діяльності, включаючи банківську, страхову, біржову діяльність, виробництво певного виду продукції тощо. Суб'єкт господарського права, при створенні комерційної організації вправі самостійно або спільно з іншими суб'єктами обрати ту організаційно-правову форму організації із зазначених у законі, яка найкращим чином підходить для ведення певного виду комерційного господарювання та досягнення цілей засновників.

Список використаної літератури:

1. Алексеев С.С. Теория права. – М.: Издательство БЕК, 1995. – 320 с.
2. Малько А.В. Новые явления в политико-правовой жизни России: вопросы теории и практики. Тольятти: ВУиТ, 1999. – 199 с.
3. Сапун, В. А. Деятельность по использованию правовых средств в реализации советского права / В. А. Сапун // Проблемы реализации права : межвуз. сб. науч. тр. / [отв. ред. А. Ф. Черданцев]. – Свердловск, 1990. – С. 9 – 20
4. Пашков В. Публічні інтереси в галузі обігу лікарських засобів / В.М. Пашков // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – №7. – С. 60 – 63

5. Підпригора О. Розмежування і взаємодія публічного і приватного права як методологічна проблема вітчизняного правознавства / О. Підпригора // Вісник Академії правових наук України. – 2002. – №4(31). – С. 77 – 86

6. Задихайло Д. Кодифікація інноваційного законодавства: окремі концептуально-правові підходи / Д.В. Задихайло // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – №4(63). – С. 177 – 185

*Хакімова М.Т.,
студентка Міжнародно-правового
факультету
НІОУ імені Ярослава Мудрого*

ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СПРОЩЕНОЇ ПРОЦЕДУРИ ЛІКВІДАЦІЇ

Чинне законодавство України, як і закони минулих років, не закріплює нормативної дефініції терміна «ліквідація», визначаючи лише окремі сутнісні ознаки інституту ліквідації. Протягом останніх років у юридичній літературі інститут ліквідації розглядається не лише в контексті вирішення проблеми застосування чинних норм права, що регулюють процедуру ліквідації юридичних осіб, як предмет ґрунтовних теоретичних досліджень. Вагомий внесок в розробку теоретичних положень щодо ліквідації юридичних осіб зробили такі вчені-правники, як Т. Д. Айткулов, М. І. Брагінський, О. М. Вінник, В. К. Джунь, А. В. Коровайко, В. В. Мамотов, С. В. Мартишкін, О.А. Наумов, М. В. Телюкіна, В. С. Щербина та багато інших.

Ця тема є дуже цікавою з огляду на складність питання ліквідації юридичної особи, яка потребує глибоких юридичних знань, а також є досить актуальною в наш час, оскільки закриття підприємств останнім часом відчутно погіршує економічний клімат нашої країни.

На ведення бізнесу суб'єктів господарювання впливає ефективна система банкрутства та ліквідації підприємств. За оцінками Всесвітнього банку, Україна за легкістю ведення бізнесу займає 137-е місце, а за ефективністю процедури ліквідації підприємств – 157-е місце із 185 країн світу. Згідно з «Doing Business 2013» місце країни в рейтингу за якістю ліквідації підприємств визначається трьома параметрами: коефіцієнтом відшкодування вимог кредиторів, тривалістю процедури банкрутства і вартістю процедури ліквідації

При цьому більшість проблем, які виникають при ліквідації, пов'язані не з самою процедурою ліквідації, а з необхідністю впорядкування документації підприємства до початку ліквідації. Строк звичайної ліквідації підприємства, яке не має заборгованості та правильно здійснювало бухгалтерській облік складає приблизно один рік з моменту подачі протоколу про припинення юридичної особи. Середня вартість платежів, необхідних для ліквідації підприємства дорівнює від півтори тисячі гривень до трьох тисяч гривень.

На законодавчому рівні порядок ліквідації юридичної особи встановлено Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” та іншими нормативно-правовими актами. При цьому особливі підстави і форми припинення діяльності окремих видів підприємств встановлено також законами щодо цих підприємств, зокрема законами “Про акціонерні товариства”, “Про господарські товариства”.

Отже, незважаючи на відсутність законодавчого закріплення поняття «ліквідація», що, до речі, є значним недоліком, із загальних ознак цього поняття, розроблених на доктринальному рівні, можна дати таке визначення: ліквідація – це одна із форм припинення юридичної особи. Ліквідація юридичних осіб здійснюється без переходу прав і обов'язків підприємства, що ліквідується, до інших осіб, тобто без правонаступництва. При ліквідації підприємства його права й обов'язки припиняються. Ліквідація є остаточним припиненням існування юридичної особи. У зміст поняття «припинення» включають юридичні підстави припинення та активні процесуально-правові дії стосовно суб'єкта права, що припиняє свою діяльність.

Як вже зазначалося, процес ліквідації підприємства являє собою складний і довгий процес, і являє собою ряд послідовних дій. На жаль в Україні ця процедура потребує вдосконалення, адже підприємства бувають різні за розміром, за формою власності, за порядком створення та ін., отже і процес ліквідації повинен мати різний ступінь складності, наприклад може бути звичайний, спрощений і складний, в залежності від організаційно-правової форми підприємства, наприклад може бути різний процес припинення діяльності корпоративних та унітарних підприємств та ін.

Законом України від 1 липня 2010 року N 2390-VI спрощено механізм державної реєстрації припинення юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. Даним законом внесено зміни до Закону України № 755 "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців", зокрема, доповненням до статті 38-1 такого змісту як спрощена процедура державної реєстрації припинення юридичної особи шляхом її ліквідації. Але, аналізуючи зміни, можна зробити висновок, що спрощена система припинення суб'єктів бізнесу стосується дуже вузького кола. Ліквідувати підприємство на практиці набагато складніше, ніж створити його. Я вважаю, що необхідно вдосконалювати спрощену систему ліквідації юридичних осіб. Головною проблемою ліквідації підприємств є відсутність належної регламентації щодо процедури ліквідації акціонерних товариств і товариств з обмеженою відповідальністю. ТОВ, АТ створюються по-різному в силу певних особливостей, то ж і припиняти свою діяльність повинні по-різному. Оскільки, нормативно-правові акти не достатньо чітко й повно унормовують порядок ліквідації юридичної особи, доцільним було б на практиці регламентувати таку процедуру в установчих документах підприємства. Чинним законодавством про ліквідацію не враховані в повній мірі інтереси таких категорій суб'єктів господарської діяльності, як суб'єкта малого підприємництва, тож я вважаю, доцільно було б створити спрощену систему ліквідації для малих підприємств, яка б прискорила процедуру їх ліквідації на основі спрощеної системи оподаткування.

Отже, можна зробити висновок, що процедура ліквідації підприємства потребує її законодавчого вдосконалення та доповнення. Адже, зважаючи на актуальність даного питання, ми не маємо достатнього законодавчого підґрунтя з цього питання, що ускладнює даний процес.

Науковий керівник: к.ю.н., ас. Швидка Т.І.

Ходико Ю.Є.,

к.ю.н., доц. кафедри цивільного права №1

НЮУ імені Ярослава Мудрого

ПОРЯДОК ЯК ОСНОВА ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВОВІДНОШЕННЯ

При розгляді питання правового режиму об'єкта цивільних правовідносин (прав), одним із головних є визначення його поняття. Як в теорії права, так і в цивілістичній літературі даються різні поняття правового режиму, але фактично всі вони характеризуються одним терміном «порядок». Будь-яких пояснень тому, що вкладається в поняття «правового режиму» немає, вживання його відбувається в первісному значенні (*regimen* – лат.) – як встановлений порядок [1, с. 66]. Законодавець в цьому питанні є «солідарним». Зокрема, в Законі України «Про правовий режим майна, що забезпечує діяльність Верховної Ради» визначається, що це є порядок володіння, користування та розпорядження майном, що забезпечує діяльність Верховної Ради України [2].

Однак, слід вказати, що поняття правового режиму як порядку не можна зводити до певної сукупності норм, оскільки це тягне за собою «суттєве збідніння його змісту, перетворює на статичне явище, ототожнення з сукупністю правових норм, закріплених в нормативно-правовому акті» [3, с. 11]. Норма права лише закріплює правовий режим об'єкта цивільного правовідношення, що складає його джерело формування, але не охоплюється нею повністю шляхом викладення правил поведінки суб'єктів цивільних правовідносин в сфері обороту об'єкта цивільних правовідносин. Крім того, правовим засобом, що мотивує поведінку суб'єктів, виступають не самі норми права, а ті міри інформаційно-психологічного впливу, які в них закладені [4, с. 66].

Слід сказати, що зустрічаються в літературі і інші думки з вказаного питання. Зокрема, деякі автори зводять поняття правового режиму об'єкта цивільного правовідношення до сукупності прав та обов'язків суб'єктів. Проте, таке тлумачення правового режиму призводить до його ототожнення з правовим статусом суб'єкта. Тісний взаємозв'язок між вказаними категоріями дійсно існує. Правовий режим є свого роду «живильним середовищем», в якому відбувається і формується зміст суб'єктивних прав і юридичних обов'язків суб'єкта, тобто його правовий статус [5, с. 29]. Але, правовий статус це є характеристика суб'єкта, а правовий режим – об'єкта цивільного правовідношення.

Якщо розглядати правовий режим об'єкта цивільного правовідношення в теоретичному та практичному аспекті, то в першому випадку правовий режим є певний порядок регулювання цивільних відносин. В практичному сенсі, в житті, такий особливий порядок виражається в характері та обсязі суб'єктивних прав та юридичних обов'язків суб'єктів цивільних правовідносин з приводу об'єкта цивільних правовідносин. Проте, зводити правовий режим об'єкта цивільних правовідносин, розглядати автономно як сукупність прав та обов'язків суб'єктів цивільних правовідносин, не є правильним, оскільки правовий режим об'єкта цивільних правовідносин є складним регулятивним правовим комплексом (системою), який встановлює порядок регулювання цивільних правовідносин, що містить «невидимі» з точки зору практичного застосування регулятивні складові.

Таким чином, правовий режим об'єкта цивільного правовідношення, буде правильним розглядати як певний порядку регулювання цивільних відносин, що

встановлюється з приводу об'єкта цивільних правовідношення. Такий порядок проявляється в цілісній системі регулятивного впливу, метою якої є забезпечення упорядкованості суспільних відносин в сфері цивільно-правового обороту об'єктів цивільних правовідносин. Розгляд правового режиму як певного порядку регулювання суспільних відносин, дає можливість розглядати правовий режим об'єкта цивільного правовідношення як динамічне явище, в розрізі стадій його реалізації через механізм правового регулювання та структурних елементів.

Правовий режим об'єкта цивільного правовідношення є не просто порядок, а особливий порядок. Ця особливість полягає в тому, що правовий режим не просто направлений на упорядкування суспільних відносин в сфері обороту об'єкта цивільних правовідносин, а створення особливого специфічного порядку регулювання, що пов'язується з сукупністю факторів. Зокрема, це специфіка тієї сфери суспільних відносин, що підлягає врегулюванню, особливості об'єкта цивільних прав з приводу якого встановлюється правовий режим, бажаний правовий ефект, який необхідно досягнути встановленням певного правового режиму тощо. Все це, для встановлення правового режиму певного об'єкта цивільних правовідносин створює конкретну ступінь жорсткості правового режиму (сприятливості або несприятливості) для суб'єктів правовідносин. В результаті, на локальному, найнижчому рівні регулювання певної сфери суспільних відносин (наприклад, право власності на автомобіль, спадкування земельної ділянки тощо) формується особливий порядок (правовий режим) об'єкта цивільного правовідношення, який свого роду є «унікальним» та не може бути застосований в тому вигляді в інших сферах, навіть якщо об'єкт один і той самий.

Список використаної літератури:

1. Городов О. А. Интеллектуальная собственность: правовые аспекты коммерческого использования. СПб. Изд-во СПбГУ 1999.
2. Про правовий режим майна, що забезпечує діяльність Верховної Ради України: Закон України від 13.12.1996 р. № 594/96-ВР // Відом. Рад. України. – 1997. – № 19. – Ст. 140.
3. Придворов В. А., Брыксина Г. С. Правовой режим органа государственной власти (теоретико-правовой аспект) // Ленинградский юридический журнал. – 2007. – № 3. – С. 5-21.
4. Матузов Н. И., Малько А. В. Политико-правовые режимы: актуальные аспекты // Общественные науки и современность. – 1997. – № 1. – С. 63-71.
5. Каминский, Б. Б. Индивидуальный правовой статус личности [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 Теория и история государства и права. История политических и правовых учений / Б.Б Каминский. – Свердловск : Б. и., 1986.

*Ціленко В.,
голова Господарського
суду Полтавської області*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН НА БУДІВЕЛЬНОМУ РИНКУ

Загальна спрямованість економічних реформ в Україні, стратегія та економічна політика уряду на сучасному етапі дозволяють стверджувати, що тенденція поглиблення ринкових відносин в умовах гармонізації взаємодії ринкового механізму і правового регулювання є стійкою і збережеться в перспективі. Правове регулювання має конкретний характер, оскільки завжди пов'язане з реальними

відносинами, спрямоване на задоволення законних інтересів суб'єктів права та здійснюється за допомогою правових засобів, які забезпечують його ефективність. Воно гарантує доведення норм права до їх виконання. Правове регулювання реалізується через механізми – систему правових засобів і форм, а саме, норми права, правовідносини, акти реалізації та застосування норм права тощо. Воно являє собою державно-владний вплив на суспільні відносини за допомогою правових засобів з метою їхнього впорядкування, утвердження, охорони й розвитку. Під правовим регулюванням розуміється сукупність різноманітних форм і засобів юридичного впливу держави на поведінку учасників суспільних відносин, що здійснюється з метою підкорити цю поведінку встановленому в суспільстві правопорядку. За його допомогою досягаються встановлення й організація процесу реалізації прав та юридичних обов'язків різними суб'єктами суспільних відносин.

В будь-якому випадку універсальним інструментом формування нормативно-правового середовища є арсенал його законодавчої техніки, за допомогою якого і конструюються ті засоби та механізми, що мають бути адекватними завданням і масштабу господарсько-правового регулювання. За рахунок кваліфікованого комбінування таких засобів та механізмів формуються відповідні правові режими господарювання, що набувають галузевої, територіальної або іншої, якісно-предметної, локалізації в загальній сфері правового господарського порядку. В свою чергу, за рахунок застосування різних специфічних комбінацій засобів та механізмів господарсько-правового регулювання і відбувається процес подальшої предметної спеціалізації в господарському законодавстві. Такі засоби і механізми господарсько-правового регулювання за першого наближення можна розподілити переважно на дві основні групи: ті, що стосуються регулювання господарсько-виробничих відносин, а також ті, що стосуються реалізації організаційно-господарських відносин.

Із системного підходу, правове регулювання будівництва варто розглядати, як комплекс заходів державних органів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, спрямованих на стабілізацію та адаптацію чинної економічної системи до мінливих умов розвитку країни. Таке його розуміння дає можливість розкрити зміст державного регулювання галузі з позиції системного підходу до організаційно-господарських повноважень, що включає такі положення: формування цілей та завдань розвитку будівельного комплексу; визначення об'єктів регулювання; організація організаційно-господарської системи; виділення суб'єктів організаційно-господарських повноважень і формування їх структури; – розмежування функцій і вибір необхідних методів регулювання; оцінювання результатів правового регулювання.

Будівельні правовідносини мають складну по складу елементів структуру, оскільки крім суб'єктів, включають й об'єкти.

Об'єктами будівельного ринку є: будівельна продукція (будови, споруди тощо); будівельні машини та механізми; транспортні засоби; матеріали, вироби, конструкції; капітал (інвестиції); земельні ділянки; інформація тощо. В зв'язку з цим інфраструктура будівельного комплексу включає в себе: банки; біржі, в тому числі товарно-сировинні, трудових ресурсів, фондові, нерухомості тощо; брокерські контори; інвестиційні фонди; агентські, посередницькі, рекламні, інформаційні служби; інженерно-консультаційні центри; венчурні фонди; фонди та програми підтримки малого бізнесу; органи державного контролю.

Згідно з Законом України «Про архітектурну діяльність», можна встановити таке поняття як «інжинірингова діяльність» у сфері будівництва (інжиніринг) – діяльність з надання послуг інженерного та технічного характеру, до яких належать проведення попередніх техніко-економічних обґрунтувань і досліджень, експертизи проекту, розробка програм фінансування будівництва, організація виготовлення проектної документації, проведення конкурсів і торгів, укладання договорів підляду, координація діяльності всіх учасників будівництва, а також здійснення технічного нагляду за будівництвом об'єкта архітектури та консультації економічного, фінансового або іншого характеру. Зазначене дає нам змогу розширити об'єкти будівельної діяльності, в тому числі і будівельного ринку.

Державний контроль на будівельному ринку включає в себе: контроль за попитом і пропозицією на державне будівництво; контроль за використанням капіталовкладень, що фінансуються з державного бюджету; контроль за виконанням нормативних документів проектувальниками та підрядниками.

Так, згідно з ст. 11 Закону України «Про архітектурну діяльність», під час будівництва об'єкта архітектури здійснюється авторський та технічний нагляд.

Технічний нагляд забезпечується замовником та здійснюється особами, які мають відповідний кваліфікаційний сертифікат.

Авторський нагляд здійснюється архітектором – автором проекту об'єкта архітектури, іншими розробниками затвердженого проекту або уповноваженими ними особами. Авторський нагляд здійснюється відповідно до законодавства та договору із замовником.

Крім того, відповідно до Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» (ст. 2), суб'єкти містобудування, які здійснюють проектування об'єктів, експертизу проектів будівництва, несуть відповідальність у вигляді штрафу за передачу замовнику проектної документації для виконання будівельних робіт на об'єкті будівництва, розробленої з порушенням вимог законодавства, містобудівної документації, вихідних даних для проектування об'єктів містобудування, будівельних норм, державних стандартів і правил, у тому числі за нестворення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення, незабезпечення приладами обліку води і теплової енергії, а також за зниження категорії складності об'єкта будівництва.

Такими, спеціальними суб'єктами будівельної діяльності є: проектні організації та експертні організації.

Крім того, перспектива розвитку будівельного комплексу, пов'язана в першу чергу з процесом модернізації інфраструктури. Це означає, що все більша і більша кількість будівельних проектів являтимуть собою не нове будівництво, а модернізацію, реконструкцію, технічне переозброєння, розширення існуючих об'єктів. Наслідком буде поглиблення індивідуалізації проектних рішень і зміна структури будівельно-монтажних робіт, а саме, зростання питомої ваги доданої вартості в структурі вартості будівельно-монтажних робіт.

На ефективність розвитку державного впливу у сфері будівництва в Україні мають вплив зовнішні (глобальні, економічні) та внутрішні (організаційні, правові та ресурсні) проблеми діяльності системи державного архітектурно-будівельного контролю. Більшість проблем є взаємопов'язаними між собою, які мають вивчатися та розв'язуватися комплексно. Глобальні проблеми мають розв'язуватися на

міжнародному рівні шляхом прийняття міжнародних нормативно-правових актів, їх ратифікації державами світу з обов'язковим виконанням на території цих держав. Економічні проблеми мають велике значення для розвитку держави та розвитку економіки і суспільства.

Череповський Є.В.,

*здобувач кафедри господарського права
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Промислову політику визначають як комплекс заходів державного впливу на розподіл ресурсів суспільства з метою удосконалення структури національної економіки, підтримки конкурентоспроможності окремих галузей і підприємств та економіки в цілому на світових ринках, коригування негативних наслідків дії механізму ринку. Державна промислова політика – цілісна система заходів, інвестиційно-структурних перетворень, що підкріплюються відповідними механізмами реалізації (стимулювання, регулювання та контролю через відповідні інститути держави та ринку), спрямованими на розв'язання стратегічних і тактичних завдань розвитку реального сектора: зростання виробництва, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та окремих галузей. Об'єктом промислової політики виступає весь індустріальний комплекс країни як єдиний організм. Цілями промислової політики є: 1) підтримка галузей індустрії, які забезпечують майбутнє економічне зростання; 2) модернізація традиційних галузей; 3) досягнення соціальної прийнятності економічних процесів у депресивних, неперспективних галузях.

Промисловий комплекс впливає на стабілізацію фінансової та бюджетної політики, успішне продовження та поглиблення економічних реформ, структурні перетворення в економіці України. Промисловий сектор економіки несе важливе соціальне навантаження – забезпечує робочі місця, надаючи таким чином можливість отримувати засоби існування більш як половині населення країни. Промисловість виступає суттєвим фактором інтеграції України у світову економіку. Завдання промислової політики в Україні має полягати у структурно-технологічній модернізації промислового комплексу та переходу до вищих технологічних укладів. Промислова політика має стати дієвим інструментом економічних реформ та механізмом, що забезпечить після кризове відновлення на якісній основі, нарощування потенціалу промислового виробництва як основи економічного зростання у довгостроковому періоді.

Промислова політика як частина державної загальноекономічної політики має формувати стратегію розвитку промислового комплексу України та його окремих складових, задаючи певний тип економічного устрою [1, с. 485]. Важливим і необхідним предметом дослідження сучасної промислової політики є зв'язок економічної політики з економічними інтересами суспільства. Саме таке розуміння проблеми зумовило постановку мети дослідження, в тому числі теоретичне обґрунтування змісту, етапів і механізмів політики у трансформаційній економічній системі. У західній економічній теорії досить детально обґрунтована нормативна і позитивна теорія економічної політики [2, с. 640 – 672]. Економічна політика виявляється через здійснення урядом дій і заходів із регулювання економіки. Держава

здійснює економічну політику тому, що в її руках зосереджена економічна влада. Головне завдання, стверджував В. Ойкен, полягає в тому, щоб зробити видимим ядро феномена економічної влади, інакше ми не зможемо пізнати економічну дійсність [3, с. 258].

Усі концепції державної промислової політики в різних країнах базуються на єдиних методологічних принципах: 1) перелив капіталу в галузі, які мають потенційні можливості в недалекому майбутньому досягти високої конкурентоспроможності й швидко вийти на світові ринки; 2) реструктуризація, санація та надання допомоги галузям, які зазнають труднощів; 3) прискорення розвитку галузей, які здатні стати провідниками технічного й, особливо, технологічного прогресу; 4) запровадження індикативного планування з метою усунення ресурсного дефіциту та інфляційного впливу на економіку збиткових та низько ефективних виробництв; 5) боротьба з монополіями та недобросовісною конкуренцією; 6) створення державного інвестиційного банку та позабюджетних і приватних інвестиційних фондів, які повинні фінансувати безпосередніх виробників промислової продукції на пільгових умовах та при жорсткому контролі за використанням кредитів; 7) заохочення та цільове спрямування іноземних інвестицій і гнучка зовнішньоторгівельна політика [1, с. 487].

Слід зауважити на достатньо складну діалектичну природу відносин між державою та сферою економічних відносин, адже держава з однієї сторони є зовнішнім суб'єктом, ціла низка функцій якого пов'язана із «зовнішнім» управлінням, регулюванням економічними процесами, з іншої – державу можна розглядати, як цілком внутрішню, невід'ємну складову економічної системи, без керуючого впливу з боку якої сама система в сучасних умовах є нежиттєздатною. До цього слід додати також і пряму господарську форму діяльності держави в частині функціонування державного сектору економіки, утримання складного інфраструктурного комплексу країни, його окремих складових, зокрема, транспортного, передачі електричної енергії, телекомунікаційних мереж, дамб, мостів, доріг та багато інших публічно значимих об'єктів технічної інфраструктури національної економіки.

Отже, промислова галузева політика держави у тій чи іншій сфері виробництва відображується і закріплюється у державній програмі розвитку галузі, яка в свою чергу реалізується шляхом застосування господарсько-правових засобів регулювання з метою досягнення економічних і соціальних цілей цієї політики. Цілями застосування господарсько-правових засобів впливу на економічні відносини слід визнати фактичну врегульованість суспільних відносин, адекватну встановленому режиму правового регулювання. Але за своїми змістовними ознаками мета такого регулювання визначається досягненням певних якісних і кількісних економічних показників, які демонструють різні галузі виробництва.

Список використаної літератури:

1. Галузева економічна політика держави: проблема правового забезпечення : колективна монографія / За заг наук ред. Д.В. Задихайло. – Х.: Юрайт, 2013. – 520 с.
2. Макроэкономика. Глобальный подход / Сакс Дж., Ларрен Ф.М.: Дело, 1996. – 848 с.
3. Ойкен, В. Основы национальной экономики / В. Ойкен. – М.: Экономика, 1996. – 350 с.

*Черниш О.Г.,
студент міжнародно-правового
факультету
ННУ імені Ярослава Мудрого*

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ СТАН ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ

1 липня 1993 року в Україні було запроваджено мобільний зв'язок та здійснено перший дзвінок з мобільного телефону Президентом України

Л.М. Кравчуком до посла України в Німеччині. Першою компанією на ринку стільникового зв'язку України, яка зробила це можливим, стала компанія «Український Мобільний Зв'язок» (УМС), яку створили інвестори з Голландії, Данії та Німеччини за участю фахівців з «Укртелекому». В 1996 році спільна українсько-американська компанія «Golden Telecom», окрім надання послуг стільникового зв'язку, запровадила надання послуг інтегрованого доступу до мережі інтернет. В інтернет-терміналах того часу доступ коштував 30 грн за годину, що на той рік складало близько 17 доларів, а тому дозволити собі інтегрований доступ мали можливість обмежене коло установ та підприємств.

Причиною такого стану речей є те що державна політика у сфері впровадження інновацій є неефективною, як приклад скорочення фінансування науково-технічної та інноваційної сфери. Загальний обсяг видатків на дослідження й розроблення у ВВП (наукоємність ВВП) протягом 2000-2009 рр. в Україні зменшився з 1,16% до 0,95 % (у тому числі з держбюджету 0,41 %). Водночас у ЄС показник наукоємності ВВП у середньому складає 1,9 %, у Фінляндії й Швеції – 3,7 %, США й Німеччині – 2,7 %, відсутність дієвих економічних стимулів, які заохочували б суб'єктів господарської діяльності здійснювати технологічну модернізацію шляхом активного запровадження науково-технічних розробок, які мають основний вплив на сферу інновацій, та безпосередньо на конкурентоспроможність держави в цілому. Держава не виконує в повній мірі аналіз та не проводить об'єктивних експертних досліджень у сфері залучення інвестицій, як приклад Програма економічних реформ на 2010-2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" не має аналізу проведеної роботи та висновку, а результати якої скасовані на підставі запровадження нової Стратегії сталого розвитку "Україна – 2020", в якій передбачено розробити нову Програму залучення інвестицій. Отже, за чотири роки планової реформи, стан інвестицій повернувся до моменту з якої ця реформа починалась.

У 2015 році для галузі мобільного зв'язку відбулась знакова подія – впровадження зв'язку третього покоління (3G). Це впровадження дасть значне поживлення економіки, інвестиції в країну, створення нових робочих місць, наповнення держбюджету й нові можливості підприємств, впливати на економіку. Протягом десяти років українські мобільні оператори змагалися за можливість впровадити стандарти 3G зв'язку. Перший тендер на 3G-частоти трохи було не відбувся 6 років тому, в листопаді 2009 року, але був скасований в останній момент. До речі, усі європейські країни перейшли на технологію 3G починаючи з 2000 року. Після скасування тендеру Україна почала скоріше віддалятися від зв'язку третього покоління, ніж наближатися до нього. Суперечки тривали 6 років, протягом яких Україна стала єдиною країною цивілізованого світу, де немає 3G. І все ж таки 23 лютого 2015 року Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфе-

рі зв'язку та інформатизації продала на тендері 3G-ліцензії операторам. Основною проблемою проведення такого тендеру в Україні було те що з огляду на закордонний досвід, основою успішного тендеру є наявність конкуренції, та проведення експериментів на фокус-групах, що моделюють ситуацію на ринку, аналізують можливості учасників, щоб фінальна ціна продажу не збігалась з мінімальною встановленою. Загальновідомо, що якщо підсумкова ціна продажу збігається з встановленою мінімальною ціною, то організація такого тендеру вважається незадовільною. Як приклад, проведення тендеру у Великій Британії в березні 2000 року. На той момент було 4 основних мобільних оператора, продавати 4 ліцензії не вигідно, і було запропоновано парадоксальне на перший погляд рішення – продавати 5 ліцензій. Основою такого рішення став результат дослідження, за яким продати ліцензій більше, ніж основних учасників ринку, дасть шанс участі іншим операторам. Була проведена серйозна рекламна кампанія з інформування іноземних операторів. Іноземним претендентам надавалася всяляка консультативна підтримка та роз'яснювалося, що при такому форматі у них є реальний шанс зайти на ринок Великої Британії. Тендер мав феноменальний успіх – країна заробила 35 млрд доларів, що еквівалентно 650 євро на душу населення. Україна, в свою чергу, продала три ліцензії – рівно стільки, скільки великих компаній мобільного зв'язку є на ринку країни. Як видно з історичного досвіду, такі правила, не сприяють виникненню конкуренції. Ще одним недоліком прийнятих правил є терміни проведення аукціону. Правила були затверджені 1 грудня, а подавати заявки для участі в аукціоні можна з 15 грудня по 15 січня. Такий режим був суттєвою перешкодою для іноземних компаній, яким потрібен час, щоб оцінити перспективи українського ринку і прийняти рішення про участь в тендері. Ще у вересні стало відомо, що український посол у В'єтнамі Олексій Шовкопляс заявляв про бажання найбільшого в'єтнамського оператора «Viettel» зайти на український ринок. Однак прийняті правила цьому не сприяли і як результат цього не відбулось. Також, ліцензії продавались трьома різними лотами. Це означає, що конкуренція, як основа успішного тендеру, була відсутня. Отже, можна зробити висновок, що держава недбало поставилась до процедури тендеру, за результатами якого отримала 8,6 млрд гривень, а при дотриманні історичного досвіду, загальновідомих правил проведення тендерів та залученні іноземних операторів, ця сума могла б бути в декілька разів більшою, що в свою чергу могло позитивно відобразитись на розвитку економіки. Загалом, технічний прогрес та зміни у законодавстві України дозволили зробити мобільний зв'язок дешевшим та доступнішим, інвестиції у телекомунікаційну галузь країни запровадили швидкий доступ до інтернету, але дана галузь все ще значно відстає за часом по застосуванню нових технологій від європейських та пострадянських країн.

Швидка Т.І.,

*ас. кафедри господарського права
НЮУ ім. Ярослава Мудрого*

КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ – КІНЦЕВА МЕТА ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ

Конкурентоздатність – це ключове інтеграційне завдання економічної політики держави, стрижень будь-яких державних програм економічного розвитку. Конкурентоздатність національної економіки, перш за все необхідно розглядати

як окремий синтетичний об'єкт економічної політики держави з обов'язковим визначенням мети, цілей, засобів, термінів та індексів забезпечення в програмних та інших нормативно-правових джерелах.

Зрозуміло, що виникає необхідність розбудови цілісної системи організаційних, фінансових, правових та інших засобів впливу держави на зростання рівня конкурентоздатності національної економіки та необхідність створення універсального базового правового понятійного апарату документів відповідної державної політики, змісту господарсько-правового забезпечення механізмів оцінки діяльності відповідальних за це органів держави.

Ієрархія господарсько-правових засобів регулювання господарської діяльності і, зокрема, організаційно-господарського впливу на господарську діяльність мають бути сфокусовані на кінцеву мету – забезпечення ефективного господарювання шляхом виробництва висококонкурентоздатних товарів та послуг.

Механізм господарсько-правового впливу на процеси зростання конкурентоздатності результатів господарської діяльності суб'єктів господарювання за об'єктним критерієм на мікроекономічному рівні має бути сфокусовано на: 1) зниженні трансформаційних виробничих затрат суб'єктів господарювання засобами: а) стимулювання залучення нових технологій у виробництво (підвищення рівня технологічної виробничої бази); б) впливу на зниження кон'юнктурно-цінових факторів виробничого процесу; 2) зниженні трансакційних витрат у процесі господарювання засобами: а) державної підтримки ефективної виробничої господарської діяльності; б) дерегуляції законодавчого регулювання господарської діяльності; 3) сприянні залученню додаткових інвестицій у виробництво конкурентоздатної продукції для зростання її обсягів та серійності; 4) стимулюванні процесів підвищення якості товарів та послуг суб'єктів господарювання.

На макроекономічному рівні механізм господарсько-правового впливу на зростання конкурентоздатності національної економіки має бути спрямований на: 1) забезпечення режиму реальної економічної конкуренції товаровиробників на національному ринку; 2) використання монетарних засобів валютної політики держави з метою стимулювання експорту товарів та послуг з України; 3) здійснення міжнародно-правових заходів України щодо отримання зовнішньоекономічних експортних преференцій шляхом приєднання до зон вільної торгівлі в межах СОТ.

Як зазначалось до факторів-чинників впливу держави на підвищення конкурентоспроможності національної економіки, що реалізуються у формі застосування господарсько-правових засобів, слід віднести: зниження витрат, в тому числі трансакційних та трансформаційних. Зниження трансакційних витрат відбувається за рахунок дерегуляції організаційно-господарських відносин, зокрема за рахунок зниження податкового тиску та спрощення механізмів оподаткування за рахунок надання правових гарантій забезпечення прав власності та корпоративних прав, а також за рахунок спрощення дозвільних процедур.

Зниження трансформаційних витрат відбувається за рахунок запровадження інновацій у виробничий процес, що в кінцевому результаті зменшують собівартість продукції за рахунок зниження вартості сировини, матеріалів енергії та вартості технологічних трансформацій у виробничому процесі, а також шляхом впливу на зниження кон'юнктурно-цінових факторів виробничого процесу.

Щодо зниження кон'юнктурно-цінових факторів, слід зазначити, що вартісний аспект зростання конкурентоздатності складається з цілої низки передумов.

До таких належать, наприклад, вартість сировини, вартість транспортних перевезень (залізничним або трубопроводним транспортом) тощо. Таким чином держава, що має цінові важелі впливу на вітчизняні природні ресурси або рівень тарифів на перевезення вантажів, які здійснюються, наприклад, державним монополістом “Укрзалізницею” може впливати на собівартість конкретних товаровиробників, і таким чином впливати на рівень її конкурентоздатності.

Щодо монетарних засобів впливу У зв’язку із вступом України, як і більшості інших країн до СОТ, суттєво знижені можливості держав здійснювати державну підтримку національним товаровиробникам, і таким чином впливати на зниження собівартості відповідних товарів та послуг. В цих умовах держави акцентують власну економічну політику на використанні монетарних засобів державного регулювання. Зокрема, шляхом цілеспрямованого впливу на курс національної валюти по відношенню до валют країн, куди продукти переважно експортуються.

Знижуючи курс національної валюти у порівнянні до доллару США, або Євро фактично створюється можливість її здешевшення на іноземних ринках. Ці засоби найбільш активно використовують Китай та інші країни, що проводять агресивну економічну політику. Таким чином, держава, шляхом монетарних засобів також може впливати на ціновий чинник конкурентоздатності.

Серед основних господарсько-правових засобів забезпечення підвищення конкурентоздатності національної економіки та вітчизняних суб’єктів господарювання можна зазначити 1) державні цільові програми; 2) державні замовлення з метою стимулювання виробництва інноваційної, конкурентоспроможної продукції; 3) державні закупівлі інноваційної конкурентоспроможної продукції; 4) засоби технічного регулювання; 5) імпорт державою новітніх технологій з наступною передачею прав на їх використання суб’єктами господарювання державного та недержавного секторів національної економіки; 6) державна підтримка національних суб’єктів господарювання, що реалізують інвестиційно-інноваційні проекти у сфері виробництва конкурентоспроможної продукції шляхом запровадження: а) регресивного оподаткування прибутку, отриманого від реалізації конкурентоспроможної продукції; б) податкового імунітету щодо операцій з увезення на митну територію України обладнання та устаткування для забезпечення інноваційних та конкурентоспроможних виробництв; в) державного страхування комерційних ризиків у сфері виробництва, особливо перспективних конкурентоздатних видів товарів та послуг тощо; г) використання конструкції договорів про державно-приватне партнерство щодо реалізації масштабних інвестиційно-інноваційних проектів для створення адресних спеціальних режимів господарювання у сфері виробництва інноваційної конкурентоспроможної продукції; д) заходів дерегуляції організаційно-господарського забезпечення виробничої, будівельної, науково-технічної та інших видів діяльності в сфері господарювання; е) спеціальних режимів господарювання у сфері виробництва інноваційної конкурентоспроможної продукції, в межах яких зазначене коло господарсько-правових засобів забезпечення конкурентоздатності застосовується шляхом цільового та диференційованого підходу до їх komponування.

Серед великого переліку та диференціації господарсько-правових механізмів зростання конкурентоздатності взагалі, можна зрозуміти, що конкретну компонентку цих засобів або механізмів слід здійснювати лише під конкретне завдання економічної політики, формуючи при цьому спеціальні правові режими господа-

рювання щодо виробництва тієї чи іншої конкретної конкурентоспроможної продукції

Створити універсальний системний комплекс правових засобів забезпечення конкурентоздатності можливо лише для національної економіки як такої. На усіх інших рівнях – об'єктах відповідної політики держави можуть створюватись лише власні конфігурації використання названих засобів. Для економіки, як такої, доцільно вказані засоби розділити на дві великі групи: засоби макроекономічного регулювання та засоби безпосереднього впливу на суб'єктів господарювання.

Шпаков В.В.,

*здобувач кафедри господарського права
НІОУ імені Ярослава Мудрого*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Світовий досвід також показує, що на саморегульований механізм ринку не можна повністю покладатися. Він сам по собі не може забезпечити здорових суспільних відносин і не гарантує довгострокової економічної стабільності, яскравим підтвердженням чого стала світова фінансово-економічна криза. Необхідність державного регулювання економіки, у тому числі й сфери господарювання, в умовах фінансово-економічної кризи в Україні виявляється ще більшою мірою, ніж у країнах із вже розвинутою економікою. Це, насамперед, пов'язано з тим, що господарська діяльність в цілому не має якого-небудь механізму саморегулювання, який би дозволяв їй успішно функціонувати і проявляти соціальну життєздатність. Адже механізм, призначений для одного сектора економіки, не може забезпечити функціонування економіки в цілому. Звідси потреба в державному регулюванні, яке підтримуватиме всю сферу господарювання. Особливість механізму державного регулювання економіки проявляється в тому, що його застосування вимагає активної і організованої діяльності людей для досягнення цілей розвитку економіки. Наукове пізнання і більш повне оволодіння цим механізмом дозволяє членам суспільства діяти у напрямках, які диктуються об'єктивними економічними умовами, і тим самим удосконалювати свою господарську діяльність відповідно до назрілих потреб, прискорювати розвиток продуктивних сил.

Державна економічна політика реалізується через застосування державою окремих відносно усталених комплексів засобів приватноправового та публічно-правового регулювання. Серед таких комплексів можна виділити: 1) сфери переважно приватноправового регулювання, де роль держави виявляється через його законодавче забезпечення. Публічно-правове регулювання зведене до мінімуму; 2) сфери переважно приватноправового регулювання, де держава, однак, стимулює створення суб'єктами господарювання саморегульованих організацій з делегуванням ним окремих регулятивних повноважень, що зазвичай притаманні компетенції відповідних органів державної виконавчої влади; 3) сфери, де існує необхідність створення спеціальних інститутів, за допомогою яких утворюється складна інфраструктура ринку окремих послуг, завдяки якій такі ринки можуть функціонувати. Так, реалізація державою інвестиційної політики як напряду державної економічної політики поставила питання про створення деяких видів інвестиційних посередників – інституціональних інвесторів в достатньо складних, специфічних організаційно-правових формах. Маються на увазі, наприклад, корпоративні ін-

вестиційні фонди, недержавні пенсійні фонди тощо; 4) державна економічна політика реалізується в окремих сферах ринку через створення спеціальних органів державної виконавчої влади із широким спектром функціонально-владного забезпечення залежно від особливостей економічного процесу та бажаних показників кількісного та якісного економічного зростання у відповідній сфері; 5) сфера застосування засобів державного регулювання, що є публічно-правовими за своєю природою і є найбільш впливовими чинниками реалізації економічної політики держави. Маються на увазі засоби, основні з яких перелічені у ст. 12 ГК України, а спеціальні містяться в актах поточного господарського законодавства; 6) сфера, де держава вважає за необхідне здійснювати безпосередню господарську діяльність через створення і функціонування підприємств державної форми власності. Діяльність суб'єктів господарювання держави може здійснюватись не лише на виключних (монопольних) засадах, а також на засадах рівної конкуренції з недержавними суб'єктами господарювання [1, с. 47 – 48].

Доктринальне, сукупність правових засобів, за допомогою яких поведінка суб'єктів господарювання приводиться у відповідність до вимог і дозволів, що містяться в нормах права і є механізмом правового регулювання господарської діяльності. З визначення цього поняття можна зробити висновок, що це явище комплексне.

В цьому контексті, норми права є основою механізму правового регулювання господарської діяльності, адже саме з юридичних норм, їх змісту починається правовий вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації економічної політики. Якість правового регулювання, в цьому сенсі, залежить від того, якою мірою норми права враховують закономірності господарських відносин, а також від рівня загальної і правової культури законодавчого забезпечення. А безпосереднім чинником виникнення правових норм є правотворча діяльність держави, що полягає у прийнятті, зміні або скасовуванні певних правових норм.

Процес правового регулювання господарської діяльності складається з таких стадій: правової регламентації господарської діяльності, що передбачає розробку правових норм як загальнообов'язкових правил поведінки при здійсненні господарської діяльності; виникнення суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, що передбачає перехід від загальних приписів правових норм до конкретної моделі поведінки конкретних господарюючих суб'єктів; реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків.

В цілому, механізм державного регулювання економіки, утворюючи складну структуру, засновану на виробничих відносинах в суспільстві, економічних законах, визначеному способі виробництва диференціє складний господарський процес на складові його прості елементи. Це досягається шляхом аналізу, за допомогою якого з'ясовується роль і значення кожного окремого елемента, їх причинно-наслідковий зв'язок всередині єдиного, але складного господарського організму. Після того як з'ясована роль кожного елемента, всі вони з'єднуються в єдине органічне ціле. Внутрішній зв'язок між ними, їх взаємодія досліджуються на основі синтезу. Саме тому, В.С. Петренко розглядає державне регулювання як систему важелів і стимулів, за допомогою яких держава бере участь у ринкових процесах [2, с.199].

Отже, головна проблема при вивченні механізму державного регулювання економіки полягає у виявленні його змісту. Для цього необхідно: визначення

входять в механізм державного регулювання виробничо-економічних відносин; встановлення ступеня адекватності економічних форм управління. Саме тому, з точки зору окремих науковців, державне регулювання економіки безпосередньо пов'язане з економічною політикою і направлено на її реалізацію. Держава для реалізації цілей своєї економічної політики використовує різні форми і методи, які і утворюють інструментарій державного регулювання економіки.

Наприклад, особливістю адміністративних засобів регулювання економіки є те, що вони: не пов'язані зі створенням додаткових матеріальних стимулів для їх реалізації; базуються на силі й авторитеті державної влади; включають заходи заборони, дозволу і примусу (квотування, ліцензування, затвердження правил приватизації та ін.); передбачають організацію управління підприємствами державного сектору економіки, державною власністю. Економічні засоби впливу на господарські процеси припускають використання: державного економічного прогнозування; державного економічного програмування; бюджетно-податкової системи; грошово-кредитної політики; валютної політики; митної політики.

Список використаної літератури:

1. Господарське право: підручник / Д.В. Задихайло, В.М. Пашков, Р.П. Бойчук та ін.; за заг. ред. Д.В. Задихайла, В.М. Пашкова. – Х.: Право, 2012. – 696 с.
2. Петренко В.С. Проблеми та напрями державного регулювання функціонування та розвитку насінневого ринку олійних культур / В.С. Петренко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: «Економічні науки». – 2011. – Вип. 2. – Том 2. – С.198 – 202

ЗМІСТ

Батигіна О.М. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК НАДАНИХ ДЛЯ ВЕДЕННЯ ОСОБИСТОГО СЕЛЯНСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	3
Бойчук Р.П. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВЕСТИРІВ ВІДПОВІДНО ДО ПРАВА ЄС.....	5
Борисова В.І. ДО ПРОБЛЕМ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ.....	9
Бударна В.О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	11
Возна В.О. ОСНОВНІ СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ГОСПОДАРСЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	13
Врублевська К.М. ПРАВОВІ ФОРМИ ІННОВАЦІЙНОГО ІНВЕСТУВАННЯ	16
Говорун О.В. ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВА СУТНІСТЬ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	18
Греков Є.А., ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ У ВІДПОВІДНОСТІ З ВИМОГАМИ ЄС.....	20
Гринько П.О. ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕРЕВАЖНИХ І СЕКУНДАРНИХ ПРАВ.....	22
Гриценко Г.Г. НОВАЦІЯ СОЛІДАРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ.....	24
Давидюк О.М. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМІ ЇЇ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО КОНСТРУЮВАННЯ.....	26
Дашкова К.С. ПРОБЛЕМА ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ АНТИКОНКУРЕНТНИХ УЗГОДЖЕНИХ ЯК ВИДУ ПОРУШЕНЬ АНТИМОНОПОЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	29
Денисов А.І. ТРАЄКТОРІЇ ВЗАЄМОДІЇ ЕЛЕМЕНТІВ ЦИКЛУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	30
Задихайло Д.В. ПИТАННЯ НАДГАЛУЗЕВОЇ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО МАКРОЕКОНОМІЧНЕ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ	33
Задихайло Д.Д. СУБ'ЄКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКИХ ПОВНОВАЖЕНЬ: ЗАКОНОДАВЧА ТЕХНІКА ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ.....	36
Зайченко Л.І. УЧАСТЬ СПОРТИВНОГО КЛУБУ В ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ	39

Ільясова А.Р. ПРОБЛЕМИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНІСТІ ОРГАНІВ ВЛАДИ, МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ТА КОНТРОЛЮ ЗА АНТИКОНКУРЕНТНІ ДІЇ	42
Колесніков О.А. СПІВВІДНОШЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ДЕРЕГУЛЯЦІЇ	44
Кузьміна М.М. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИРОБНИЦТВА ЕНЕРГІЇ З АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ	46
Кудрявцева В.В. ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВОВОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РИНОК	48
Лебодкін К.С. ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВИРОБНИКІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ	51
Мілаш В.С. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ДОГОВІРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ	53
Олефір А.О. ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	57
Останіна А.В. ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ФАРМВИРОБНИЦТВА	59
Остапенко Ю.І. ЩОДО ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	61
Пашков В.М. ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ.....	62
Позрібний Д.І. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ	65
Роянова І.В. АНТИКОНКУРЕНТНІ УЗГОДЖЕННІ ДІЇ ЯК РІЗНОВИД ОБМЕЖЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	67
Троцька М.В. ОБ'ЄКТИ ТВАРИННОГО СВІТУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	69
Харківська К.В. ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СВОБОДИ КОМЕРЦІЙНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ	71
Хакімова М.Т. ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СПРОЩЕНОЇ ПРОЦЕДУРИ ЛІКВІДАЦІЇ	73
Ходико Ю.Є. ПОРЯДОК ЯК ОСНОВА ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВОВІДНОШЕННЯ	75
Ціленко В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН НА БУДІВЕЛЬНОМУ РИНКУ	76

Череповський Є.В. ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	79
Черниш О.Г. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ СТАН ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ	81
Швидка Т.І. КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ – КІНЦЕВА МЕТА ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ	82
Шпаков В.В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ	85

ДЛЯ ПОДАТОК

Наукове видання

КРУГЛИЙ СТІЛ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

цивільного та господарського права

***Збірник матеріалів круглого столу
24 грудня 2015 р.***

Відповідальні за випуск: Гринько П.О., Олефір А.О.
Технічний редактор – Момот О.О.
Комп'ютерне верстання та складання – Пінчук О.Ф.

Підписано до друку 21.12.2015 р.
Папір офсетний. Друк трафаретний.
Ум. друк. арк. 5,1. Наклад 100 прим. Формат 60×84/16.
Зам. № 766.

Видавець і виготовлювач: ТОВ “Фірма “Техсервіс”.
Адреса: 36011, м. Полтава, вул. В. Міщенка, 2.
Тел.: (0532) 56-36-71.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 4421 від 16.10.2012 р.